

UNIVERZITA PAVLA JOZEFA ŠAFÁRIKA V KOŠICIACH

PRÁVNICKÁ FAKULTA

KATEDRA OBCHODNÉHO PRÁVA A HOSPODÁRSKEHO PRÁVA

OBCHODNÉ ZÁVÄZKY: VŠEOBECNÁ ČASŤ

DOMINIKA ZAVADOVÁ (ZOST.)

KOŠICE 2016

UNIVERZITA PAVLA JOZEFA ŠAFÁRIKA V KOŠICIACH
Právnická fakulta

Obchodné záväzky: Všeobecná časť

Zborník z III. študentského sympózia
z obchodného práva

Dominika Zavadová (zost.)

Košice 2016

Študentské sympóziu bolo realizované v rámci riešenia projektu APVV-0809-12.

Obchodné záväzky: Všeobecná časť

Zborník z III. študentského sympózia z obchodného práva

Zostavila: Dominika Zavadová

© 2016 Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach a autori jednotlivých príspevkov

Všetky práva vyhradené. Toto dielo ani jeho žiadnu časť nemožno reprodukovať, ukladať do informačných systémov alebo inak rozširovať bez súhlasu majiteľov práv.

Za odbornú a jazykovú stránku publikácie zodpovedajú autori.

Rukopis neprešiel redakčnou ani jazykovou úpravou.

Vydavateľ: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach

Umiestnenie: <http://unibook.upjs.sk/predaj-vydanych-titulov/pravnicka-fakulta>

Dostupné od: 16.05.2016

ISBN 978-80-8152-406-6 (tlačaná verzia publikácie)

ISBN 978-80-8152-407-3 (e-publikácia)

Predhovor

V novembri 2015 sa v univerzitnom účelovom zariadení v Danišovciach uskutočnil už tretí ročník študentského sympózia z obchodného práva. Po dvoch rokoch sympózií zameraných na právo obchodných spoločností bola strešnou témou tretieho ročníka všeobecná časť obchodného záväzkového práva. Aj v tomto roku ostalo cieľom študentského sympózia vytvoriť väčší priestor formulovať vlastný pohľad na určitú aktuálnu právnu problematiku a prezentovať výsledky vlastnej práce.

Strešná problematika umožnila zadať viaceré aktuálne témy a študenti tak mohli spracovať problémy, s ktorými sa pravdepodobne budú boriť aj v budúcej praxi. Zvolené témy nepatria medzi témy jednohlasne vnímané právnou doktrínou, resp. ustálenou judikatúrou. Práve naopak, zámerne boli zvolené témy, o ktorých niet mnoho tuzemských literárnych zdrojov. Na spracovanie jednotlivých tém tak nepostačovali bežné učebnicové či komentárové znalosti.

Zapojení členovia katedry, tak z radov učiteľov, ako aj doktorandov, pôsobili aj v tomto roku skôr ako kontaktné osoby, než ako konzultanti či vedúci práce študentov. Primárnym účelom sympózia na fakulte je umožniť študentom prejavujúcim záujem o obchodné právo rozvinúť analytické či argumentačné schopnosti, ale aj prejavenie osobnosti študenta. Chceme, aby poslucháči rozvíjali nielen odborné znalosti, ale aj osobné schopnosti, tzv. *soft skills*, umenie prezentovať vlastný názor a presvedčivo argumentovať.

Výsledky práce študentov môžete vidieť v tomto zborníku.

Nám ostáva dúfať, že aj iní poslucháči budú mať záujem prehľbiť svoje poznatky a prezentovať výsledky vlastnej práce na nasledujúcich sympóziách. Veríme, že školské kurikulum sa už nadlho podarilo rozšíriť o ďalšie fakultatívne podujatie.

usporiadatelia

Obsah

Predhovor	3
Obsah	4
Typové a atypické zmluvy v obchodnom práve	
<i>(Karin Jámborová)</i>	7
Úvod.....	7
1. Typové zmluvy (<i>contractus nominatus</i>).....	7
2. Nepomenované zmluvy (<i>contractus innominati</i>)	8
Fakultatívne obchody a aplikačné problémy	
<i>(Tomáš Lázár)</i>	11
Úvod	11
1. Niekoľko poznámok k tzv. fakultatívnym obchodom	11
2. Voľba ObZ a zabezpečovací právny vzťah.....	12
3. Aplikačné problémy.....	12
Zmluvná modifikácia zodpovednosti za škodu (prípustnosť, rozsah)	
<i>(Christián Burják)</i>	16
Úvod	16
1. Prípustnosť zmluvnej modifikácie za škodu	16
2. Rozsah zmluvnej modifikácie za škodu.....	18
3. Zmluvná vs. mimozmluvná zodpovednosť za škodu alebo možnosť zmluvnej modifikácie mimozmluvnej zodpovednosti?.....	20
4. Voľba zodpovednostného režimu podľa § 262 OBZ (prizmou dispozitívnych ustanovení).....	21
Záver	23
Predvídateľnosť škody	
<i>(Milan Fedorišín)</i>	25
Úvod do problematiky.....	25
1. Predvídateľnosť škody ako predpoklad zodpovednosti za škodu?	26
2. Posudzovanie predvídateľnosti škody.....	26
3. Zmluvná a mimozmluvná zodpovednosť za škodu a teória adekvátnej príčinnej súvislosti	28
4. Predvídateľnosť škody a zavinenie.....	30
Záver	31
Alternatívne obchody a mitigačné povinnosti v rámci zodpovednosti za škodu	
<i>(Veronika Trojčáková)</i>	32
Úvod	32
1. Podstata a vznik mitigačných povinností poškodeného.....	32
2. Rozsah mitigačných povinností.....	33
3. Spôsob výpočtu výšky škody.....	36
4. Alternatívne obchody a ich vplyv na výšku nahradzovanej škody.....	36
5. Čo v prípade, ak si poškodený plnenie zabezpečí sám	39
Záver	39

Škoda spočívajúca vo vadách a škoda spôsobená vadou veci v obchodnom práve <i>(Miriama Babinčáková)</i>	41
Úvod	41
1. Vady tovaru.....	41
2. Nároky z väd tovaru	42
3. Náhrada škody	43
4. Konkurencia nárokov z väd tovaru a spôsobenej škody	44
Záver	45
Vzťah vadného plnenia, nesplnenia a omeškania s plnením – rozdiely medzi občianskoprávnym a obchodnoprávnym režimom <i>(Erik Lacko)</i>	46
Úvod	46
1. Splnenie a nesplnenie záväzku, zmena a rozšírenie obsahu záväzku	46
2. Omeškané plnenie vs. vadné plnenie	46
3. Oneskorené plnenie ako splnenie pôvodného obsahu záväzku.....	47
4. Vadné plnenie ako príčina zmeny obsahu záväzku.....	48
5. Vzťah omeškaného plnenia a vadného plnenia	50
6. Odstúpenie od zmluvy a konvalidácia vadného plnenia veriteľom	52
Záver	53
Plnenie iného plnenia (aliud) a zodpovednosť za vady v obchodnom práve <i>(Patricia Illés)</i>	55
Prehlásenia a záruky (Representations and Warranties) a ich význam v obchodných zmluvách <i>(Alžbeta Fertal'ová)</i>	58
Úvod	58
1. R&W v angloamerickom právnom systéme.....	58
2. R&W v slovenskom obchodnom práve	59
2.1. <i>Zodpovednosť za vady</i>	60
2.2. <i>Omyl</i>	62
2.3. <i>Nekalá súťaž</i>	62
2.4. <i>Právo na náhradu škody spôsobenej porušením povinností</i>	63
3. Význam R&W	64
Záver	65
Drobné nedostatky a nadpráce pri zmluve o dielo a kúpnej zmluve <i>(Martina Grejtáková)</i>	66
Úvod	66
1. Drobné nedostatky.....	66
1.1. <i>K otázke splnenia záväzku</i>	66
1.2. <i>Prevzatie tovaru, resp. diela veriteľom</i>	67
1.3. <i>Postup pri uplatňovaní nárokov veriteľa z vadného plnenia</i>	68
1.4. <i>Porovnanie s českou právnou úpravou</i>	69
1.4.1. <i>Prevzatie stavby podľa NOZ</i>	70
1.4.2. <i>Nepodstatné porušenie zmluvy</i>	70
2. Práce navyše.....	71
Záver	72

Zodpovednosť subdodávateľa za vady diela alebo predmetu kúpy	
<i>(Róbert Marcínčo)</i>	73
Úvod	73
1. Vady tovaru a diela.....	73
2. Zmluvná možnosť získania nároku z väd objednávateľa voči subdodávateľovi	75
3. Spoločná zodpovednosť dodávateľa, subdodávateľa a ďalších subjektov za vady stavby podľa českej právnej úpravy	76
4. Návrh úpravy zodpovednosti subdodávateľa za vady plnenia	78
Záver	79
Zmluvná modifikácia úpravy premlčania v obchodnom práve	
<i>(Matúš Červený)</i>	80
1. Pojem a účel premlčania.....	80
2. Dĺžka premlčacej doby	80
3. Dispozícia s premlčaním <i>de lege lata</i>	82
3.1. § 292 ods. 2 <i>Obchodného zákonníka</i>	83
3.2. § 401 <i>Obchodného zákonníka</i>	84
4. Dispozícia s premlčaním <i>de lege ferenda</i>	85
Záložné právo v obchodnoprávných vzťahoch	
<i>(Dávid Danočko)</i>	86
1. Právna úprava vo svetle subsidiarity.....	86
2. Záložné právo v Obchodnom zákonníku	87
3. Záložné právo ako využívaný inštitút v obchodných záväzkových vzťahoch	88
4. Aplikčné nuansy	89
5. Resumé.....	90
Premlčanie záložného práva zabezpečujúceho obchodnoprávny záväzok	
<i>(Viktor Varga)</i>	92
Úvod	92
1. Prečo sa akcesorické práva premlčujú podľa obchodnoprávných noriem?	92
2. Niekoľko všeobecných poznámok k premlčaniu v obchodnom a občianskom práve.....	93
3. Premlčanie záložného práva zabezpečujúceho obchodnoprávny záväzok.....	93
4. Aplikácia ustanovenia § 408 ObchZ na problematiku premlčania záložného práva.....	97
5. Vplyv uznania záväzku a predĺženia premlčacej doby na premlčanie záložného práva....	99
Záver	100

Typové a atypické zmluvy v obchodnom práve

Karin Jámborová

Úvod

Zmluva je najčastejším právnym dôvodom vzniku záväzkového právneho vzťahu v súkromnom práve. Obchodná zmluva zakladá obchodný záväzok. Je určitou právnou formou uzatvárania a realizácie obchodov. V právnej terminológii sa môžeme často stretnúť aj s pojmom dohoda. Na prvý pohľad sa zdá, že pojem dohoda má rovnaký obsah ako pojem zmluva. Hoci je právny základ rovnaký, nejde o celkom totožné pojmy. Zmluva sa používa na označenie právnych úkonov, ktoré zakladajú záväzkové právne vzťahy (napr. kúpna zmluva, zmluva o dielo...). Označujú sa tak všetky typy zmlúv, ktoré sú obsiahnuté v Obchodnom zákonníku ako aj v Občianskom zákonníku. Dohoda obsahuje právne úkony, ktoré znamenajú zmenu záväzkového vzťahu (napr. zmena záväzku dohodou strán, dohoda o prevzatí dlhu...), prípadne zánik záväzku (napr. dohoda o zrušení záväzku, dohoda o vzdaní sa svojho podielu...).¹ Pri uzatváraní zmlúv je potrebné mať na zreteli, že mimo vymedzených typov zmlúv upravených v OZ alebo OBZ môžeme uzavrieť aj zmluvy zmiešané (zmluva o zriadení vecného bremena), ale aj inomínátne zmluvy.² V nasledujúcich častiach tejto práce si čiastočne priblížime typové zmluvy a bližšie sa zameriame na atypické zmluvy a s nimi súvisiaci problém analógie.

1. Typové zmluvy (*contractus nominatus*)

Pod týmto pojmom v obchodnom práve rozumieme zmluvy vymedzené v tretej časti v druhej hlave OBZ. Jednotlivé typy zmlúv nerozlišujeme podľa toho, ako je konkrétna zmluva označená, ale dôležitým rozhodujúcim kritériom je jej obsah, ktorým sú upravené povinnosti a práva účastníkov zmluvy. Ak subjekty obchodného práva, za ktoré možno považovať fyzické aj právnické osoby, uzavrujú medzi sebou zmluvu, ktorá nie je uvedená v OBZ ako zmluvný typ (napr. nájomná zmluva, príkazná zmluva) a je upravená ako zmluvný typ v OZ, spravujú sa príslušnými ustanoveniami o tomto zmluvnom type v OZ. Naopak OZ pripúšťa, aby si strany v rámci voľby práva písomne dohodli aplikáciu OBZ na nimi uzavieranú zmluvu, ktorá je ako tzv. absolútna neobchodná zmluva a ako zmluvný typ upravená v OZ.³

¹ MAREK, K. Problematika obchodných záväzkových vzťahů v ČR. In Suchoža, J. Husár, J. (eds) *Obchodné právo a jeho širšie kontexty*. Košice : UPJŠ, 2010, s. 48-49.

² ZOUFALÝ, V. *Velká kniha smlouvních vzorů*. Praha : C.H. Beck, 2007, s. 11, ISBN 978-80-7179-613-8.

³ FEKETE, I. *Občiansky zákonník, Komentár*. Bratislava : Epos, 2007, s. 188. ISBN 978-80-8057-688-2.

2. Nepomenované zmluvy (*contractus innominati*)

Právna úprava obchodných záväzkových vzťahov poskytuje ich účastníkom pomerne širokú zmluvnú slobodu. Hospodársky život v praxi nemôže byť viazaný možnosťou použiť len zmluvné typy upravené v OBZ, OZ či inom zákone. Preto právna úprava v rámci uplatnenia princípu neformálnosti umožňuje uzavierať aj zmluvy nepomenované.

Nepomenovaná, teda inominátna zmluva je taká zmluva, ktorá nie je upravená ako osobitný zmluvný typ v zákone. Ide teda o atypickú zmluvu. Na priblíženie tohto pojmu si môžeme uviesť, že leasingové zmluvy sú pravdepodobne najčastejšie využívanými nepomenovaným zmluvami v našom právnom poriadku. Spomenuté leasingové zmluvy sú dokumentom, ktorý podpisuje nájomca s leasingovou spoločnosťou. V súčasnosti sa kontraktácia leasingu vykonáva najmä prostredníctvom inominátnych zmlúv. Ďalším častým príkladom atypickej zmluvy je aj franchisingová zmluva, ktorá ako zmluvný typ nie je upravená v Obchodnom zákonníku ani v Občianskom zákonníku. Je to **nepomenovaná zmluva „sui generis“**, ktorá je typom kombinovanej zmluvy (zahŕňa predovšetkým prvky licenčnej zmluvy, nájomnej zmluvy, zmluvy o obchodnom zastúpení).

Úpravu inominátnych zmlúv obsahuje aj Občiansky zákonník v § 51 a § 491 ods 1. V Obchodnom zákonníku úpravu týchto zmlúv je možné vyčítať z ustanovenia § 269. Odsek 2 uvedeného paragrafu ustanovuje: „*Účastníci môžu uzavrieť aj takú zmluvu, ktorá nie je upravená ako typ zmluvy. Ak však účastníci dostatočne neurčia predmet svojich záväzkov, zmluva nie je uzavretá.*“ Z čoho jednoznačne vyplýva možnosť uzatvárania atypických zmlúv a nadväzuje na predošlý odsek. Prvý odsek znie: „*Ustanovenia upravujúce v hlave II tejto časti zákona jednotlivé typy zmlúv sa použijú len na zmluvy, ktorých obsah dohodnutý stranami zahŕňa podstatné časti zmluvy ustanovené v základnom ustanovení pre každú z týchto zmlúv.*“ Vyplýva z neho, že popri typických zmluvách, ktoré obsahujú podstatné časti zmluvy, je možné uzavrieť aj zmluvy atypické. Podstatné časti zmluvy sú hlavným kritériom na posúdenie či konkrétna zmluva je typická alebo nepomenovaná, neovplyvňujú platnosť zmluvy. Sú však schopné kvalifikovať alebo diskvalifikovať zmluvu ako určitý zmluvný typ upravený Obchodným zákonníkom. Zmluva, ktorá neobsahuje podstatné časti niektorého zo zmluvných typov, môže byť platná, lebo môže ísť o zmluvu podľa Občianskeho zákonníka alebo o zmluvu nepomenovanú. Z toho môžeme vyvodiť, že zákonodarca upravením typických zmlúv nemal v úmysle obmedziť zmluvnú slobodu. Otáznym ostáva použitie analógie v súvislosti s týmto ustanovením s ohľadom na problém slovného spojenia „len na zmluvy“ v § 269 ods. 1. Vystávajú tak otázky či je možné použiť analogicky ustanovenia Obchodného zákonníka o príbuzných typoch alebo sa použijú len ustanovenia všeobecnej úpravy záväzkového práva v Obchodnom zákonníku. Na tieto otázky existujú rozličné názory.

Uvedme si príklad, kedy zmluvné strany uzavru určitú zmluvu, pričom predmet záväzku bude dostatočne určitý, ale nebude obsahovať podstatné časti žiadneho typu zmluvy. Jeden smer názorov v tomto prípade analógiu nepripúšťa a druhý áno. Prvý

smer reprezentuje napríklad Bejček, ktorý vychádza prevažne z gramatického výkladu. Interpretuje zákonný text tak, že zakazuje možnosť analogického použitia ustanovení typovo najbližšej zmluvy na nepomenovanú zmluvu tak, ako sa to predvída v režime občianskoprávnom. Rovnaký názor majú aj Marek či Matejka. Hlavným z argumentov (okrem použitia argumentu *a contrario* resp. *per eliminationem*) je aj koherentnosť tohto ustanovenia, ktorá vyplýva z § 263 odseku 1 OBZ. Ustanovenie teda nepripúšťa primeranú aplikáciu časti o niektorých ustanoveniach obchodno-zväzkových vzťahov na nepomenované zmluvy. Problém je podľa mnohých zároveň priamo riešený v tomto paragrafe, a teda nie je možné sa odvolávať na Občiansky zákonník, ktorý analógiu využíva.⁴ Matějka vychádza z toho, že Obchodný zákonník nepredpokladá všeobecne analógiu (tak ako to je v Občianskom zákonníku § 853), a preto nie je automaticky použiteľná. Ustanovenie § 1 odsek 2 Obchodného zákonníka je osobitnou úpravou ku všeobecnej úprave obsiahnutej v § 853 Občianskeho zákonníka. Problém tak musíme u nepomenovaných zmlúv prvotne riešiť interpretáciou obsahu osobitnej úpravy a ak niektoré otázky nemožno riešiť podľa týchto ustanovení, tak potom ich riešiť podľa predpisov občianskeho práva. Občiansky zákonník je tak vo vzťahu subsidiarity k Obchodnému zákonníku, a teda aj jeho § 853. Aj keď začneme používať ako druhý prameň Občiansky zákonník tak použitím § 853 by sa stratil význam poslednej vety § 1 odseku 2 Obchodného zákonníka týkajúci sa využitia obchodných zvyklostí a zásad, na ktorých spočíva tento zákon. Podľa jeho názoru je argument nutnosti predísť nepoužiteľnosti ustanovení súčasťou formálno-systematického výkladu.^{5 6} Spomenutí predstavitelia teda zastávajú názor, že nie je možné použiť analogicky ustanovenia Obchodného zákonníka o príbuzných typoch na nepomenované zmluvy.

Druhý smer je v prospech použitia analógie. Argumentuje tým, že formulácia „len na zmluvy“ je prelomená samotným Obchodným zákonníkom, ktorý pri jednotlivých zmluvných typoch sám využíva odkazy medzi jednotlivými ustanoveniami, a teda sa ustanovenia na typické zmluvy použijú reálne aj na iné zmluvy ako iba tie, ktoré obsahujú podstatné časti (napr. § 526). Gramatický výklad je teda prelomený samotným OBZ. Ide o určitú špeciálnu úpravu, ktorá dovoľuje na základe týchto ustanovení použiť vymedzenú úpravu zmluvného typu aj na iné zmluvné vzťahy. Ak je § 269 ods 1 OBZ špeciálnym ustanovením, je možné argumentovať, že aj § 491 ods 2 a § 853 OZ sú špeciálnymi ustanoveniami, ktoré rovnako prelomujú formuláciu „len na zmluvy“. Taktiež si treba uvedomiť, že zo systematického pohľadu nie je úprava zmluvných typov komplexná ani v Občianskom zákonníku, ani v Obchodnom zákonníku a je nevyhnutné kombinovať úpravu oboch predpisov. OBZ zjavne nemá v úmysle byť úplne samostatnou úpravou od OZ, čoho dôkazom je aj úplná absencia úpravy zmiešaných

⁴ MAŘÁDEK, D. *Skutečný obsah § 269 odst. 1 Obchodního zákoníku*. [cit. 11-11-2015] [online] Dostupné na: <<http://www.epravo.cz/top/clanky/skutečný-obsah-269-odst-1-obchodního-zakoníku-83963.html?mail>>.

⁵ MATĚJKA, J. K užití analogie v obchodním právu (k diskusi). In *Bulletin advokacie*. 2003, roč. 14, č. 3, s. 53.

⁶ MELZER, F. *Metodologie nalézání práva. Úvod do právní argumentace*. 2. Vydání. Praha : C. H. Beck, 2012, s. 204.

zmlúv. Tie sú upravené iba v rámci OZ. Zmluvná úprava je dosiahnutá kombináciou oboch úprav, a preto je možné sa domnievať, že analógia je tiež určitým spoločným všeobecným pravidlom pre obe úpravy. Môžeme teda predpokladať, že nie je dôvod, prečo by inštitút analógie mohol byť prípustný iba pre občianskoprávnu úpravu, a nie pre obchodno-právnu úpravu. V judikatúre obchodného práva sa taktiež stretáme so záverom prípustnosti analógie. Je zároveň všeobecne uznávané, že je možné využiť analógiu všeobecnej časti. Obsah záväzkového vzťahu je určený samotnou inominátnou zmlouvou a všeobecnou časťou záväzkovej časti OBZ. Nie je možné súhlasiť s tým, že ak si strany zmluvy určité záväzky nevymedzia, že im automaticky nevzniknú. Môže k tomu dôjsť, a to práve aplikáciou všeobecnej časti OBZ. Je teda možné, že súčasťou inominátnej zmluvy môžu byť aj povinnosti alebo práva, ktoré nie sú jej výslovnou súčasťou. Ak je teda využitie analógie zo všeobecnej časti možné, prečo by mala byť analógia z časti o typických zmluvách zakázaná? Ktorákoľvek analógia sa využije, výsledkom budú určité vnútené záväzky, výsledok bude rovnaký.⁷ Práve aj z týchto vyššie uvedených dôvodov sa i ja skôr prikláňam k pripusteniu analógie o príbuzných typoch v OBZ na nepomenované zmluvy.

⁷ ŠILHÁN, J. Inominátní smlouvy a přípustnost analogie v obchodních závazkových vztazích. In *Právní rozhledy*. 2007, roč. 15, č. 13, s. 467-473.

Fakultatívne obchody a aplikačné problémy

Tomáš Lázár

Úvod

Pri posudzovaní záväzkových vzťahov je nutné si ozrejmiť, akými ustanoveniami sa bude takýto vzťah riadiť, najmä vzhľadom na dualizmus v oblasti záväzkových vzťahov obsiahnutých v Občianskom zákonníku (ďalej len OZ) alebo Obchodnom zákonníku (ďalej len ObZ). Záväzkový vzťah bude obchodnoprávnym vzťahom, ak povaha subjektov alebo činnosť, ktorú vykonávajú, resp. obsah ich právneho vzťahu, spĺňajú podmienky ObZ¹ na to, aby sme ich vzťah mohli definovať ako absolútny obchodný záväzkový vzťah alebo relatívny obchodný záväzkový vzťah. Relatívne obchodné záväzkové vzťahy sú vzťahy, ktorých zmluvné strany sú podnikateľmi resp. subjektmi verejného práva a činnosť, ktorú zmluva pokrýva patrí do ich podnikateľskej činnosti resp. touto činnosťou pokrývajú verejné potreby alebo vlastnú prevádzku. Absolútne obchodné záväzkové vzťahy sú zase vzťahy, ktoré spadajú pod definíciu §261 ods. 3 a nasl. Dominantným znakom absolútnych obchodných záväzkových vzťahov nie je povaha subjektov, ale obsahová náplň ich vzťahu.²

1. Niekoľko poznámok k tzv. fakultatívnym obchodom

Záväzkové vzťahy, ktoré nespĺňajú kritéria nato, aby sme ich mohli definovať ako relatívne alebo absolútne záväzkové vzťahy, sa stále môžu riadiť ustanoveniami ObZ, ak spoločnou dohodou zmluvných strán dôjde k aplikácii §262 ObZ. Táto dohoda však musí byť písomná. Aj keď si strany medzi sebou uzatvorili zmluvu, pri ktorej sa nevyžaduje písomná forma, samotná voľba ObZ musí byť písomná. Týmto spôsobom dochádza k rozšíreniu pôsobnosti ObZ na záväzkové vzťahy, ktoré by sa inak riadili ustanoveniami OZ a tak sa strany vyhnú kogentným ustanoveniam OZ. Napriek tomu, že strany využijú túto možnosť a zvolia si režim ObZ, nevylučujú subsidiárne pôsobenie OZ ako *lex generalis*. Aplikácia § 262 ObZ tak bude mať uplatnenie v prípade, ak pôjde o vzťah, ktorý nemožno podradiť ustanoveniam ObZ podľa §261.

Strany si týmto spôsobom zvolia ObZ ako celok. Nie je však vylúčené, aby si zmluvné strany zvolili aplikáciu iba jednotlivých ustanovení ObZ na svoje konkrétne práva a

¹ Zákon č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník v znení neskorších predpisov.

² SUCHOŽA, J. In Suchoža, J., Husár, J. a kol. *Obchodné právo*. 1 vyd. Bratislava : Iura Edition, 2010, s. 675. ISBN 978-80-8078-290-0.

povinnosti. V tomto prípade však pôjde o vedľajšie zmluvné dojednanie, čo je inštitútom občianskoprávnej zmluvy aj s dôsledkami viazanosti kogentnými ustanoveniami OZ³ a vymyká sa spod inštitútu fakultatívnych obchodov §262 ObZ.

2. Voľba ObZ a zabezpečovací právny vzťah

Vo všeobecnosti platí, že zabezpečovací právny vzťah ako vedľajší (akcesorický) právny vzťah, sleduje režim hlavného záväzku. Pri dohode zmluvných strán o voľbe ObZ však musí byť splnená jedna z dvoch, alternatívne uvedených zákonných požiadaviek nato, aby sa zabezpečovací vzťah riadil režimom hlavného záväzku (v prípade fakultatívnych obchodov režimom ObZ).⁴ Prvá zákonná podmienka je prejavenie súhlasu osoby, ktorá poskytuje zabezpečenie s voľbou režimu ObZ. Zákon síce nevyžaduje písomnú formu na prejavenie takéhoto súhlasu, avšak v záujme právnej istoty je nevyhnutné, aby sa takýto prejav vôle zakotvil v písomnej podobe. Druhou, nemenej vážnou podmienkou je vedomosť osoby, ktorá poskytuje zabezpečenie, že zabezpečovaný záväzok (fakultatívny obchod) sa riadi režimom ObZ. Z procesnoprávneho hľadiska spoľahlivo dokázať vedomosť strany o akejkoľvek skutočnosti je priam nemožné. Vychádzajúc z tejto premisy, je viac než žiadúce, aby si strany jasne a presne zvolili ObZ nielen pre hlavný, ale aj pre zabezpečovací právny vzťah v písomnej forme.

3. Aplikačné problémy

Tienistou stránkou voľby ObZ aplikáciou tzv. fakultatívnych obchodov bola v minulosti skutočnosť, že strany si zvolili ObZ pri nadobudnutí kradnutých motorových vozidiel. Využívalo sa ustanovenie ObZ, ktoré znamená odchýlku od všeobecne občianskoprávnej zásady – nikto nemôže previesť na iného viac práv ako má sám.⁵

Sloboda, ktorú nám dáva § 262 ObZ, však nie je absolútna, má isté obmedzenia. Fakultatívne obchody prichádzali v minulosti do úvahy aj v prípade, keď jednou zo zmluvných strán je spotrebiteľ⁶. V praxi sa aj vzhľadom na výhodnejšie ustanovenia ObZ pre dodávateľa v štandardizovaných zmluvách aplikuje § 262 ObZ, čím strany podriaďujú svoj vzťah ustanoveniam ObZ. Pri skúmaní týchto vzťahov, kedy spotrebiteľ ako jedna zo zmluvných strán prejaví vôľu, aby sa jeho vzťah riadil ustanoveniami ObZ, musíme

³ OVEČKOVÁ, O. In Ovečková, O. a kol. *Obchodný zákonník. Komentár*. 3 vyd. Bratislava : IURA EDITION, 2012, s. 20. ISBN 978-80-8078-434-8.

⁴ OVEČKOVÁ, O. In Ovečková, O., Žitňanská, L. a kol. *Obchodné právo*. Bratislava : IURA EDITION, 2013, s. 23. ISBN 978-80-89635-05-4.

⁵ ELIÁŠ, K. Fakultatívni obchody. In: *Podnikateľ a právo*. 2001, č. 10, s. 20.

⁶ Spotrebiteľ je definovaný v Občianskom zákonníku ako: „... fyzická osoba, ktorá pri uzatváraní a plnení spotrebiteľskej zmluvy nekoná v rámci predmetu svojej obchodnej činnosti alebo inej podnikateľskej činnosti.“

zohľadniť aj ustanovenia § 52 ods. 2 OZ: „Ustanovenia o spotrebiteľských zmluvách, ako aj všetky iné ustanovenia upravujúce právne vzťahy, ktorých účastníkom je spotrebiteľ, použijú sa vždy, ak je to na prospech zmluvnej strany, ktorá je spotrebiteľom. Odlišné zmluvné dojednania alebo dohody, ktorých obsahom alebo účelom je obchádzanie tohto ustanovenia, sú neplatné.“ Toto ustanovenie nás núti realizovať „test výhodnosti“. Ak je pre spotrebiteľa výhodnejšie ustanovenie OZ, príp. zákona o ochrane spotrebiteľa, použijú sa tieto ustanovenia i napriek tomu, že zmluvné strany medzi sebou uzavruť tzv. fakultatívny obchod. Nemenej dôležitým je aj ustanovenie § 53 ods.1 : *Spotrebiteľské zmluvy nesmú obsahovať ustanovenia, ktoré spôsobujú značnú nerovnováhu v právach a povinnostiach zmluvných strán v neprospech spotrebiteľa (ďalej len „nepriateľná podmienka“)* ... Taktiež aj ustanovenia Zákona o ochrane spotrebiteľa⁷, ktorý ustanovuje v § 3 ods. 3 nasledovné : „Každý spotrebiteľ má právo na ochranu pred neprijateľnými podmienkami v spotrebiteľských zmluvách“.

Vzniká tu otázka, či je možné, aby si strany, z ktorých jednou je spotrebiteľ, vylúčili pôsobnosť OZ a zákona o ochrane spotrebiteľa voľbou ObZ aplikovaním § 262 ObZ a definovali svoj záväzkový vzťah ako tzv. fakultatívny obchod.

Táto otázka bola zodpovedaná Najvyšším súdom SR (ďalej len NS SR). Vo svojom uznesení 5 M Cdo 20/2009 sa stotožnil s argumentáciou Generálneho prokurátora, ktorý využil svoju právomoc a podal na základe podnetu žalovaného mimoriadne dovolanie voči rozhodnutiu Okresného súdu v Trenčíne a navrhol napadnuté rozhodnutie zrušiť a vec vrátiť okresnému súdu na ďalšie konanie. Podľa žalobcu bol vzťah medzi žalobcom a žalovaným obchodnoprávny, lebo sa zmluvne dohodli, že sa bude riadiť ustanoveniami Obchodného zákonníka; premlčacia doba je vzhľadom na to štvorročná.⁸ Argumentácia Generálneho prokurátora znela nasledovne: *S uplatnením Obchodného zákonníka je spojená nielen dlhšia (štvorročná) premlčacia doba než podľa Občianskeho zákonníka (trojročná), ale tiež možnosť dojednania vyššieho úroku z omeškania a iná zodpovednosť pri náhrade škody. Preto ustanovenia spotrebiteľskej zmluvy upravujúce voľbu Obchodného zákonníka majú v danom prípade charakter neprijateľnej podmienky nielen v zmysle § 23a ods. 1 a 2 zákona č.634/1992 Zb., ale aj podľa § 53 ods.1 Občianskeho zákonníka ...*⁹

Toto rozhodnutie malo podstatný vplyv na rozhodovaciu činnosť krajských a okresných súdov. Príkladom môže byť rozhodnutie Krajského súdu v Prešove, ktorý vo svojom rozhodnutí 5Co/56/2014 odôvodňuje rozhodnutie v merite veci právnym názorom Najvyššieho súdu obsiahnutom vo vyššie analyzovanom rozhodnutí a uvádza ho

⁷ Zákon č. 250/2007 Z.z. o ochrane spotrebiteľa a a o zmene zákona Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov.

⁸ Takáto dohoda je jednoznačným a jasným prejavom vôle strán o voľbe zákona.

⁹ Uznesenie Najvyššieho súdu SR sp. zn. 5 MCdo 20/2009 z 25. januára 2011.

priamo v odôvodnení. V tomto prípade došlo v štandardizovanej zmluve k prejavu vôle zmluvných strán o voľbe zákona. Zmluvné strany uzavreli medzi sebou zmluvu o úvere, čo znamená, že ich záväzkový vzťah je tzv. absolútnym obchodom. Ak žalobca mal zato, že ich záväzkový vzťah je absolútnym obchodnoprávnym záväzkovým vzťahom, aplikácia § 262 ObZ (a tým vykonaný prejav vôle o voľbe zákona) je zbytočná a irelevantná. Vyzdvihol by som argumentáciu vedľajšieho účastníka konania, s ktorým sa Krajský súd v Prešove vo svojom odôvodnení stotožnil: „*Aj keď spotrebiteľ súhlasí, aby sa jeho právny vzťah s dodávateľom riadil na základe § 262 ods. 1 Obchodného zákonníka, nemôže si prívodiť zhoršenie svojho právneho postavenia, ktoré mu garantuje Občiansky zákonník. ...*“¹⁰ Krajský súd v súlade s doterajšou judikatúrou uviedol: „*Zmluva uzavretá medzi žalobcom a žalovanou je síce absolútnym obchodom a je pravdou, že na predmetný úver dopadajú ustanovenia Obchodného zákonníka bez ohľadu na povahu účastníkov úverovej zmluvy. Predmetná vec je však o spotrebiteľskej zmluve, ktorá je regulovaná osobitnou právnou úpravou a ustanoveniami Občianskeho zákonníka. Ide o vzťah medzi obchodníkom a spotrebiteľom, ktorý prijíma úver na spotrebu, teda ide o typicky občianskoprávny vzťah. V súlade s princípmi ochrany spotrebiteľa v prípade duplicitnej právnej úpravy rovnakých inštitútov súkromného práva je dôvodné aplikovať právnú úpravu o občianskych právach a nie podnikateľské právo (porov. rozsudok NS SR vo veci 5MCdo 20/09, rozsudok OS Banská Bystrica vo veci 61 Cb 221/09). Základ právnej úpravy ochrany spotrebiteľa predstavujú ust. § 52 a nasledujúce Občianskeho zákonníka.*“¹¹ Rozsudok Krajského súdu v Prešove má veľmi vážne dôsledky. V súlade s judikatúrou NS SR odmietol voľbu zákona skrz aplikácie § 262 ObZ. Išiel však ešte ďalej. Odmietol aj skutočnosť, že zmluva o úvere je v ObZ kvalifikovaný ako tzv. absolútny obchod a právny vzťah založený zmluvou o úvere v predmetnej veci by sa tak mal riadiť ustanoveniami ObZ. Krajský súd vyzdvihol iný aspekt, povahu zmluvnej strany – spotrebiteľa. Nielenže tým odsunul na vedľajšiu koľaj prejav vôle o voľbe zákona, ale vylúčil aj aplikáciu ObZ v prípade, ak ide o absolútny obchod a jednou zo zmluvných strán je spotrebiteľ.

Judikatúra súdov Slovenskej republiky vyjasnila nejasnosti ohľadne rozsahu obmedzení aplikácie § 262 ObZ. Definitívnu bodku, ktorá vylúčila akékoľvek pochybnosti o záväzkovom vzťahu spotrebiteľa, pri ktorej dôjde k voľbe ObZ skrz § 262 ObZ, dal

¹⁰ Rozsudok Krajského súdu Prešov sp. zn. 5 Co 56/2014 z 25. februára 2014.

¹¹ Z judikatúry súdov Slovenskej republiky by som vyzdvihol ešte uznesenie Krajského súdu Trenčín sp. zn. 13CoE/11/2012 z 8. februára 2012 a taktiež rozsudok Okresného súdu Banská Bystrica sp. zn. 61 Cb 221/09-144 z 28. júna 2010.

zákonodarca novelou OZ č. 102/2014¹², ktorý na koniec ustanovenia § 52 ods. 2 pripojil vetu: „*Na všetky právne vzťahy, ktorých účastníkom je spotrebiteľ, sa vždy prednostne použijú ustanovenia Občianskeho zákonníka, aj keď by sa inak mali použiť normy obchodného práva.*“¹³ Toto ustanovenie nadobudlo účinnosť 1. apríla 2015 a od tohto dňa bude mať aplikácia ustanovení OZ, ak je zmluvnou stranou spotrebiteľ, prednosť pred ustanoveniami ObZ aj keď strany využijú možnosť, ktorú im ponúka § 262 ObZ, tzv. fakultatívny obchod. Ich prejav vôle tak bude irelevantný. Na druhej strane však vylúčil aj voľbu ObZ v prípade, ak pôjde o vzťah spotrebiteľ-spotrebiteľ alebo podnikateľ-spotrebiteľ, kde spotrebiteľ bude napr. predávajúcim a podnikateľ kupujúcim. Navyac, týmto ex lege vylúčil aplikáciu ObZ aj v prípade, ak spotrebiteľ uzavrie tzv. absolútny obchod. Predmetné zmeny, ktoré zaviedla vyššie spomenutá novela tak považujem za nesyntémové s nedomyslenými dôsledkami v aplikačnej praxi.

¹² Zákon č. 102/2014 Z.z. o ochrane spotrebiteľa pri predaji tovaru alebo poskytovaní služieb na základe zmluvy uzavretej na diaľku alebo zmluvy uzavretej mimo prevádzkových priestorov predávajúceho a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

¹³ Čl. II ods.1 zákona č. 102/2014 Z.z. o ochrane spotrebiteľa pri predaji tovaru alebo poskytovaní služieb na základe zmluvy uzavretej na diaľku alebo zmluvy uzavretej mimo prevádzkových priestorov predávajúceho a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Zmluvná modifikácia zodpovednosti za škodu (prípustnosť, rozsah)

Christián Burják

Úvod

V posledných rokoch sme na poli zodpovednosti za škodu a jej prípadnej zmluvnej modifikácie v obchodnom práve mohli zaznamenať pomerne rozsiahlu odbornú diskusiu odohrávajúcu sa v priestore Česko¹ - Slovenska, ktorá však nevedla ku konečným, jednotným záverom. Úplný konsenzus týkajúci sa samotnej prípustnosti, a s tým nerozlučne súvisiacim určením rozsahu zmluvnej modifikácie zodpovednosti za škodu medzi odbornou verejnosťou toho času nebol dosiahnutý.

Súdna prax vo svojich rozhodnutiach takisto nezaujala jednoznačné stanovisko. Minimálne v slovenských pomeroch by naša snaha o nájdenie "riešenia" tohto fenoménu v rozhodovacej praxi súdov bola relatívne bezúspešná, a to z dôvodu, že zásadné súdne rozhodnutia z akýchkoľvek inštančných stupňoch súdov, ktoré by relevantne obsiahli sledovanú problematiku, zatiaľ neexistujú.

1. Prípustnosť zmluvnej modifikácie za škodu

Nejednotnosť názorov na danú problematiku však celkom pochopiteľne vyplýva zo samotného legálneho textu zákona č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník v znení neskorších predpisov (ďalej len "OBZ"). Nevyhnutnou otázkou, ktorú musíme vyriešiť ako prvú je, a síce prípustnosť zmluvnej modifikácie za škodu. Väčšina odbornej verejnosti sa prikláňa k možnosti tejto modifikácie, samozrejme existujú aj názory proti jej prípustnosti².

Máme za to, že argumenty uvádzane v česko-slovenskej odbornej spisbe, ktoré pripúšťajú možnosť modifikácie zodpovednosti za škodu v obchodnom práve, vyplývajú a primerane zohľadňujú aktuálne potreby modernej spoločnosti a trhového hospodárstva. Uvedené potvrdzuje aj skutočnosť, že zmluvnú modifikáciu náhrady škody môžeme nájsť v právnych poriadkoch napr. Českej republiky, Nemecka či Rakúska, ktorým je ten náš právny poriadok azda najviac podobný (zohľadňujúc historické pomery a spätosť týchto krajín), ďalej sa tento inštitút nachádza aj v Princípoch medzinárodných obchodných zmlúv UNIDROIT. Je všeobecne známe, že právo by malo predchádzať ekonomickému napredovaniu/smerovaniu spoločnosti a nie *vice versa* (ako tomu v skutočnosti v drvivej väčšine bohužiaľ je), preto sa prikláňame na stranu libe-

¹ Pochopiteľne máme na mysli právny stav ešte za účinnosti zákona č. 513/1991 Sb. Obchodní zákoník v znení neskorších predpisov v Českej republike. t.j. do 31.12.2013.

² ŠTEVČEK, M. *Limitácia náhrady škody - pohľad (rydzo) civilistický*. [cit. 2015-04-13]. . [online] Dostupné na: <<http://www.epi.sk/odborny-clanok/Limitacia-nahrady-skody-pohlad-rydzo-civilisticky.aspx>>.

rálnejších názorov - stotožnili sme sa s možnosťou *zmluvnej* modifikácie resp. limitácie náhrady škody v obchodnom práve, z časového hľadiska *ex ante*, a preto sa v tomto príspevku uberáme práve tým smerom, ostatné spôsoby limitácie ostávajú nateraz nepovšimnuté.

Problematickým ustanovením je v našom prípade § 386 OBZ, ktorý, okrem toho, že je kogentným ustanovením podľa § 263 OBZ, v prvom odseku vylučuje možnosť vzdania sa nároku na náhradu škody pred porušením povinnosti, z ktorého môže škoda vzniknúť. Z hľadiska výkladu sa vynárajú problémy s pojmami ako "vzdať sa" či "nárok na náhradu škody pred porušením povinnosti". Čo presne je ich obsahom, môžeme chápať vo viacerých významoch, a preto bližšie k riešeniu interpretačných problémov ohľadom nejasnosti pojmov použitých v § 386 ods. 1 OBZ odkazujeme na dostupnú odbornú literatúru.³

S uvedeným veľmi úzko súvisí § 379 OBZ, ktorý je svojou povahou dispozitívny, a pokiaľ ide o ich vzájomný vzťah, § 386 ods. 1 OBZ nemožno vykladať tak, že jeho kogentný charakter bráni dispozitívnemu nakladaniu s rozsahom náhrady škody v zmysle § 379 OBZ ani v spojení s kogentným ustanovením § 386 ods. 1 OBZ nevylučuje právo strán dohodnúť si limitáciu prípadnej náhrady škody. Dohoda o limitácii náhrady škody je teda dovoleným výkonom dispozičného práva.⁴ Vzhľadom na § 574 ods. 2 OZ, podľa ktorého "*dohoda, ktorou sa niekto vzdáva práv, ktoré môžu vzniknúť až v budúcnosti, je neplatná*", je možné každé ustanovenie o limitácii náhrady škody (napr. vylúčenie ušlého zisku, určenie maximálnej výšky škody a pod.) považovať za neplatné práve pre rozpor s týmto ustanovením.⁵ V tejto súvislosti považujeme za nevyhnutné poukázať na rozdiel medzi § 574 ods. 2 OZ (*lex generalis*) a § 386 ods. 1 OBZ (*lex specialis*), a síce napriek tomu, že obe ustanovenia vychádzajú z toho, že práva sa nemožno vopred vzdať, ustanovenie § 574 ods. 2 OZ za rozhodujúci považuje okamih vzniku práva a ustanovenie § 386 ods. 1 zase okamih porušenia povinnosti. Po porušení povinnosti, aj keď ešte nie je zrejmé, či toto porušenie má za následok vznik škody, sa strany môžu dohodnúť o vzdaní sa práva na náhradu škody. Podľa Ovečkovej sa tento zákaz týka len vzdania sa nároku ako celku a nie obmedzenia výšky škody, resp. rozsahu. Možno konštatovať, že ustanovenie § 574 ods. 2 OZ sa vzhľadom na osobitnú úpravu § 386 ods. 1 OBZ, pokiaľ ide o možnosť limitácie náhrady škody, sa neuplatní, a rovnako tak aj vo väzbe k § 579 OBZ, lebo aj tu ide o *lex specialis*.⁶

³ ŠILHÁN, J. Smluvní limitace náhrady škody v obchodním právu. In *Právní rozhledy*. 2005, roč. 13, č. 23, s. 845 a n.

⁴ OVEČKOVÁ, O. Limitácia náhrady škody v obchodnom práve. In *Bulletin slovenskej advokácie*. 2011, roč. XVII, č. 1-2, s. 22.

⁵ MITTERPACHOVÁ, J. *Zodpovednosť za škodu v obchodnom práve*. Bratislava: Wolters Kluwer s.r.o., 2015, s. 120 a n. ISBN 978-80-8168-177-6.

⁶ OVEČKOVÁ, O. Limitácia náhrady škody v obchodnom práve. In *Bulletin slovenskej advokácie*. 2011, roč. XVII, č. 1-2, s. 21.

2. Rozsah zmluvnej modifikácie za škodu

Ak dôjde k použitiu niektorých zo spôsobov limitácie náhrady škody (ktorých demonštratívny výpočet a stručný opis je uvedený nižšie), je nutné, aby takáto klauzula v kontexte celej zmluvy spĺňala ďalšie podmienky, a to predovšetkým **určitosť** a **primeranosť**. Je preto vhodné zmluvné dojednania formulovať tak, aby zbytočne nevyvolávali problémy. Užitočným bude výslovne zakotvenie **účelu** a **hospodárskeho kontextu zmluvy**. Vo svetle tohto ustanovenia, z ktorého bude jasné, že je obom zmluvným stranám zrejماً povaha zmluvy (a prípadne neštandardný výnimočný charakter plnenia), je potom nutné na limitačné dojednania nahliadať z hľadiska výkladu i dokazovania. Čo sa týka požiadavky primeranosti, je pre samotnú právnu prípustnosť nevyhnutne nutné, aby dojednanie vždy bolo „*primerané okolnostiam daného prípadu a obchodného vzťahu pri ich hodnotení podľa zásad poctivého obchodného styku.*“

Postup pri hľadaní primeranej výšky limitácie sa samozrejme prípad od prípadu bude líšiť (vymedzenie metodologickej schémy/ kritérií na rozhodovanie je úlohou judikatury). I pri vedomí nevyhnutnosti skúmania okolností vždy vo vzťahu k jednotlivom konkrétnemu prípadu možno vo všeobecnej rovine niektoré najpodstatnejšie aspekty, ktoré budú pri hľadaní primeranej výšky limitácie v individuálnom prípade vhodné vziať do úvahy, vymedziť. Z praktického hľadiska bude teda najväčší zreteľ braný na nasledujúce okolnosti daného prípadu (prehľad je možné previesť napr. vo vzťahu k jednotlivým prvkom tvoriacim štruktúru právneho vzťahu). Z hľadiska subjektov zmluvného vzťahu tak pôjde o subjektový charakter a reálnu silu zmluvných partnerov. Podľa objektu tu bude vzťah limitácie k predmetu zmluvy či povaha ujmy a podľa obsahu budú určovacími prostriedkami napr. odstupňovanie limitácia podľa kvantity porušenia povinnosti či kvality porušenia povinnosti konkrétny rozsah limitácie, vyváženosť celej zmluvy.⁷

Všetko, samozrejme, za predpokladu, že takéto ustanovenia nebudú v rozpore so zákonom, nebudú ho obchádzať a ani sa nebudú priečiť dobrým mravom, a teda nenapĺňajú podmienky absolútnej neplatnosti právneho úkonu v zmysle § 39 OZ.

Rozsah náhrady škody môžeme zmluvne limitovať nasledovnými metódami: **zmluvnou pokutou alebo sľubom odškodnenia**⁸, pričom sa jedná o nepriame, sprostredkované, zákonom predpokladané spôsoby limitácie náhrady škody. Zmluvná pokuta predstavuje paušalizovanú náhradu škody, nejedná sa o limitáciu náhrady škody v pravom zmysle slova, avšak je oveľa lepšie vymáhateľná. Pre paušalizáciu náhrady

⁷ ŠILHÁN, J. Formy smluvní limitace náhrady škody v obchodních vztazích. In *Bulletin advokacie*. 2006, č. 7-8, s. 43, 44.

⁸ Sľub odškodnenia sa v praxi vyskytuje pomerne často napríklad v koncernových štruktúrach - náhrada škody vzniknutej v súvislosti so zvlášť rizikovými transakciami dcérskych spoločností zo strany materskej spoločnosti.

škody prostredníctvom zmluvnej pokuty a sľubu odškodnenia je potrebné brať do úvahy všeobecné obmedzenia pre limitáciu náhrady škody - nemôže byť teda nepriemerane nízka, nakoľko by súd mohol rozhodnúť o jej neplatnosti z dôvodu obchádzania zákona. Zároveň umožňuje široký rozsah dohôd, vrátane možnosti jej prepojenia s náhradou a výškou škody, prípadne možnosti jej úhrady len v prípade, ak vznikne škoda. Okrem zmluvnej pokuty zaradujeme medzi sprostredkované spôsoby limitácie náhrady škody, ktorý je spôsobilý pôsobiť ako prostriedok limitácie náhrady škody analogicky vzhľadom na dispozitívnosť § 727 OBZ, aj uzavretie dohody strán o obmedzení výšky škody *ex ante*. **Rozšírením počtu, resp. definovaním okolností vylučujúcich zodpovednosť uvedených v § 374 OBZ**, ide o možnosť spresnenia a prispôsobenia individuálnemu vzťahu zvlášť pri špecifickom predmete zmluvy. **Založením zodpovednosti založenej na princípe zavinenia**, ktorý súvisí s predchádzajúcim spôsobom, pričom analogicky vychádza rovnakých základov a aj závery judikatúry môžu byť analogicky použité na tento prípad. Do úvahy prichádza možnosť poukázať na analogickú aplikáciu § 300 OBZ, podľa ktorého je možnosť dohody o subjektívnej zodpovednosti pri zmluvnej pokute. Ide tiež o spresnenie a prispôsobenie úpravy zodpovednosti za škodu individuálnemu vzťahu pri špecifickom predmete zmluvy. Základom je predovšetkým potreba vyváženia zmluvy, prípadne vzájomného poskytnutia výhody zodpovednosti za škodu spôsobenú zavinením. **Dohodnutím výšky škody, ktorú zmluvné strany pri uzatváraní záväzku predvídajú**, a to predovšetkým definovaním predvídateľného ušlého zisku - predmetný spôsob limitácie je zriedkavý, ale vychádza z koncepcie zodpovednosti za škodu, založenej na povinnosti hradiť len tú škodu, ktorú zmluvné strany pri jej uzatvorení predvídali, uvedenú v § 379 OBZ. Aj v zákonomnom riešení je predvídateľnosť výšky škody fixovaná na moment uzatvorenia zmluvy, nie je skúmaná späť a nemala by byť skúmaná ani následne. Strany sa takouto dohodou zároveň zbavujú možnosti namietat' objektívnu nepredvídateľnosť druhu škody, ktorá bola limitovaná. Dohoda o výške škody, ktorú zmluvné strany predvídajú bude podliehať preskúmaniu možnosti a kritérií limitácie, pričom v prípade, ak bude v nej definovaná škoda príliš všeobecná, táto dohoda nemusí spĺňať podmienky primeranosti a súladu s dobrými mravmi. Odporúča sa okrem celkovej predvídateľnej škody aj definovať konkrétne škody, ktoré zmluvné strany predvídajú, a až následne určenie ich konkrétnej jednotlivéj výšky. **Priamym obmedzením fixnou, dohodnutou sumou vychádzajúc z možnosti využitia dispozitívnosti § 373 a 379 OBZ** (priama limitácia), teda rozsahu hradenej škody, škoda sa limituje konkrétne dohodnutou sumou. **Pomerným obmedzením rozsahu hradenej škody**, tiež sa jedná o priamy spôsob limitácia a vychádza z rovnakého dispozitívneho právneho základu ako predchádzajúci spôsob a z rovnakých obmedzení ako priama limitácia fixnou sumou. Zmluvné strany sa dohodnú na obmedzené určenom pomerom alebo percentom z celkovej výšky škody, resp. z celkovej výšky plnenia resp. iného kritéria. **Vylúčením náhrady niektorých druhov škôd, resp. ušlého zisku** - týmto druhom sa limitujú, resp. priamo vylúčia z rozsahu náhrady škody niektoré zložky škody, ako sú

ušlý zisk alebo náklady súvisiace so vznikom škody (nepriame náklady). V prípade týchto škôd je potrebné dôsledne zvážiť, či nedochádza k limitácii, ktorá už predstavuje vzdanie sa nároku na náhradu škody. **Časovou limitáciou**, ktorá spočíva v možnosti dohody o povinnosti náhrady škody vzniknutej v konkrétnom dohodnutom čase - napr. možnosti úhrady škody alebo ušlého zisku, ktoré vznikli len v určitom období.⁹

Na tomto mieste považujeme za vhodné, poukázať na **pracovnú verziu** návrhu (nového) Občianskeho zákonníka pre Slovenskú republiku zo dňa 16. septembra 2015, ktorá obsahuje vo svojej piatej časti, tretej hlave, záväzky z iných právnych dôvodov, v **§ 56 a nasl.** nový inštitút v slovenskom súkromnom práve, a to "**privolenie poškodeného**", v zmysle ktorého škodu nenahrádza ten, kto ju spôsobí s účinným privolením poškodeného alebo ak poškodený prevzal na seba riziko, že bude poškodený. Treba však zdôrazniť, že na privolenie poškodeného, ktorým sa vylučuje alebo obmedzuje povinnosť nahradiť škodu spôsobenú úmyselne alebo z hrubej nedbanlivosti sa nebude prihliadať. Ďalej, v spoločných ustanoveniach v § 58 NSOZ, vzťahujúcich sa aj na privolenie poškodeného nachádzame bližšiu úpravu: (1) *Dôvody uvedené v ustanoveniach § 50 až 56 vylučujú povinnosť nahradiť škodu, ak konajúci konal ospravedliteľne a v rozsahu, v akom tak konal.* (2) *Pri posudzovaní, či dôvody uvedené v ustanoveniach § 50 až 56 vedú k vylúčeniu povinnosti nahradiť škodu sa prihliadne najmä na dôvody, ktoré viedli k vzniku tejto povinnosti, ako aj dôvody, ktoré ju vylučujú.* (3) *Vo výnimočných prípadoch môže súd rozhodnúť, že dôvody uvedené v ustanoveniach § 50 až 56 vedú len k obmedzeniu povinnosti nahradiť škodu.* Zavedením inštitútu privolenia poškodeného bude, podľa nášho názoru, efektívne možné modifikovať náhradu škody v prípadoch výslovne rizikových úkonov, a to bez prípadného negatívneho následku v podobe neplatnosti takéhoto právneho úkonu, čo v konečnom dôsledku môže viesť k väčšej právnej istote, prehľadnosti a jednoznačnosti v (právnej úprave) občiansko-/obchodno-právnych vzťahov.

3. Zmluvná vs. mimozmluvná zodpovednosť za škodu alebo možnosť zmluvnej modifikácie mimozmluvnej zodpovednosti?

Mimozmluvná zodpovednosť v obchodnoprávnych vzťahoch je upravená v § 757 OBZ, ktorý priamo odkazuje na obdobné použitie ustanovení § 373 a nasl. v prípade zodpovednosti za škodu spôsobenú porušením povinností ustanovených **týmto** zákonom.

Do úvahy by tak napríklad mohla prichádzať možnosť zmluvnej limitácie náhrady škody v prípade dôverných informácií podľa § 271 OBZ, nakoľko sa na porušenie povinnosti bude obdobne vzťahovať všeobecná úprava zodpovednosti za škodu v OBZ, čo vyplýva priamo z právnej normy. Máme za to, že podmienky prípustnosti a rozsahu uvedené v skoršom texte sa môžu analogicky aplikovať na tento prípad, hoci účelom

⁹ MITTERPACHOVÁ, J. *Zodpovednosť za škodu v obchodnom práve*. Bratislava : Wolters Kluwer s.r.o., 2015, s. 87 – 90. ISBN 978-80-8168-177-6.

tohto kogentného ustanovenia je ochrana informácií, ktoré sú zmluvnou stranou označené ako dôverné (z hľadiska subjektívneho aj objektívneho¹⁰), a to bez ohľadu na to, či dôjde alebo nedôjde k uzavretiu zmluvy. Zjednaný prísnejší režim náhrady škody by tak mohol byť motivujúcim na riadne zachovávanie takýchto informácií a obozretnejšie dodržiavanie súladného stavu s týmto ustanovením zo strany negociujúcich subjektov. Navyše by takouto dohodou podľa nášho názoru nedošlo k odchýleniu sa z medzi kogentnosti § 271 OBZ, nakoľko by limitácia spočívala v úprave výlučne dispozitívnych ustanovení zodpovednosti za škodu, posudzovaných, okrem iného, cez všeobecný korektív – podľa zásad poctivého obchodného styku či súladu s dobrým mravmi.

4. Voľba zodpovednostného režimu podľa § 262 OBZ (prizmou dispozitívnych ustanovení)

Ustanovenie § 262 OBZ umožňuje dohodou strán upraviť si ich záväzkový vzťah, ktorý nespadá pod vzťahy uvedené v § 261, režim podľa OBZ, pričom takáto dohoda obligatórne vyžaduje písomnú formu. V právnej teórii sa tieto vzťahy zvyknú označovať ako tzv. fakultatívne obchody¹¹. Zároveň ods. 3 dodáva, že sa III. časťou OBZ budú správať aj vzťahy, ktoré vznikli pri zabezpečení záväzkov zo zmlúv, pre ktoré si strany zvolili použitie tohto zákona, za podmienky, ak osoba poskytujúca zabezpečenie s tým prejaví súhlas alebo v čase vzniku zabezpečenia vie, že zabezpečovaný záväzok sa spravuje touto časťou zákona. V prípade ak nebude naplnená niektorá z týchto variant, má zabezpečenie pôvodný (občianskoprávny) režim aj napriek tomu, že zabezpečovaný vzťah má režim obchodnoprávny¹².

Z uvedeného vyplýva možnosť napr. aj 2 nepodnikateľov (nespadajúcich pod § 261 OBZ) zvoliť si režim obchodnoprávnej zodpovednosti za škodu písomnou dohodou. Výhodou takejto voľby je koncepcia III. časti OBZ založená predovšetkým na zásade zmluvnej voľnosti (slobody) a zásade dispozitívnosti právnej úpravy. Pomer kogentných a dispozitívnych ustanovení v OBZ je konštruovaný jednoznačne v prospech dispozitívnych, pričom zákon obsahuje aj taxatívny výpočet tých ustanovení, od ktorých sa strany nemôžu odchýliť (§ 263 OBZ).¹³ V OZ sa pri posudzovaní dispozitívnosti vychádza len zo znenia § 3 ods. 2, ktorý ustanovuje: *"Účastníci občianskoprávných vzťahov si môžu vzájomné práva a povinnosti upraviť dohodou odchylné od zákona, ak to zákon výslovne nezakazuje a ak z povahy ustanovení zákona nevyplýva, že sa od neho*

¹⁰ K objektívnemu hľadisku pozri napr. HRÁDEK, J. *Předsmluvní odpovědnost. Culpa in contrahendo*. Praha : Auditorium, 2009, s. 163. ISBN 978-80-903786-9-8.

¹¹ BEJČEK, J., In. Bejček, J., Eliáš, K, Raban, P. a kol.: *Kurs obchodního práva, Obchodní závazky*. 5. Vydání. Praha : C. H. Beck, 2010, s. 33. ISBN 978-80-7400-337-0.

¹² Tamtiež, s. 34.

¹³ SUCHOŽA, J. In Suchoža, J., Husár, J. a kol.: *Obchodné právo*. Bratislava : IURA EDITION, spol. s.r.o., 2009, s. 683. ISBN 978-80-8078-290-0.

nemožno odchyliť.“, čo v niektorých praktických prípadoch môže spôsobovať značné výkladové problémy s presným určením, ktorá právna norma kogentná je, a ktorá naopak, nie je.¹⁴ V tomto má, podľa názoru autora, mierne navrch úprava v OBZ, predovšetkým z dôvodu existujúceho taxatívneho výpočtu, aj keď je pravda, že tento výpočet nie je presný, resp. dispozitívny charakter jednotlivých ustanovení sa vo viacerých prípadoch prejavuje zmätočne aj v dikcii samotnej právnej normy.¹⁵

V prípade obchodnoprávneho režimu zodpovednosti za škodu sa stranám naskytá možnosť na širšiu zmluvnú modifikáciu náhrady škody ešte pred porušením povinnosti, z ktorej škoda vznikla v porovnaní s režimom občianskoprávnym. Limitácia v občianskom práve je podstatne komplikovanejšia, nakoľko táto limitácia je možná len prostredníctvom zmluvnej pokuty. Vzhľadom na § 574 ods. 2 OZ je možné každé ustanovenie o limitácii náhrady škody (napr. vylúčenie ušlého zisku, určenie maximálnej výšky škody a pod.) považovať za neplatné pre rozpor s týmto ustanovením.¹⁶

Právnu úpravu zmluvnej pokuty nachádzame ako v OZ (§ 544 – 545a OZ), kde je všeobecná úprava, tak aj v OBZ (§ 300 – 302 OBZ), úprava špeciálna, osobitná. Najzásadnejším rozdielom medzi jednotlivými úpravami je v možnosti liberácie dlžníka spod povinnosti zaplatiť zmluvnú pokutu v zmysle § 545 ods. 3 OZ (uplatnením relevantnej námietky liberácie sa zo zmluvnej pokuty stáva naturálna obligácia), ktorá je v prípade úpravy obchodnoprávnej v § 374 OBZ zakotvená ako absolútny zodpovednostný režim za porušenie zmluvnej povinnosti zabezpečenej zmluvnou pokutou. Výhodou je jeho dispozitívny charakter a možnosť dohodou strán vylúčiť jeho aplikáciu.¹⁷ Rozdiel možno bádať aj v znížení neprimerane vysokej zmluvnej pokuty súdom - uplatnení moderačného práva súdu. V praxi tak môže nastať situácia, že rozhodnutím súdu o znížení neprimerane vysokej zmluvnej pokuty môže veriteľovi vzniknúť škoda. Pôjde o tzv. ďalšiu škodu, ktorú poškodený môže uplatniť za splnenia zákonom stanovených podmienok: 1) dodatočne vzniknutú škodu si môže poškodený vymáhať podľa všeobecných ustanovení obchodného práva o náhrade škody (§ 373 a nasl. OBZ), 2) poškodený môže uplatniť škodu, ktorá vznikla po súdnom rozhodnutí o znížení neprimerane vysokej zmluvnej pokuty, len do výšky zmluvnej pokuty, t.j. do výšky pre jej znížením súdom. To znamená, že poškodený má v tomto prípade nárok jednak na zmluvnú pokutu priznanú mu súdom, a jednak na náhradu škody, ktorá vznikla po rozhodnutí súdu o znížení neprimerane vysokej zmluvnej pokuty, a to až do výšky

¹⁴ Bližšie pozri KROŠLÁK, D. Niekoľko poznámok ku kogentným a dispozitívnym normám v Obchodnom zákonníku (teoreticko-právny pohľad). In Husár, J.(ed) *Právo a obchodovanie. Zborník príspevkov účastníkov vedeckej konferencie doktorandov*. Košice : UPJŠ, 2005, s. 141.

¹⁵ PATAKYOVÁ, M. In Patakyová, M. a kol.: *Obchodný zákonník. Komentár*. 4. vydanie, Praha : C. H. Beck, 2013, s. 751. ISBN 978-80-8960-312-1.

¹⁶ MITTERPACHOVÁ, J. *Zodpovednosť za škodu v obchodnom práve*. Bratislava : Wolters Kluwer, 2015, s. 118-121. ISBN 978-80-8168-177-6.

¹⁷ TREŠČÁKOVÁ, D. *Zodpovednosť za porušenie záväzkov v obchodnom práve*. Praha : Leges, 2015, s. 143-147. ISBN 978-80-7502-026-0.

zmluvnej pokuty dohodnutej v zmluve. Obe tieto sumy však nesmú presiahnuť stranami dohodnutú výšku zmluvnej pokuty.¹⁸

Pri rozhodovaní o výške náhrady škody v občianskoprávných vzťahoch môže súd využiť aj svoje moderačné právo na primerané zníženie náhrady škody z dôvodov osobitného zreteľa za zohľadnenia ďalších podmienok podľa § 450 OZ, a to s obmedzením, že súd takéto zníženie nemôže vykonať, ak ide o škodu spôsobenú úmyselne. Je otázne, či sa toto ustanovenie vzťahuje len na fyzické osoby, ako to vyplýva z textu právnej normy, alebo je možné použiť ho aj v prípade ak za škodu bude zodpovedať právnická osoba. Použitie tohto moderačného práva je však v rámci obchodnoprávných vzťahov vylúčené, a to z dôvodu existencie špeciálnej úpravy v § 382 ods. 2 OBZ, ktorý ustanovuje, že náhradu škody nemôže súd znížiť.

Záver

Týmto príspevkom sme sa pokúsili poukázať na súčasné a dosiaľ nejednoznačné (skôr na teoretickej úrovni), "riešenie" problémov týkajúce sa zmluvnej modifikácie náhrady škody *ex ante*, spôsobov a ďalších faktických problémov. Cieľom nebola vyčerpávajúca analýza a návrh množstva potenciálnych riešení, túto úlohu prenechávame najmä slovenskej právnej teórii. Z uvedeného je zrejmé, že *de lege lata* právna úprava je nevyhovujúca aktuálnym spoločenským podmienkam, a preto je hodnotená v právnej teórii negatívne, voči čomu nemáme žiadne výhrady a plne sa s týmito tvrdeniami stotožňujeme. Veľká časť teoretických poznatkov pochádza od právnych teoretikov Českej republiky a je otázne, ako by sa s nimi vysporiadala súdna prax na Slovensku.

Záverom možno konštatovať, že v otázkach zmluvnej modifikácie náhrady škody je viac ako potrebný zásah zákonodarcu upravujúci načrtnuté aplikačné a interpretačné problémy, a to aj s ohľadom na neexistujúcu judikatúru, ktorá by sa danou problematikou aspoň čiastočne zaoberala a poskytla tak nejaký "smerovník" pre tieto prípady. Ustanovenie § 386 ods. 1 by bolo vhodné upraviť *výslovne* takým spôsobom, aby nevznikali zbytočné dohady ohľadom možnosti vylúčenie resp. obmedzenia výšky náhrady škody, čo by privítalo ako podnikateľské prostredie, tak aj právna teória zaoberajúca sa touto otázkou, a to do času prijatia nového Občianskeho zákonníka, ktorý by túto problematiku mal vyriešiť komplexne.

Predchádzanie právnym nezrovnalostiam má svoj opodstatnený význam v tak dôležitej oblasti, akou je oblasť náhrady škody a jej zmluvná modifikácia v obchodnoprávných vzťahoch, čím by sa podľa nášho názoru *pro futuro* mohla zvýšiť právna istota v týchto vzťahoch a sčasti aj vyzdvihnúť úroveň slovenského právneho poriadku ako celku.

¹⁸ OVEČKOVÁ, O. *Obchodný zákonník*. Komentár, Bratislava: IURA EDITION, 2005, s. 76. ISBN 978-8078-205-4 citované podľa TREŠČÁKOVÁ, D.: *Zodpovednosť za porušenie záväzkov v obchodnom práve*. Praha: Leges, 2015, s. 147. ISBN 978-80-7502-026-0.

Ide o súkromno-právnu zodpovednosť člena orgánu obchodnej spoločnosti za škodu spôsobenú spoločnosti, ktorá je obchodno-právneho charakteru. Nemôžeme, ako bolo už uvedené vyššie, uvažovať o zodpovednosti v pracovno-právnom zmysle, nakoľko ani vzťah medzi členom orgánu a spoločnosťou, nie je upravovaný normami pracovného práva. Okrem toho je potrebné aspoň upozorniť aj na možnú existenciu zodpovednosti v trestno-právnej a administratívno-právnej rovine a to v prípade, ak porušením povinnosti dôjde zároveň aj k naplneniu skutkovej podstaty TČ či určitej formy správneho deliktu.

Predvídateľnosť škody

Milan Fedorišin

Úvod do problematiky

Účelom ustanovení o náhrade škody, či už sa týkajú škody plynúcej z porušenia povinností vychádzajúcich zo zmluvných vzťahov, alebo z porušenia zákonných povinností, je zaistenie kompenzácie poškodenej strany. Skrátka, účelom týchto pravidiel je čo najviac prinavrátiť poškodenú stranu do stavu, v akom bola pred vznikom škody.

Právne poriadky mnohých štátov však obsahujú taktiež pravidlo, podľa ktorého strana, ktorá spôsobila škodu, je povinná nahradiť vzniknutú škodu len do tej miery, v akej ju mohol predvídať ako dôsledok porušenia svojich povinností. Spomínané pravidlo nesie názov predvídateľnosť škody. Tá má svoje počiatky už v starovekom Ríme a znie: „*Náhrada škody v prípadoch zahrňujúcich určité množstvo nemá presiahnuť dvojnásobok tohto množstva.*“¹ K dnešnému všeobecnému chápaniu sa dostalo toto pravidlo v novovekom Francúzsku, kde bola do Code Civil uzákonená zásada, podľa ktorej „*osoba, ktorá je povinná plniť, zodpovedá strane, ktorej je povinná plniť, len za škodu, ktorú mohla predvídať v dobe uzatvorenia zmluvy.*“² Toto pravidlo neskôr prevzali do svojej rozhodovacej praxe anglické sudy, kde sa automaticky dostalo ustanovenie o predvídateľnosti škody do common law. Predvídateľnosť škody je explicitne zákonne upravená aj v slovenskom právnom poriadku, konkrétne v § 379 ObZ³, ktorý znie: „*Ak tento zákon neustanovuje inak, nahrádza sa skutočná škoda a ušlý zisk. Nenahrádza sa škoda, ktorá prevyšuje škodu, ktorú povinná strana v čase vzniku záväzkového vzťahu ako možný dôsledok porušenia svojej povinnosti predvídala alebo ktorú bolo možné predvídať s prihliadnutím na skutočnosti, ktoré v uvedenom čase povinná strana poznala alebo mala poznať pri obvyklej starostlivosti.*“ Vychádzajúc z tohto ustanovenia, nenahrádza sa tzv. nepredvídateľná škoda. Túto predvídateľnosť treba skúmať vzhľadom na okolnosti či strana v momente vzniku záväzkového vzťahu, vo väčšine prípadov pôjde o moment uzavretia zmluvy, predvídala škodu ako predpokladaný následok svojho konania, či naopak nekonania. Je potrebné prizerať aj na všetky okolnosti, na ktoré zmluvná strana, ktorá spôsobila škodu, prihliadala, resp. tak mala urobiť pri jej objektívnej starostlivosti. Aj z toho je zreteľné, že sa pri tomto inštitúte neprihliada na subjektívne dispozície zmluvných strán, ale na zreteľ sa berie objektívne kritérium, ktoré sa požaduje od všetkých strán obchodu.⁴

¹ GORDLEY, J. *Foundations of Private Law. Property, Tort, Contract, Unjust Enrichment*. Oxford : Oxford University Press, 2007, s. 398.

² Tamtiež, s. 399.

³ Zákon č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník v znení neskorších predpisov.

⁴ SUCHOŽA, J. In Suchoža, J., Husár, J a kol. *Obchodné právo*. 1. vyd. Bratislava : IURA EDITION, 2009, s. 767.

1. Predvídateľnosť škody ako predpoklad zodpovednosti za škodu?

Povinnosť nahradiť škodu sa vo všeobecnosti považuje za povinnosť sekundárnu, ktorá nastupuje až po porušení prvej, zmluvnej alebo zákonnej povinnosti. Preto tu existujú predpoklady, ktorých kumulatívnym naplnením nastáva následok, ktorým je zodpovednosť za spôsobenú škodu. Naskytá sa nám teda otázka, aké sú to predpoklady a či medzi nich patrí aj inštitút predvídateľnosti škody. Bez akýchkoľvek polemík môžeme medzi predpoklady vzniku zodpovednosti za škodu zaradiť vznik škody, protiprávnosť (môže nastať ako konaním, tak aj opomenutím) a kauzálny nexus, teda príčinnú súvislosť medzi prvými dvomi predpokladmi. V odbornej literatúre sa stretávame s rôznymi názormi, či predvídateľnosť škody patrí medzi predpoklady vzniku zodpovednosti za škodu, alebo je to len nástroj na limitáciu náhrady škody. Šilhán vo svojej publikácii v prvom vydaní medzi predpoklady zodpovednosti za škodu okrem vyššie spomínaných zaradzoval aj predvídateľnosť škody a neexistenciu okolností vylučujúcich zodpovednosť ako napríklad *vis maior*.⁵ V druhom vydaní publikácie už svoj názor zmenil a priradil sa k prevažnej väčšine autorov, ktorá presadzuje myšlienku, že predpokladmi na vznik zodpovednosti za spôsobenú škodu sú iba vznik škody, protiprávnosť a kauzálny nexus. Predvídateľnosť škody je tak vo väčšine prípadov považovaná za limitáciu, resp. obmedzenie náhrady škody. Ja sa prikláňam k názoru, že predvídateľnosť škody síce nie je absolútny predpoklad vzniku zodpovednosti za škodu, ale ak strana, ktorá spôsobila škodu, preukáže, že pri vzniku záväzkového vzťahu nemohla s prihliadnutím na všetky okolnosti predvídať vzniknutú škodu, tak sa v určitých prípadoch môže zbaviť povinnosti nahradiť celú škodu.

2. Posudzovanie predvídateľnosti škody

Vzhľadom na zjavnú dôležitosť a kontroverzné nazeranie na predvídateľnosť škody je zrejme dôležité ozrejmiť ako sa tento inštitút v rámci obchodného práva posudzuje. Vyriešiť tento problém nám pomôže test predvídateľnosti (*foreseeability test*). Tento sa prvýkrát použil už v roku 1894 v rozhodnutí súdu Veľkej Británie *Court of Exchequer's Landmark*, ktorý bol v tom čase odvolacím súdom, ktorý svojím rozhodnutím vo veci *Hadley vs. Baxendale* vytvoril precedens v konkrétnej problematike. V danej veci išlo o to, že prevádzkovateľ mlyna *Hadley* uzavrel s dopravcom *Baxendalom* zmluvu o preprave poškodenej súčasti mlyna k opravárovi. Predmetnou súčasťou bol hriadeľ, ktorý bol esenciálny pre fungovanie mlyna, čo ale dopravca *Baxendale*, ktorý zmluvu porušil a s prepravou sa o päť dní oneskoril, nevedel. Preto i súd rozhodol, že dopravca nebude povinný k tomu, aby nahradil ušlý zisk, ktorý medzitým *Hadleymu* v dôsledku omeškania vznikol, pretože v dôsledku absencie informácií nebola vzniknutá škoda pre *Baxendala* predvídateľná. Súd oprel svoju argumentáciu na napoleonský *Code Civil* a v civilnej právnej problematike rozpracovanou justiniánskou koncepciou predvídateľnosti. Svojím rozhodnutím súd tak stanovil dva základné princípy:

⁵ ŠILHÁN, J. *Náhrada škody v obchodných vzťahoch a možnosti její smluvní limitace*. 1. vydanie. Praha : C. H. Beck, 2007, s. 6.

- Škoda je nahraditeľná, keď prirodzene plyní z určitého porušenia zmluvy.
- Ak neplyní prirodzene z porušenia, poškodený musí preukázať, že škodca disponoval patričnými vedomosťami, ktoré by rozumnej osobe v dobe uzavretia zmluvy umožnili predvídať, že z porušenia zmluvy vzíde neobyčajná strata.⁶

Na základe testu predvídateľnosti teda môžeme vyčítať, že to či škodca bude musieť uhrádzať celú škodu, alebo tu bude istá limitácia, závisí od istých faktorov. Tie majú svoj objektívny i subjektívny základ. Objektívny základ tkvie v tom, že strana, ktorá škodu spôsobila, spôsobenú škodu skutočne predvídala (*actual knowledge*). Subjektívny základ zasa spočíva v tom, že strana s prihliadnutím na všetky okolnosti a pri vynaložení odbornej starostlivosti pri tom - ktorom prípade mohla a mala spôsobenú škodu predvídať, predvídateľnosť sa tu teda prezumuje (*imputed knowledge*). Pri subjektívnom základe sa prihliada na vlastnosti a znalosti osoby, ktorá svojím konaním či nekonaním spôsobila škodu. V tomto prípade, ak škodca argumentuje tým, že vzniknutú škodu nepredvídala, tak na vyvrátenie jeho argumentu stačí aj právna fikcia, že osoba v jeho objektívnom postavení a za daných okolností takúto škodu predvídať mohla, resp. mala.⁷ Test predvídateľnosti je dôležitý z hľadiska toho či strana mala dostatok poznatkov o vzťahu medzi ním a poškodeným a či mohla tušiť, že v dôsledku svojho konania alebo nekonania môže druhej strane spôsobiť škodu. Nie je preto potrebná absolútna vedomosť o budúcom stave vo veci, ale každá informácia, ktorou strany disponujú pred vznikom prípadnej škody, je podstatná a bude sa skúmať jej relevancia pre posúdenie zodpovednosti. Každý prípad je značne špecifický, preto pri rozhodovaní musí súd prihliadnuť na všetky okolnosti jednotlivo a starostlivo. Podstatným faktom však zostáva, že predvídateľnosť škody je inštitútom dispozitívnym. To znamená, že zmluvné strany si medzi sebou môžu voľne upraviť, kedy budú určité prípady vzniku škody považovať za predvídateľné a pri ostatných tak zostane možnosť pre škodcu limitovať náhradu škody z dôvodu nepredvídateľnosti škody. Zmluvné strany tak môžu ľahšie predísť sporom, ak si na začiatku ich zmluvného partnerstva vymedzia rozsah náhrady škody.⁸ Je preto vhodným odporúčaním pre zmluvné strany, aby pri uzatváraní zmluvy jedna druhú navzájom upozornila na skutočnosti, ktoré môžu spôsobiť abnormálnu nepredvídateľnú škodu pre druhú zmluvnú stranu pri normálnych okolnostiach. Tak sa už strana, ktorá škodu spôsobila, nebude môcť hájiť námietkou nepredvídateľnosti škody.

Za povšimnutie v tejto súvislosti stojí aj spomenutie stupňa predvídateľnosti škody. Vychádzame zo základnej premisy, že škodca musí uhradiť škodu, ktorú v čase uzavretia zmluvy s poškodeným predvídala. Ak je však medzi momentom uzavretia zmluvy a momentom vzniku škody príliš veľa článkov resp. skutočností, tak sa táto škoda považuje za príliš vzdialenú (*far too remote*). Preto sa škodca môže ľahšie vyviníť na základe toho, že škodu v momente keď uzatváral zmluvu, nepredvídala. Preto pre úspech

⁶ GOTANDA, J. Y. Recovering Lost Profits in International Disputes. In *Georgetown Journal of International Law*. 2004, vol. 36, s. 61-112.

⁷ FRIEDMAN, J. M. *Contract Remedies in a Nutshell*. Fifth Edition. West Publishing, 1998, s. 38.

⁸ Predvídateľnosť škody v novém Občanském zákoníku [online]. [cit. 2015-12-05]. Dostupné na internete: <<https://www.obczan.cz/clanky/predvidatelnost-skody-v-novem-obcanskem-zakoniku?do=detail-export>>.

poškodeného v dokazovaní je potrebné preukázať, že škodca už v momente samotného uzatvorenia zmluvy predvídal škodu ako pravdepodobný dôsledok svojho konania či nekonania.⁹

Predvídateľnosť škody sa svojím rozsahom a opodstatnenosťou dostala a presadila jednak v common law no výrazne sa zakorenila aj do práva medzinárodného obchodu. Dokumentom, v ktorom je najviac prepracovaná predvídateľnosť škody, je Dohovor OSN o zmluvách o medzinárodnej kúpe tovaru, ktorý je uverejnený aj v Zbierke zákonov Slovenskej republiky pod č. 160/1991 Zb. (CISG). Predvídateľnosť škody je v tomto dokumente, ktorý je záväzný pre jeho signatárov, avšak má až na jeden článok dispozitívnu povahu, upravený porovnateľne s úpravou v slovenskom právnom poriadku. Je tu však istá odlišnosť týkajúca sa práve stupňa predvídateľnosti. Zatiaľ čo v našom právnom systéme musí škodca na to, aby sa nemohol zbaviť zodpovednosti za škodu, predvídať škodu ako pravdepodobný dôsledok svojho počínania, tak v CISG mu na to postačuje predvídať, že svojím konaním či opomenutím, spôsobí škodu ako dôsledok možný.¹⁰ Z tohto hľadiska môžeme vidieť, že právo medzinárodného obchodu je čo sa týka objektivity omnoho prísnejšie.

3. Zmluvná a mimozmluvná zodpovednosť za škodu a teória adekvátnej príčinnej súvislosti

Často rozoberanou témou v obchodnom práve v oblasti záväzkového práva je to či sa inštitút predvídateľnosti škody bude vzťahovať len na porušenie zmluvných povinností, alebo či sa vzťahuje aj na zodpovednosť za škodu spôsobenú v dôsledku porušenia povinností zákonných. Závery vychádzajúce od jednotlivých autorov nie sú jednotné. Väčšina z nich jednoznačne uvádza, že sa predvídateľnosť škody vzťahuje len na porušenie zmluvných záväzkov, čo vyplýva jednoznačne z ustanovenia § 379 ObZ¹¹. Niektorí autori sú však toho názoru, že predvídateľnosť škody sa vzťahuje na oba režimy zodpovednosti, teda na zmluvnú, ale aj mimozmluvnú, teda deliktuálnu a vychádzajú najmä z ustanovenia § 757 ObZ.¹² Podľa ich názoru sa na základe toho má na deliktuálnu zodpovednosť vzťahovať obdobne aj § 379 ObZ. Vyvrátiť tento argument môžeme na základe výkladu slova "obdobne", ktoré je pre § 757 ObZ pilierom. Týmto slovom zákonodarca nechcel vyjadriť to, že sa musia obligatórne použiť na mimozmluvnú zodpovednosť ustanovenia § 373 a nasl. ObZ pojednávajúce o náhrade škody. Toto ustanovenie tam však vsunul preto, aby bolo možné v prípade potreby v situáciách ad hoc využiť spomínané ustanovenia aj na momenty, keď porušením povinností plynúcich zo zákona vznikla poškodenému škoda.

⁹ The Pot Calling the Kettle Black: The Impact of the Non-Breaching Party's (Non-) Behaviour on its CISG-Remedies, [online]. [cit. 2015-12-05]. Dostupné na internete: <http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/biblio/schwenzer-manner.html>.

¹⁰ Čl. 74 Dohovoru OSN o zmluvách o medzinárodnej kúpe tovaru.

¹¹ § 379 zákona č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník v znení neskorších predpisov: „Nenahrádza sa škoda, ktorá prevyšuje škodu, ktorú povinná strana v čase vzniku **záväzkového vzťahu**...“

¹² § 757 zákona č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník v znení neskorších predpisov: „Pre zodpovednosť za škodu spôsobenú porušením povinností ustanovených týmto zákonom platia obdobne ustanovenia § 373 a nasl.“

Zaujímavým spôsobom sa s predvídateľnosťou škody vysporiadala česká právna úprava po prijatí nového občianskeho zákonníka, ktorý v sebe subsumoval celé súkromné právo, teda aj právo obchodné. Českí zákonodarcovia prijali v roku 2012 zákon č. 89/2012 Občianský zákoník. Tejto právnej úprave predchádzal v oblasti obchodného práva zákon č. 513/1991 Zb. Obchodný zákoník v znení neskorších predpisov, ktorý sa aspoň na začiatku zhodoval s naším ObZ, kde bol taktiež v § 379 explicitne zakotvený inštitút predvídateľnosti škody. V novom občianskom zákonníku však takáto explicitná úprava už chýba. V obchodných záväzkových vzťahoch sa však predvídateľnosť škody uplatňovať neprestala. Dôvodom je teória ochranného účelu zmluvy. Účelom tejto teórie je ochraňovať legitímne očakávania zmluvných strán a taktiež rozložiť riziko vzniku škody na obe strany. Každá zmluva či dohoda prináša so sebou aj riziká a zmluvní partneri by preto mali mať možnosť tieto pri uzatváraní zmluvy obmedziť či poistiť v čo najväčšej možnej miere. Podstatnou skutočnosťou je, že ide o možnosť a nie o povinnosť zmluvných strán takéto riziká obmedzovať. Preto by nemala strana zmluvy hradiť vzniknutú ujmu, ktorej riziko bolo v čase jej uzatvorenia nepredvídateľné. Ako som už však spomínal vyššie v texte, dôležité a účelné je, aby sa pri uzatváraní zmluvy strany navzájom na možné riziká zo zmluvy plynúce upozorňovali a predchádzali tak nepredvídateľnej škode. Pri zisťovaní škody je na základe logického uvažovania určiteľná a predvídateľná výška škody, len ak je taký aj druh vzniknutej škody.¹³

Inou kategóriou, na základe ktorej možno určiť prvok predvídateľnosti, je teória adekvátnej príčinnej súvislosti. Podľa nej „je príčinná súvislosť daná vtedy, ak je škoda podľa všeobecnej povahy, obvyklého chodu vecí a skúseností adekvátnym dôsledkom protiprávneho úkonu.“¹⁴ Inými slovami, príčinná súvislosť medzi konaním škodcu a vzniknutou škodou tu nie je, ak je daný následok, teda spomínaná škoda, neočakávateľný či nepravdepodobný, resp. nepredvídateľný. Tak ako v ObZ, aj pri tejto teórii je táto nepredvídateľnosť posudzovaná prísne objektívne. V prípade záväzkových vzťahov hrá rozhodujúcu úlohu objektívny štandard vedomostí škodcu – čo mala rozumná osoba v momente uzatvorenia zmluvy predvídať v pozícii povinnej strany s prihliadnutím na okolnosti vzťahujúce sa k uzatvoreniu zmluvy. Opäť tu hrajú úlohu upozornenia a prehlásenia strán a najmä komunikácia po uzatvorení zmluvy. V prípade deliktuálnej zodpovednosti je to však o niečo odlišné. Tu je dávaný dôraz na objektívny, za normálnych okolností objektívne predpokladaný, chod vecí.¹⁵ Ako jednoduchý príklad kvôli predstave nám poslúži prípad, keď chlapec, ktorý hodí kameň smerujúci na dom, rozbije ním okno, tak za normálnych okolností nepredpokladá, že by sa kvôli tomuto jeho počinu mohol napríklad zrútiť celý dom. Takýto test však nemôže fungovať stopercentne. Ani teória príčinnej súvislosti však nemôže vylúčiť situáciu, kedy si poškodená

¹³ BEZOUŠKA, J. In Hulmák, M. a kol.. *Občianský zákoník VI. Záväzkové právo. Zvláštni část.* Praha : C. H. Beck, 2014, s. 1570 – 1571.

¹⁴Príčinná súvislosť. [online]. [cit. 2015-12-05]. Dostupné na internete: <http://otvorennesudy.sk/decrees/1077921/pages/10/text>.

¹⁵ BEZOUŠKA, J. In Hulmák, M. a kol.. *Občianský zákoník VI. Záväzkové právo. Zvláštni část.* Praha : C. H. Beck, 2014, s. 1571.

strana bude nárokovať náhradu škody, pretože ju strana spôsobujúca škodu subjektívne predvídala. Je to pomerne obtiažne dokázateľné a dôkazné bremeno je v takomto prípade na poškodenom, ktorý musí preukázať, že existuje príčinná súvislosť medzi týmto protiprávnym konaním škodcu a vzniknutou škodou a že táto bola pre neho predvídateľná.

4. Predvídateľnosť škody a zavinenie

Predvídateľnosť škody je v právnom systéme príbuzná s ďalšími podstatnými inštitútmi, akými sú prevenčná povinnosť, vis maior, príčinná súvislosť či zavinenie. Každopádne môžeme povedať, že predvídateľnosť škody tvorí významný inštitút obchodného práva nielen na Slovensku, ale aj v medzinárodnom práve. V ďalšom texte si priblížime prepojenie predvídateľnosti škody a zavinenia.

V tomto prípade bude opäť nápomocná česká právna úprava, konkrétne najnovšia právna úprava v novom občianskom zákonníku. Ak vychádzame z teórie adekvátnej príčinnej súvislosti, tak jej východiskom je predvídateľnosť škodlivého následku. To sa nápadne podobá ďalšiemu predpokladu zodpovednosti za škodu a tým je zavinenie, bez ohľadu na to či ide úmysel, alebo nedbanlivosť. Táto problematika už spadá do občianskoprávnej úpravy, keďže v obchodnom práve sa zodpovednosť za škodu posudzuje objektívne, to znamená bez ohľadu na zavinenie. Zo zákona č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník vyplýva pri všeobecnej zodpovednosti, že sa budú ustanovenia tohto zákona týkajúce sa zodpovednosti za škodu vzťahovať aj na obchodnoprávne vzťahy, avšak len v prípade ak subjekt obchodného práva poruší povinnosti, ktoré nie sú upravené v ObZ.¹⁶

Tradične sa vychádza z toho, že osoba koná zavinenie, keď svojím konaním poruší predpokladanú úroveň opatrnosti. Je však potrebné posúdiť či sa na túto skutočnosť pozerá objektívne, alebo či je potrebné a vhodné skúmať konkrétne okolnosti u každého jednotlivca zvlášť. Z právno-etického hľadiska je dôležité poznamenať, že pri tejto téme treba brať na zreteľ individualitu každého jednotlivého človeka. V občianskom i obchodnom práve je síce posudzovaná priemerná rozumová schopnosť človeka objektívne, ale je to vyvrátiteľná domnienka, teda pripúšťa dôkaz opaku. Je možné ju vyvrátiť subjektívnou nedostatočnosťou spôsobilosti. Príkladom môže byť § 422 OZ, podľa ktorého sa môžu zodpovednosti za škodu zbaviť osoby maloleté a osoby postihnuté duševnou poruchou, ktorí nedokážu posúdiť následky svojho konania. Škodca sa môže brániť aj takým spôsobom, ak preukáže, že nemohol bez náležitého a jemu možného vypätia vôle rozpoznať, že ohrozuje cudzie záujmy a že jeho konanie je nedovolené a že nemohol konať inak, teda, že nemohol spôsobený následok

¹⁶ Zodpovednosť za škodu podľa občianskeho a obchodného práva, [online]. [cit. 2015-12-05]. Dostupné na internete: <<http://www.ulclegal.com/sk/bulletin-pro-bono/ine/4260-zodpovednost-za-skodu-podla-obcianskeho-a-obchodneho-prava>>.

predvídať. Subjektívne poňatie zodpovednosti za škodu je preto opodstatnené a vychádza z koncepcie, že nemožno objektívizovať každú osobu, ale má sa prihliadať na subjektívne okolnosti.¹⁷

Záver

Na základe rozoberanej problematiky možno vyvodit' niekoľko nasledujúcich skutočností. Predvídateľnosť škody sa do svojej dnešnej podoby sformovala v 19. storočí vo francúzskom Code Civil. Následne bola prebratá aj do anglo-amerického právneho systému a rozšírila sa do celej Európy, neskôr aj do medzinárodného práva. V slovenskom právnom poriadku sa predvídateľnosť škody chápe len ako spôsob limitácie náhrady škody a nie ako predpoklad zodpovednosti za vzniknutú škodu. Predvídateľnosť sa posudzuje na základe testu predvídateľnosti, ktorý má svoj subjektívny i objektívny základ. Je veľmi dôležitá vzájomná komunikácia medzi zmluvnými partnermi, aby sa čo najviac predchádzalo nepredvídateľnej škode. Inštitút predvídateľnosti škody sa v prevažnej miere uplatňuje len v záväzkových právnych vzťahoch. V neposlednom rade má predvídateľnosť škody blízke vzťahy s inými inštitútmi občianskeho i obchodného práva. Na záver je tak možné konštatovať, že predvídateľnosť škody je zaujímavá a v mnohých prípadoch rozporne chápaná problematika. Jej správnym využitím však zmluvná strana dokáže upraviť náhradu škody vo svoj čo možno najväčší prospech.

¹⁷ BEZOUŠKA, J. In Hulmák, M. a kol.. *Občanský zákoník VI. Záväzkové právo. Zvláštní část*. Praha : C. H. Beck, 2014, s. 1563.

Alternatívne obchody a mitigačné povinnosti v rámci zodpovednosti za škodu

Veronika Trojčáková

Úvod

Úprava mitigačných povinností poškodeného a na ne nadväzujúca úprava práv a povinností sú pravidelnou súčasťou právnych poriadkov európskych štátov, rovnako ako unifikačných projektov či vzorových úprav pre súkromné právo. Tak ako je často spojený s aplikačnými a teoretickými problémami vznik a zánik zodpovednosti za škodu, aj pri mitigačných povinnostiach poškodeného sa právna veda a prax môže stretnúť s úskaliaми, ktoré so sebou táto problematika prináša. Účelom príspevku je venovať sa aspoň sčasti niektorým súvisiacim otázkam, hlavne tomu, kedy mitigačné povinnosti vznikajú, aký je ich rozsah, pričom väčší dôraz kladieme na otázku alternatívnych obchodov a s nimi spojených najčastejších problémov praxe.

1. Podstata a vznik mitigačných povinností poškodeného

Mitigačné povinnosti (podobne ako predvídateľnosť škody) predstavujú *zákonnú limitáciu náhrady škody* v prípade, ak nebudú zo strany poškodeného splnené v zákonom požadovanej miere alebo nebudú splnené vôbec. Toto nesplnenie čo do dôsledkov znamená, že tá časť škody, ktorá vznikla ako následok porušenia mitigačnej povinnosti poškodeného, nebude súčasťou nároku na náhradu škody, ktorý mu voči povinnému prináleží.¹ Možno preto urobiť záver, že bez ohľadu na to, či poškodený svojou činnosťou zníži rozsah škody alebo nie, priznaný nárok na jej náhradu bude v prvom aj druhom prípade približne rovnaký.² V prvom prípade dôjde k zníženiu škody aktivitou poškodeného, v druhom prípade mu škoda bude znížená o tú časť, ktorú svojou činnosťou znížiť *mal a neurobil tak* (určité nepresnosti môžu vzniknúť hlavne v druhom prípade pri zisťovaní a výpočtoch, o koľko by hypoteticky mohol poškodený znížiť rozsah škody, ak by svoju povinnosť mitigácie splnil). A práve kvôli týmto dôsledkom je treba čo najpresnejšie vyšpecifikovať moment vzniku povinností poškodeného.

Ustanovenie § 377 Obchodného zákonníka (ďalej len „OBZ“) stanovuje pre škodcu oznamovaciu povinnosť o povahe prekážky, ktorá mu bráni v splnení povinnosti a o jej dôsledkoch a má tak urobiť bez zbytočného odkladu po tom, čo sa o prekážke dozvedel alebo sa mohol dozvedieť. Vznik mitigačných povinností na strane poškodeného je preto vo väčšine prípadov naviazaný práve na splnenie tejto notifikačnej povinnosti bez ohľadu na to, či je splnená pred vznikom škody alebo až následne (poškodený sa predsa nemusí o spôsobenej škode a jej následkoch automaticky dozvedieť v momente jej vzniku).³ Škodou dotknutá strana však znáša

¹ ŠILHÁN, J. *Náhrada škody v obchodných vzťahoch a možnosti její smluvní limitace*. 2. vydanie. Praha : C. H. Beck, 2011, s. 44.

² ATIYAH, P. S. - SMITH, A. *Atiyah's introduction to the law of contract*. 6. vydanie. Oxford: Clarendon Press, 2005, s. 420.

³ Ak škodca oznámi tieto skutočnosti oneskorene, sám je zodpovedný za škodu, ktorá tým druhému vznikla.

mitigačné povinnosti aj v prípade, ak si škodca svoju povinnosť nesplní a to od momentu, v ktorom sa o škode dozvie sama bez pričinenia škodcu. Nesplnenie notifikačnej povinnosti nemôže mať za následok úplné oslobodenie poškodeného od povinnosti znížiť rozsah škôd (ktorá je v zákone zakotvená kogentným ustanovením), nečinne „sedieť“ a očakávať, že mu bude škoda nahradená v plnom rozsahu. Posúva to však moment vzniku povinnosti mitigácie na ťarchu škodcu, čo sa zrejme odzrkadlí na výške škody, ktorú bude znášať.

2. Rozsah mitigačných povinností

Po tom, ako sme vyriešili otázku, kedy povinnosť vzniká, je na rade vyriešiť problém rozsahu povinnosti minimalizovať vzniknutú (a tiež hroziacu) škodu. Dikcia § 384 OBZ predpokladá opatrenia na odvrátenie škody alebo jej zmiernenie, ktoré je poškodená strana povinná prijať s prihliadnutím na okolnosti prípadu. Toto ustanovenie je prebraté z úpravy čl. 77 Dohovoru OSN o zmluvách o medzinárodnej kúpe tovaru (ďalej len „CISG“), ktorá narozdiel od nášho OBZ výslovne zavádza kritérium primeranosti.⁴ Primeranosť je v súvislosti s úpravou CISG v právnej vede vysvetľovaná ako objektívne kritérium, na základe ktorého by iná osoba konajúca v dobrej viere a v rovnakej situácii ako škodca a poškodený tieto opatrenia považovala za primerané.⁵ Aj v našej právnej vede je všeobecne prijatý záver, že ide o objektívne kritérium⁶, do veľkej miery bude ale záver o naplnení kritéria primeranosti závisieť od konkrétnych okolností prípadu. Napriek tomu sa pokúsime aj vo všeobecnejšej rovine stanoviť hranice pre to, čo je a naopak čo nie je možné považovať za primerané opatrenia.

Ak má byť splnenie povinnosti primerané, jednoznačne vieme vyvodit' neprípustnosť takých opatrení, ktoré by predstavovali pre poškodeného *neprimerané ťažkosti*⁷ (napr. v dôsledku jeho zlej finančnej situácie, nedostatku skúseností a podobne), prípadne by opatrenia mohli ohroziť jeho reputáciu a dobré obchodné vzťahy (nemožno od podnikateľa spravodlivo požadovať, aby po prevzatí vadného plnenia alebo plnenia horšej kvality v porovnaní s tým, čo bolo zmluvne dojednané, toto plnenie ďalej predával, ak by tým mohol ohroziť svoje dobré meno alebo existujúce

⁴ Slovenská jazyková verzia čl. 77 CISG znie: „Strana, ktorá uplatňuje porušenie zmluvy, musí urobiť **okolnostiam prípadu primerané opatrenia** na zmenšenie straty, včítane ušlého zisku z porušenia zmluvy. Ak tak neurobí, môže sa strana, ktorá zmluvu porušila, domáhať zníženia jej výšky v rozsahu, v ktorom škoda mala byť zmenšená.“ V súlade so subjektívne historickým výkladom možno vyvodit', že ak zákonodarca vychádzal z článku 77 CISG, možno sa oprávnene domnievať, že chcel prebrať úpravu s rovnakým významom. Podobne aj MELZER, F. *Metodologie nalézání práva. Úvod do právní argumentace*. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2011, s. 181.

⁵ CISG v žiadnom svojom ustanovení neobsahuje definíciu primeranosti. Preto zahraničná právna veda preberá a aplikuje definíciu primeranosti z článku PECL 1:302. Pozri: RIZNIK, P. *Some aspects of loss mitigation in international sales of goods*. Dostupné na: <http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/biblio/riznik1.pdf>.

⁶ PELIKÁNOVÁ, I. *Komentář k Obchodnímu zákoníku - 3. díl*. Praha : UNITISK s.r.o., 1996, 860 s.

⁷ RIZNIK, P. *Some aspects of loss mitigation in international sales of goods*. Dostupné na: <http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/biblio/riznik1.pdf>.

obchodné vzťahy s inými podnikateľmi).⁸ Zjavne neprimeraným by bolo aj také opatrenie, ktorého náklady by prevyšovali spôsobenú alebo hroziacu škodu. Náklady vzniknuté pri mitigácii podľa § 384 ods. 2 OBZ znáša povinná strana a tvoria súčasť nároku na náhradu škody (sú dôsledkom porušenia povinnosti škodcu, lebo poškodený by ich nebol vynaložil, nebyť tohto porušenia). Ak by náklady prevyšovali vzniknutú škodu, poškodený by tým vytvoril absurdnú situáciu, v ktorej by síce znížil (alebo úplne eliminoval) pôvodnú škodu, nákladmi na opatrenie by ju však s ohľadom na účinok de facto zvýšil, čím by nedosiahol požadovaný účinok mitigácie, práve naopak.

Primeranosť sa teda musí prejaviť aj vo vzťahu *k vynaloženým nákladom*. Ak má poškodený možnosť výberu medzi viacerými variantami opatrení s tým istým účinkom čo do rozsahu zníženia škody, má povinnosť vybrať si tú, ktorá ho (a v konečnom dôsledku škodcu) bude stáť čo najmenej. Učebnicovým príkladom je poškodené auto, kde náklady na jeho opravu prevyšujú cenu auta obdobných parametrov na trhu. Za týchto okolností musí poškodený zvoliť menej nákladnú možnosť (kúpiť iné auto), v opačnom prípade mu nebudú priznané náklady prevyšujúce tú sumu, ktorá predstavuje náklady primerane vynaložené (opätovne ale závisí od konkrétnej situácie; ak by išlo o auto, ktoré nie je ľahko zameniteľné alebo dostupné na trhu, potom by pravdepodobne druhá - lacnejšia alternatíva neprichádzala do úvahy).⁹ V podobnej veci sa vo svojom rozhodnutí vyjadril aj nemecký krajský súd¹⁰, keď nepriznal náhradu nákladov švajčiarskemu kupujúcemu, ktoré mu vznikli v dôsledku toho, že od nemeckého predajcu elektroniky obdržal manuály iba v nemeckom jazyku a nie aj v ďalších dvoch štátnych jazykoch Švajčiarska - francúzštine a taliančine - a dal ich preložiť sám na dodatočné náklady. Súd v odôvodnení uviedol, že kupujúci mal využiť menej nákladnú možnosť a mal požiadať predávajúceho, aby mu sám manuály v ostatných jazykoch dodatočne poskytol. Zo strany kupujúceho preto došlo k porušeniu mitigačných povinností z dôvodu vynaloženia neprimerane vysokých nákladov vzhľadom k okolnostiam prípadu.

Napriek vyššie uvedenému je v jednom prípade možné, ak v dôsledku plnenia povinnosti znížiť spôsobenú škodu bude finálna výška škody ešte o niečo vyššia. Ak by boli kroky poškodeného primerané a v súlade s § 384 OBZ, no napriek tomu by sa mu nepodarilo výšku spôsobenej škody znížiť, vynaložené náklady by musel škodca hradiť bez ohľadu na výsledok.¹¹ Tak by sa ako ďalšia škoda pripočítali k tej pôvodne spôsobenej.¹²

⁸ BAR, Ch. - CLIVE, E. *Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law. Draft Common Frame of Reference (DCFR). Volume I*. Munich : Sellier. European Law Publishers, 2009, s. 936.

⁹ MARKESINIS, B. - UNBERATH, H. *The German Law of Torts. A Comparative Treatise*. Oxford and Portland, Oregon : Hart Publishing, 2002, s. 906.

¹⁰ Rozhodnutie Landgericht Darmstadt, Germany, 10. Zivilkammer zo dňa 9. 5. 2000, č. k. 10 O 72/00.

¹¹ Stále sa ale bude skúmať, či konanie poškodeného ako aj náklady na to vynaložené spĺňajú kritérium primeranosti k okolnostiam prípadu.

¹² „Expenses are to be reimbursed *even if they increased the total loss, provided they were reasonable*. Costs which the party threatened by loss incurs for the measures he takes to mitigate

Vynaloženie nákladov na splnenie mitigačných povinností však nemusí byť „iba“ primerané okolnostiam prípadu, ale ako súčasť spôsobenej škody musia byť pre škodcu *predvídateľné*, a to v momente vzniku záväzkového vzťahu medzi škodcom a poškodeným. Určujúcim je vznik zmluvného vzťahu medzi oboma stranami (prípadne ak ide o mimozmluvnú zodpovednosť za škodu, tak moment vzniku škody v dôsledku porušenia zákonnej povinnosti¹³), čo znamená, že škodca má (subjektívne hľadisko) alebo by s prihliadnutím na skutočnosti - ktoré pozná alebo má poznať - mal predvídať (objektívne hľadisko) v čase uzavretia zmluvy, aké náklady poškodenému vzniknú, ak si škodca svoju povinnosť nesplní. Najčastejšie pôjde o náklady na opravu vecí, na uskladnenie tovaru, prípadne transakčné náklady na uzavretie alternatívnej zmluvy. Ak aj budú vynaložené náklady primerané k okolnostiam prípadu, nebudú ale spĺňať kritérium predvídateľnosti, nemôžu byť súčasťou nároku na náhradu škody poškodeného napriek tomu, že mu ich náhradu zákon výslovne priznáva v § 384 ods. 2 OBZ.

Na záver však považujeme za vhodné poznamenať, že je otázne, ako prísne k mitigačným povinnostiam poškodeného pristupujú sudcovia pri svojej rozhodovacej činnosti. V rozhodnutí *Lombard North Central PLC v Automobile World (UK) Ltd* anglický Court of Appeal ustálil, že mitigačné povinnosti všeobecne nemožno považovať za niečo, čo by malo klásť na poškodeného vysoké nároky. Je to predsa škodca, ktorý druhú stranu priviedol do problémovej situácie.¹⁴ Ani nemecká právna veda sa netají tým, že sudy nemajú príliš veľkú vôľu „osekávať“ poškodenému nárok na náhradu škody (hlavne vtedy, keď je škodca poistený), pokiaľ zo skutkových okolností nevyplýva naozaj hrubé porušenie mitigačných povinností.¹⁵

his losses can also be claimed compensation for even when the, otherwise reasonable, **measures were taken in vain.** CHENGWEI, L. *Remedies for Non-performance: Perspectives from CISG, UNIDROIT Principles & PECL.* Dostupné na: <http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/biblio/chengwei.html#14-5>.

¹³ Možno diskutovať o tom, či sa mitigačné povinnosti vzťahujú len na zmluvnú zodpovednosť za škodu alebo s prihliadnutím na § 757 OBZ aj na mimozmluvnú zodpovednosť vzniknutú pre porušenie povinnosti, ktorú zakotvuje Obchodný zákonník. Podľa tohto ustanovenia platia aj na tieto zodpovednostné vzťahy *obdobne ustanovenia § 373 a nasl.* Podobne prevenčnú zakročovací povinnosť možno nájsť aj v § 417 Občianskeho zákonníka, ktorý nerozlišuje medzi zmluvnou a mimozmluvnou zodpovednosťou za škodu. Aj anglické právo prikazuje znižovať škodu pri oboch druhoch zodpovednosti, aj keď teória priznáva, že pri zmluvnej zodpovednosti bude splnenie mitigačnej povinnosti častejšie predmetom skúmania. ATIYAH, P. S. - SMITH, A. *Atiyah's introduction to the law of contract.* 6. vydanie. Oxford : Clarendon Press, 2005, s. 420.

¹⁴ Súd v odôvodnení prízvukuje, že dôkazné bremeno v takom prípade leží na škodcovi, ktorý musí preukázať, že poškodený si riadne nesplnil svoje mitigačné povinnosti. Rozhodnutie vo veci *Lombard North Central PLC v Automobile World (UK) Ltd*, Court of Appeal, zo dňa 26. 01. 2010.

¹⁵ MARKESINIS, B. - UNBERATH, H. *The German Law of Torts. A Comparative Treatise.* Oxford and Portland, Oregon: Hart Publishing, 2002, s. 110.

3. Spôsob výpočtu výšky škody

Vyššie sme uviedli, že pre výšku nároku na náhradu škody nebude až tak podstatné, či škodu poškodený zníži alebo nie; stále mu bude priznaná iba tá časť škody, ktorú už svojím konaním nemohol odvrátiť ani zmierniť jej dôsledky. Vzorec pre výpočet konečného nároku bude preto nasledovný:

- a) najprv sa vypočíta škodcom spôsobená škoda v podobe skutočnej škody a ušlého zisku,
- b) vymedzí sa s prihliadnutím na okolnosti prípadu, v akej miere bola škoda znížená a v akej miere mala byť znížená za dodržania kritéria primeranosti,
- c) od pôvodne vzniknutej škody sa odpočíta časť, v akej škoda *mala byť* znížená,¹⁶
- d) k nároku na náhradu škody sa pripočítajú náklady poškodeného, ak sú podľa hore uvedených kritérií uznateľné za súčasť spôsobenej škody.

V ďalšej časti príspevku sa budeme zaoberať povinnosťou uzavrieť alternatívnu zmluvu, ktorá je jedným zo spôsobov, ako minimalizovať vzniknutú škodu, ak tá vznikla ako dôsledok porušenia *zmluvou* prevzatej povinnosti.

4. Alternatívne obchody a ich vplyv na výšku nahradzovanej škody

Ak škodca mešká s dodávkou tovarov alebo služieb, prípadne dodáva vadný tovar nezodpovedajúci zmluve, poškodený má opäť urobiť primerané opatrenia aj v podobe uzavretia náhradnej zmluvy s náhradným dodávateľom hlavne v prípade, ak potenciálna škoda bude pozostávať zo zmluvných sankcií z inej zmluvy a škody vznikajúcej jeho ďalším odberateľom (následnej škody - consequential damages) alebo straty na zisku a alternatívna zmluva by mohla aspoň čiastočne zamedziť hroziacim škodám.¹⁷ Môže pritom ísť tak o náhradný predaj, o náhradnú kúpu alebo napr. o náhradnú zmluvu o dielo.

Výška škody by mala byť vypočítaná spôsobom naznačeným v § 469 a 470 OBZ (tieto ustanovenia sa síce vzťahujú len na predaj a kúpu hlavne preto, lebo ide opäť o prevzatú úpravu z CISG, napriek tomu sa podľa nášho názoru bude obdobne postupovať aj pri iných zmluvných typoch, ako je napr. zmluva o dielo a podobne). Poškodený má nárok na rozdiel medzi pôvodnou zmluvne dohodnutou cenou a kúpnou cenou zo substitučnej zmluvy (tzv. hodnota zmarených zmluvných očakávaní - loss of expectation), od čoho treba odrátať to, čo strana získala ako dôsledok alternatívnej transakcie.¹⁸ Ak sa nepodarí uzavrieť náhradnú zmluvu, škoda bude tvorená rozdielom medzi kúpnou cenou z pôvodnej zmluvy a bežnou cenou tovaru toho istého druhu rovnakej alebo porovnateľnej akosti za obdobných zmluvných podmienok.

¹⁶ SAIDOV, D. *Methods of Limiting Damages under the Vienna Convention on Contracts for the International Sale of Goods*. Dostupné na: <http://cisgw3.law.pace.edu/cisg/biblio/saidov.html#iv>.

¹⁷ RIZNIK, P. *Some aspects of loss mitigation in international sales of goods*. Dostupné na: <http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/biblio/riznik1.pdf>.

¹⁸ JURČOVÁ, M. - NOVOTNÁ, M - CSACH, K. Jednotný systém právnych následkov nesplnenia zmluvy. Vhodné riešenie pre nové slovenské zmluvné právo? In Suchoža, J., Husár, J., Hučková R. a kol.: *Právo, obchod, ekonomika V*. Košice : UPJŠ, 2015, s. 178.

Škodca musí poškodenému navyše nahradiť náklady spojené s uzavretím alternatívnej zmluvy (napr. cenu telefonických hovorov, náklady spojené s prekladom zmluvy do cudzieho jazyka), prípadne zmluvné alebo zákonné sankcie a inú škodu, ktorá vznikla odberateľovi poškodeného, ak sa v dôsledku toho, že uzatvoril substitučnú zmluvu neskôr, predsa len dostal do omeškania.¹⁹ Ak by sa ale poškodenému podarilo uzavrieť zmluvu za výhodnejších podmienok, výška škody by bola obmedzená len na náklady spojené s uzavretím substitučnej zmluvy, prípadne následnú škodu.

S týmto úzko súvisí problematika v zahraničnej teórii označovaná ako tzv. *lost-volume problem*. Týka sa poškodených, ktorých predmetom činnosti je pravidelný predaj alebo kúpa. Ak poškodený uzavrie zmluvu so škodcom, ktorý v rozpore so zmluvou odmietne prevziať plnenie a poškodený ho neskôr predá, táto ďalšia transakcia nie je v anglickom právnom prostredí považovaná za substitučnú ale za novú zmluvu, ktorú by poškodený uzavrel tak či tak v rámci bežného chodu jeho podnikateľskej činnosti. Nebolo by preto spravodlivé priznať mu iba rozdiel medzi pôvodnou a novou kúpnu cenou, keď v podstate prišiel o celú jednu transakciu a tým o celkový profit z pôvodného nezrealizovaného obchodu.²⁰ Podľa nášho práva by zrejme nebolo možné priznať celú náhradu plnenia, ak vychádzame zo spôsobu výpočtu škody podľa § 469 - 470 OBZ a predpokladáme, že si spôsob výpočtu škody strany neupravili odchylné od tejto dispozitívnej úpravy. Do úvahy pri tom treba vziať aj to, že povinnosť uzavrieť alternatívnu zmluvu je tiež dispozitívnou úpravou a strany ju môžu v zmluve vylúčiť a stanoviť tak vlastné hranice pre rozsah povinnosti škodu minimalizovať bez toho, aby tým zasiahli do gogentného ustanovenia § 384 OBZ.

Situácia by však bola odlišná, ak by predmetom plnenia bol spotrebný a rýchlo sa kaziaci tovar. Ak je poškodený predávajúcim a jeho plnenie nebude prevzaté včas, nemusí sa mu vždy automaticky podariť uzavrieť substitučnú zmluvu v takom čase, aby nedošlo k znehodnoteniu predmetu plnenia. Vychádzajúc z ustanovenia § 470 OBZ musí škodca v takom prípade doplatiť rozdiel medzi dojednanou kúpnu cenou a bežnou cenou v čase odstúpenia od zmluvy. Ak by bol v tomto momente tovar znehodnotený, škodca sa de facto môže dostať do situácie, že bude hradiť celú dojednanú kúpnu cenu navýšenú o prípadnú ďalšiu škodu.

Zákonodarca, či už v § 469-470 OBZ alebo v § 385 OBZ počíta s tým, že uzavretiu náhradnej zmluvy predchádza ukončenie pôvodnej. Tu možno naraziť na aplikačné problémy hlavne v tom prípade, ak nesplnenie povinnosti porušujúcou stranou

¹⁹ Porovnateľná je aj úprava pripravovaného nového občianskeho zákonníka v § 213: „Ak dotknutá strana v dôsledku nesplnenia zrušila zmluvu a v primeranej lehote a primeraným spôsobom uskutočnila náhradnú transakciu, môže požadovať rozdiel medzi zmluvnou cenou a cenou náhradnej transakcie, ako aj náhradu nákladov potrebných na uskutočnenie náhradnej transakcie; právo na náhradu inej škody tým nie je dotknuté. Ak dotknutá strana zrušila zmluvu a neuskutočnila náhradnú transakciu, môže, pokiaľ pre zmluvne dojednané plnenie existuje obvyklá cena, požadovať rozdiel medzi zmluvnou cenou a obvyklou cenou v čase zrušenia zmluvy, právo na náhradu inej škody tým nie je dotknuté.“

²⁰ Tento koncept sa odvodzuje od expectation damages - poškodená strana má byť postavená do pozície, akoby došlo k riadnemu splneniu zo zmluvy. ATIYAH, P. S. - SMITH, A. *Atiyah's introduction to the law of contract*. 6. vydanie. Oxford : Clarendon Press, 2005, s. 399 a n.

neznamená podstatné porušenie zmluvy a poškodený nie je oprávnený ani z iných dôvodov na okamžité odstúpenie od zmluvy. Význam to má hlavne v prípade, ak poškodený substitučnou zmluvou v plnej miere nahradí plnenie z pôvodnej zmluvy a na predchádzajúcom plnení už nebude mať viac záujem. Ak však pôvodná zmluva nebude ukončená, škodca bude mať stále nárok tovar dodať/kúpiť bez ohľadu na to, že poškodenému uhradil spôsobenú škodu. Poškodený v takom prípade nemá právo odmietnuť plnenie zo strany škodcu.²¹ Ak medzi zmluvnými stranami existuje pravidelný obchodný styk, poškodenému by nemuselo prekážať dodatočné plnenie z porušenej zmluvy a v konečnom dôsledku by ním len nahradil to, čo by inak musel získať cez uzavretie inej, budúcej transakcie. Možno preto uzavrieť, že kým zmluvný vzťah medzi škodcom a poškodeným aj naďalej trvá, nemožno od poškodeného požadovať uzavretie substitučnej zmluvy, ak by na pôvodnom plnení zo zmluvy už viac nemal záujem. Inak by náhradná zmluva bola opatrením spôsobujúcim poškodenému neprímerané ťažkosti; výnimku by predstavovali tie situácie, ak by sa rapídne rýchlo menila trhovú cenu plnenia v neprospech poškodeného a nemohol by si dovoliť čakať na márne uplynutie dodatočnej lehoty, aby mohol od zmluvy odstúpiť.²² Odhliadnuc od tohto špecifického prípadu sa poškodenému odporúča (aby sa vyhol duplicitne rovnakého plnenia) pred tým, ako uzavrie alternatívny obchod, stanoviť dodatočnú primeranú lehotu na splnenie povinnosti a od pôvodnej zmluvy odstúpiť, prípadne ju naformulovať ako zmluvu fixnú (§ 349 ods. 3 OBZ).

V súvislosti s týmto problémom si môžeme položiť otázku, či má poškodený nárok na náhradu škody od škodcu, ak ten plní podľa pôvodnej zmluvy, poškodený však toto duplicitné plnenie nevyužije, pretože si ho zabezpečil alternatívnou zmluvou. Predpoklady na vznik nároku sú podľa nášho názoru splnené: škodca porušil zmluvou prevzatú povinnosť²³, poškodenému vznikla škoda (kúpna cena z alternatívnej zmluvy) a prítomná je aj príčinná súvislosť. Ak si ale túto situáciu rozložíme na drobné, škodca bude hradieť kúpnu cenu z alternatívnej zmluvy a poškodený bude hradieť kúpnu cenu z tej pôvodnej; čo do dôsledku po započítaní bude škoda predstavovať rozdiel kúpnych cien, ako je tomu aj vtedy, ak by došlo k odstúpeniu od zmluvy (§ 469 OBZ). Poškodený je však v horšej pozícii preto, lebo sa od škody ešte odrátava to, o čo sa obohatil - keďže „obdržal“ dve plnenia z dvoch zmlúv, obohatenie na strane poškodeného je zrejme. Práve v tomto vidíme riziko neukončenia pôvodnej zmluvy pred tým, než dôjde k uzavretiu substitučného obchodu. Stavia poškodeného do nepriaznivejšej pozície, čo určite nie je účelom zákonom prikázananej mitigácie.

Zo zahraničnej judikatúry je možné vyabstrahovať niekoľko určujúcich kritérií, na základe ktorých je možné konštatovať, či došlo alebo nedošlo k splneniu mitigačnej povinnosti formou uzavretia alternatívnej zmluvy. Súdny napr. posudzujú, o koľko poškodený zníži cenu plnenia v substitučnej zmluve, pričom ak je zníženie zjavne

²¹ SCHLECHTRIEM, P. *Damages, avoidance of the contract and performance interest under the CISG*. Dostupné na: <http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/biblio/schlechtriem21.html>.

²² RIZNIK, P. *Some aspects of loss mitigation in international sales of goods*. Dostupné na: <http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/biblio/riznik1.pdf>.

²³ Ustanovenie § 367 OBZ priznáva nárok na náhradu škody veriteľovi, ak je dlžník v omeškaní a v súvislosti s omeškaním mu vznikla škoda.

neprimerané okolnostiam, nepriznávajú poškodenému celý rozdiel medzi pôvodnou a novou kúpnou cenou z náhradnej zmluvy.²⁴ Rovnako ak poškodený uzavrel pôvodnú zmluvu so zahraničným partnerom a možnosť uzavretia alternatívnej zmluvy hľadá iba v okruhu svojho sídla, podľa nemeckého súdu nebola dostatočne splnená mitigačná povinnosť.²⁵ Ak ide o tovar vytvorený na mieru požiadavkám škodcu, súd vzal na vedomie, že poškodený môže mať problém s predajom špecifického tovaru a preto urobil záver, že snaha o uzavretie náhradnej zmluvy by pre poškodeného prinášala neprimerané ťažkosti.²⁶ Aj uzavretie alternatívneho obchodu je preto vždy potrebné skúmať s prihliadnutím na konkrétne okolnosti prípadu.

5. Čo v prípade, ak si poškodený plnenie zabezpečí sám

V zásade nie je vylúčené, aby poškodený miesto substituicnej zmluvy zabezpečil plnenie sám. V takom prípade treba zodpovedať otázku, čo všetko sa považuje za spôsobenú škodu a čo sa bude nahrádzať. Ak si ako príklad zoberieme podnikateľa vyrábajúceho tovar, ktorého výrobné kapacity však nepostačujú na pokrytie všetkých uzavretých obchodov a za tým účelom uzavrie samostatnú zmluvu so subdodávateľom, ktorý mu ale včas nedodá tovar, nevidíme dôvod, prečo by poškodený nemohol eliminovať prípadnú budúcu škodu tým, že tovar vyrobí sám. Za tejto situácie sa však nedá porovnávať kúpna cena z dvoch zmlúv, pretože podnikateľ substituční zmluvu neuzatvoril. Náhrada škody tak bude pozostávať iba z vynaložených nákladov na dodatočnú výrobu (napr. mzdy zamestnancov za prácu nadčas, materiál použitý na výrobu a pod.) ako aj následnú škodu v prípade, ak sa predsa len sám voči svojmu odberateľovi dostane do omeškania. Mal by však dbať na to, aby - ak nemá záujem na dodatočnom plnení - pôvodnú zmluvu ukončil, v opačnom prípade sa môže dostať do nepriaznivej situácie, ako bolo uvedené vyššie (bod 4 tohto príspevku).

Záver

V anglickej právnej teórii je povinnosť mitigovať (*duty to mitigate*) odvodzovaná (aj) od predvídateľnosti škody. Teória sa opiera o to, že škodca v čase uzavretia zmluvy odôvodnene predvída, že v prípade ním spôsobenej škody bude poškodený vyvíjať aktivitu smerom k zníženiu jej rozsahu. Práve preto všetko, čo malo byť s prihliadnutím na okolnosti prípadu poškodeným minimalizované, ale nestalo sa tak, nebolo pre škodcu predvídateľné.²⁷ V našich podmienkach takto konštruovaná právna úprava zodpovednosti za škodu ale primárne predstavuje rozloženie rizika medzi škodcom a poškodeným, ovplyvňuje ich správanie hlavne v momente rozhodovania,

²⁴ Tamtiež.

²⁵ Rozhodnutie Oberlandesgericht Celle, Germany, zo dňa 02.09.1998, č.k. 3 U 246/97.

²⁶ RIZNIK, P. *Some aspects of loss mitigation in international sales of goods*. Dostupné na: <http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/biblio/riznik1.pdf>.

²⁷ ATIYAH, P. S. - SMITH, A. *Atiyah's introduction to the law of contract*. 6. vydanie. Oxford : Clarendon Press, 2005, s. 420.

či majú alebo nemajú vstúpiť do zmluvného vzťahu s iným kontrahentom.²⁸ Ak by zákon škodu primeraným spôsobom nelimitoval, ako je tomu napr. cez inštitút predvídateľnosti škody alebo pri mitigačných povinnostiach poškodeného, v kombinácii s objektívnou zodpovednosťou za škodu by to viedlo k neželanej opatrnosti v podnikateľských vzťahoch a neúmerné riziko by sa v konečnom dôsledku premietlo do cien. V neposlednom rade právna úprava, ktorá by vytvorila pre subjekty právnych vzťahov existenčné riziko, by nebola v súlade so základnými právami a slobodami.²⁹

²⁸ CSACH, K. In Csach, K., Doležal, T., Husár, J. a kol.: *Profesijná zodpovednosť*. Košice : UPJŠ, 2011, s. 15.

²⁹ Tamtiež, s. 19.

Škoda spočívajúca vo vadách a škoda spôsobená vadou veci v obchodnom práve

Miriama Babinčáková

Úvod

Porušenie povinnosti zo záväzkových vzťahov medzi dvomi subjektmi sa v praxi vyskytuje pomerne často. Medzi najčastejšie príčiny porušenia týchto vzťahov patrí dodanie zmluvných predmetov s vadou. Tento problém je upravený ako v Občianskom zákonníku č.40/1964, kde je toto porušenie riešené predovšetkým z pohľadu ochrany spotrebiteľa, tak aj v Obchodnom zákonníku č. 513/1991, kde sa naopak rieši z pohľadu dvoch rovnocenných subjektov, podnikateľov. Pre potreby tejto práce sa budem venovať vymedzeniu a spracovaniu problému škody spočívajúcej vo vadách a škody, spôsobenej vadou veci a nárokov na náhradu týchto škôd z oblasti Obchodného zákonníka.

1. Vady tovaru

V Obchodnom zákonníku nie je inštitút zodpovednosti za vady spracovaný ako samostatný druh zodpovednosti, ale dá sa chápať ako špecifický prípad zodpovednosti za omeškanie¹. Samotnú vadu však Obchodný zákonník definuje ako porušenie povinností, ktoré dodávateľovi vyplývajú z kúpnej zmluvy, konkrétne v §420, odsek 1: „Predávajúci je povinný dodať tovar v množstve, akosti a vyhotovení, ktoré určuje zmluva, a musí ho zabaliť alebo vybaviť na prepravu spôsobom určeným v zmluve.“ V prípade, ak aspekty uvedené v §420, odsek 1 nie sú v zmluve obsiahnuté, vychádza sa z účelu zmluvy, prípadne z účelu, ku ktorému sa daný tovar bežne používa. Zodpovednosť za vady nie je možné zmluvou vylúčiť.

Vady môžeme rozdeliť na dve základné skupiny, a to faktické a právne. Zároveň je možné faktické vady rozdeliť na ďalšie podskupiny:

- kvantitatívne a kvalitatívne
- odstrániteľné a neodstrániteľné
- skryté a zjavné
- podstatné a nepodstatné
- záručné a mimozáručné.²

Toto rozdelenie je dôležité z pohľadu následného riešenia vadou vzniknutej škody. Príkladom faktickej vady môže byť napríklad zlomený nôž na obrábacom stroji, tzn. jedná sa o fyzickú vadu priamo na veci, ktorá je súčasťou predmetu daného záväzkového vzťahu. Pri právnej vade je predmet záväzkového vzťahu zaťažený právom tretej osoby k danej veci, napr. záložné právo na nehnuteľnosť.

¹ BEJČEK, J. In Bejček, J., Eliáš, K., Raban, P. a kol. *Kurs obchodního práva: obchodní závazky*. 4. vyd. Praha : C.H. Beck, 2007, s. 100, ISBN 978-80-7179-781-4.

² SUCHOŽA, J. In Suchoža, J., Husár, J. a kol. *Obchodné právo*. 1. vyd. Bratislava : Iura Edition, 2009, s. 760-761, ISBN 978-80-8078-290-0.

2. Nároky z vád tovaru

V časti Obchodného zákonníku, týkajúcej sa kúpnej zmluve, je možné nájsť v §436 – 441 ustanovenia, ktoré sa zaoberajú nárokmi z vád tovaru. Ako prvé je potrebné rozlíšiť vážnosť porušenia záväzkového vzťahu. V Obchodnom zákonníku sa rozlišuje podstatné a nepodstatné porušenie zmluvy, pričom pri každom z nich sa uplatňujú rozličné nároky z vád tovaru.

Pri porušení zmluvy podstatným spôsobom môže kupujúci:

- a) požadovať odstránenie vád dodaním nového tovaru za vadný, dodanie chýbajúceho a požadovať odstránenie právnych vád tovaru
- b) požadovať v prípade, ak sú vady tovaru opraviteľné, odstránenie vád tovaru opravu
- c) požadovať zľavu z kúpnej ceny, ktorá je primeraná
- d) odstúpiť od zmluvy

Kupujúci si môže medzi jednotlivými nárokmi vyberať len v prípade, ak o tom dá predávajúcemu včas vedieť, tzn. hneď po zistení vád alebo bez zbytočného odkladu. V dôsledku podstatného porušenia zmluvy má v tomto prípade kupujúci nárok aj na náhradu škody, prípade aj na dojednanú zmluvnú pokutu. Právom predávajúceho je naopak požadovať pri dodaní nového tovaru vrátenie vadného tovaru s nepozmenenou stavu na náklady predávajúceho.

Pri porušení zmluvy nepodstatným spôsobom môže kupujúci požadovať buď dodanie chýbajúceho tovaru, prípadne odstránenie vád z tovaru alebo zľavu z kúpnej ceny. Predávajúci je povinný dodať chýbajúci tovar a odstrániť právne vady tovaru. Ostatné vady je povinný odstrániť podľa svojho uváženia tak, aby tým nespôsobil kupujúcemu vynaloženie neprimeraných nákladov.

Každá z vyššie uvedených možností riešenia pri vadách na tovare, teda nároky plnšie z vád tovaru, má svoje špecifiká:

- V prípade odstránenia vady alebo dodania nového tovaru je dôležitá predovšetkým doba, počas ktorej má predávajúci čas na nápravu vzniknutej situácie. V tomto prípade má právo určiť túto dobu kupujúci ako prvý, pričom sa musí jednať o primeranú lehotu. Ak tak kupujúci neučiní, predávajúci navrhne vlastnú lehotu a ak proti tejto lehote kupujúci nevyjadří nesúhlas, platí lehota určená predávajúcim. Pred uplynutím lehoty na nápravu vzniknutej situácie nemôže kupujúci uplatňovať nároky voči iným vadám, ale zároveň môže počas tejto lehoty uplatňovať nároky na náhradu škody a zmluvnú pokutu. Počas trvania lehoty na odstránenie vád tovaru nie je kupujúci povinný platiť časť kúpnej ceny, ktorá zodpovedá zľave z kúpnej ceny v prípade, ak by predávajúci vady na tovare neodstránil.
- Ak kupujúci požaduje nápravu vzniknutej situácie zľavou z kúpnej ceny, je tento nárok vyjadrený ako rozdiel medzi hodnotou tovaru bez vád a hodnotou dodaného tovaru s vadami. V prípade, že kupujúcim ešte nebola uhradená kúpna cena, poníži sa táto cena o dohodnutú zľavu. Naopak, ak už je kúpna cena zaplatená, môže kupujúci požadovať vrátenie časti ceny do výšky zľavy, prípadne vrátane dojednaných zmluvných úrokov. Z pohľadu náhrady škody

je veľmi dôležitý §440, odsek 1. V tomto paragrafe sa ustanovuje, že ak kupujúci uplatní nárok na zľavu z kúpnej ceny, nie je potom oprávnený požadovať náhradu ušlého zisku z vady, na ktorú bola zľava z kúpnej ceny uplatnená.

- Možnosť odstúpenia od zmluvy je v Obchodnom zákonníku v §441 vymedzená negatívne. V prípade, ak kupujúci neoznami vady predávajúcemu včas, nemôže kupujúci odstúpiť od zmluvy. Taktiež nemôže odstúpiť od zmluvy, ak nie je schopný vrátiť predávajúcemu tovar v takom stave, v akom ho dostal. Toto ustanovenie neplatí v dvoch prípadoch, konkrétne je možné vrátiť tovar s vadou, ak k poškodeniu došlo bez zavinenia kupujúceho alebo ak k poškodeniu došlo pri riadne vykonanej prehliadke tovaru. Poslednou možnosťou kedy druhé ustanovenie §441 neplatí, je v prípade, že časť tovaru stihol kupujúci spotrebovať alebo inak využiť. V tomto prípade vráti predávajúcemu zostávajúci alebo už pozmenený tovar a v prípade, že už mal z tohto tovaru prospech, je povinný poskytnúť predávajúcemu náhradu do výšky, v akej mu vznikol prospech (§ 436-441 OBZ).

3. Náhrada škody

Ustanovenia, týkajúce sa náhrady škody, sú rozpísané v §373 – 386 Obchodného zákonníku. Základným ustanovením je, že dodávateľ alebo predávajúci musí pri porušení povinnosti zo záväzkového vzťahu nahradiť vzniknutú škodu odberateľovi alebo kupujúcemu v prípade, ak neexistujú okolnosti, vylučujúcu túto povinnosť.

Škodou sa všeobecne rozumie majetková ujma, pričom zvyčajne sa náhrada škody nahrádza v peniazoch, avšak v prípade, že poškodená strana požiada o iné vyrovnanie, a toto vyrovnanie je zároveň aj možné a obvyklé, nahrádza sa škoda týmto iným vyrovnaním, pričom prevláda možnosť vyrovnanie sa uvedením veci do pôvodného stavu (§ 378 OBZ).

Škodu je možné rozdeliť na dve časti:

1. skutočná škoda (*damnum emergens*)

Skutočná škoda spočíva v zmenšení majetku poškodenej strany, ktorý existuje pred škodnou udalosťou. Do tejto škody sa započítavajú aj náklady spojené so vznikom a zisťovaním tejto škody. Takisto sem patrí aj zvláštna skupina nákladov, tzv. márne vynaložené náklady.

2. škoda v podobe ušlého zisku (*lucrum cessans*)

Ušlý zisk je možné vyjadriť ako majetkovú ujmu, ku ktorej došlo tým, že kvôli vzniknutej škodnej udalosti, nemohla poškodená strana dosiahnuť uvažovaný a možný ekonomický efekt, tzn. zisku dosahovaného v poctivom obchodnom styku za bežných podmienok.

Pri vzniku škody je dôležitým faktom to, že tento vznik musí preukázať poškodená strana a to prezentovaním rozhodujúcich okolností a dôkazov, ktoré vysvetľujú danú škodu a proces jej vzniku.³

Zákon taktiež upravuje situáciu, kedy povinná strana zverila plnenie svojej povinnosti, vyplývajúcej zo záväzkového, tretej strane, konkrétne v §375.

Ak porušenie povinnosti spôsobila tretia strana, je u povinnej strany vylúčená zodpovednosť práve vtedy, keď je u tejto povinnej strany vylúčená zodpovednosť podľa §374 a zároveň by bola podľa tohto ustanovenia vylúčená zodpovednosť aj u tretej strany, ak by ona sama bola priamo zaviazaná oprávnenej strane.

Za zvláštny druh okolností vylučujúcich zodpovednosť za škodu sa dá považovať ustanovenie definované v §376 Obchodného zákonníku, kde sa ako dôvod vylúčenia zodpovednosti uvádza nesplnenie alebo nedostatočná súčinnosť oprávnenej (poškodennej) strany voči povinnej strane.

4. Konkurencia nárokov z vád tovaru a spôsobenej škody

Pri porušení zmluvných povinností, v praxi často dochádza ku konkurencii jednotlivých nárokov z vád tovaru a nárokov zo spôsobenej škody týmito vadami. Týmto problémom sa zaoberá §440 ods. 2, kde je definované, že v prípade nárokov vyplývajúcich zo záväzku zodpovednosti za vadu sa nie je možné domáhať z titulu náhrady škody.

Vhodným nástrojom na určenie správneho priradenia konkrétnej škody sú rozhodnutia súdov, či už v Slovenskej alebo Českej republike. V rozhodnutí slovenského súdu R 12/1989 sa ujma vyplývajúca z vád určuje ako vadné dodanie tovaru alebo služby a škodou naopak až následok tohto vadného plnenia. V Českej republike sa je možné opierať o rozhodnutia Najvyššieho súdu ČR R 34/2004 a sp. zn. 25 Cdo 270/2001. Podľa týchto rozhodnutí škoda spôsobená v dôsledku vád spočíva v nákladoch spojených s uvádzaním veci do pôvodného stavu, v zničení veci v dôsledku vadného plnenia alebo ak dôsledok vady veci presahuje rozsah dohodnutého záväzkového vzťahu, teda vadou vzniklo poškodenie iných vecí alebo ďalšej časti veci s vadou. Z rozhodnutia Krajského súdu v Košiciach R 18/1991 taktiež vyplýva zásada, že aj po uplynutí lehôt na uplatnenie práv zo zodpovednosti za vady je možné, aby sa poškodená strana domáhala uplatnenia práva na náhradu škody, ktorá bola spôsobená vadným plnením, ktorého lehoty na uplatnenie práv zo zodpovednosti za vady už uplynuli.⁴

Z vyššie uvedených rozhodnutí súdov v Slovenskej a Českej republike je možné usúdiť, že nárok na náhradu škody je uplatnením vád nedotknutý.

³ SUCHOŽA, J. In Suchoža, J., Husár, J. a kol. *Obchodné právo*. 1. vyd. Bratislava : Iura Edition, 2009, s. 763-764. ISBN 978-80-8078-290-0.

⁴ MITTERPACHOVÁ, J. *Zodpovednosť za škodu v obchodnom práve*. Bratislava : Wolters Kluwer, 2015, s. 102-104. ISBN 978-80-8168-177-6.

Záver

Právna úprava Slovenskej republiky, obsiahnutá v Obchodnom zákonníku č. 513/1991, týkajúca sa náhrady škody z väd tovaru a škody spôsobenej touto vadou, je pomerne obsiahla a vyčerpávajúca. V závislosti na povahe vady má poškodená strana viaceré možnosti, ako sa dožadovať nápravy, kedy v prípade podstatného porušenia zmluvy môže požadovať odstúpenie od tejto zmluvy. Ako najčastejšia náhrady škody sa dá považovať možnosť odstránenia väd z tovaru, či už opravou alebo náhradou za tovar bez väd alebo v neposlednom rade zľava z kúpnej ceny tovaru. Ak poškodená strana využije možnosť zľavy z kúpnej ceny tovaru, nie je potom oprávnená požadovať náhradu ušlého zisku, spôsobeného vadou, na ktorú bola poskytnutá zľava.

Z rozhodnutí slovenských a českých súdov sa dá usudzovať, že nárok na náhradu škody nie je uplatnením nároku z väd dotknutý a navyše, podľa rozhodnutia Krajského súdu v Košiciach, je nárok na náhradu škody platný aj po uplynutí lehoty na uplatnenie práv zo zodpovednosti za vady. Z rozhodnutí súdov, a tiež dostupnej odbornej literatúry, je taktiež dá povedať, že nárok z väd tovaru predchádza náhrade škody, spôsobenej touto vadou

Vzťah vadného plnenia, nesplnenia a omeškania s plnením – rozdiely medzi občianskoprávnym a obchodnoprávnym režimom

Erik Lacko

Úvod

Závazok možno vo všeobecnosti splniť, alebo nesplniť. Jedná sa o dva krajné body, medzi ktorými nie je len prázdny priestor. Aké je teda postavenie vadného plnenia, či omeškania?

1. Splnenie a nesplnenie záväzku, zmena a rozšírenie obsahu záväzku

Nie každé plnenie má za následok splnenie záväzku. V tejto časti však odhliadneme od čiastočného plnenia.

Následkom plnenia môže byť aj zmena v obsahu záväzku. Plnením, v dôsledku ktorého dochádza k zmene v obsahu záväzku, nedochádza k splneniu záväzku, ale ani k jeho zániku ako celku. Pôvodný záväzok nenahrádza vznik nového záväzku. Zmenou jeho obsahu zaniká pôvodný obsah záväzku ako nesplnený a nahrádza ho vznik nových povinností, ktoré tvoria nový obsah pôvodného záväzku. Na rozdiel od absolútneho neplnenia záväzku tu dochádza k nesprávnemu plneniu pôvodného obsahu pôvodného záväzku. Závazok potom zanikne splnením nových povinností.

Rozšírenie obsahu záväzku môže nastať v prípade márneho uplynutia lehoty na plnenie. Rozšírením obsahu záväzku nedochádza k zmene pôvodného obsahu záväzku, ale k jeho doplneniu o ďalšie povinnosti spojené s uplynutím lehoty na plnenie.

Za nesplnenie záväzku možno považovať iba zánik záväzku iným spôsobom, než splnením. Do zániku záväzku nemožno hovoriť ani o jeho splnení, ani o jeho nesplnení.

2. Omeškané plnenie vs. vadné plnenie

Omeškanie nemôže byť vadou plnenia, pretože pri omeškaní nemusí dôjsť k plneniu vôbec. Ani omeškané plnenie, čiže plnenie po lehote splatnosti, nie je vadným plnením. Za splnenie záväzku totiž považujeme riadne a včasné plnenie. Vadné plnenie je opakom riadneho plnenia, zatiaľ čo omeškané plnenie je opakom včasného plnenia. Včasné plnenie je osobitnou požiadavkou splnenia záväzku odlišnou od požiadavky riadneho plnenia. Omeškané plnenie teda nie je jedným z druhov väd plnenia. Omeškané plnenie je samostatná situácia s vlastnými následkami, ktoré sa líšia od následkov vadného plnenia.

3. Oneskorené plnenie ako splnenie pôvodného obsahu záväzku

Pri odkazovaní na všeobecnú úpravu záväzkových vzťahov, či už podľa Obchodného zákonníka¹, alebo Občianskeho zákonníka², ako aj z predchádzajúcich úvah musíme vyvodiť záver, že omeškanie nemožno okamžite považovať za nesplnenie záväzku.

Podľa § 324 Obchodného zákonníka záväzok zanikne nielen riadnym a včasným plnením, ale aj oneskoreným plnením. Predmetné ustanovenie sa nachádza v časti venovanej zániku záväzku jeho splnením z čoho môžeme usudzovať, že Obchodný zákonník považuje aj oneskorené plnenie za splnenie záväzku. Rozdiel od včasného plnenia je v jeho následkoch. Riadnym, aj keď oneskoreným plnením síce záväzok zaniká, môžu však vzniknúť nároky na zaplatenie úrokov z omeškania, náhrady škody, zmluvnej pokuty, či paušálnej náhrady nákladov. Na splnenie pôvodného záväzku má vplyv iba vznik nároku na úroky z omeškania. V prípade omeškaného plnenia sa totiž plnenie dlžníka započítava najskôr na úroky z omeškania, a až následne na istinu záväzku. Úroky z omeškania teda dopĺňajú obsah pôvodného záväzku. Záväzok v tomto prípade zanikne a o splnení záväzku môžeme hovoriť až úhradou celého jeho rozšíreného obsahu. Ostatné nároky vznikajú ako samostatné záväzky, ktoré na splnenie pôvodného záväzku nemajú vplyv.

Občiansky zákonník explicitne nehovorí o omeškanom plnení ako o splnení, naopak, zaraďuje ho pod oddiel, ktorý pojednáva o zmenách v obsahu záväzkov. Vo svojom ustanovení § 559 Občiansky zákonník určuje, že splnením je len riadne a včasné plnenie. Z uvedeného by mohlo vyplývať, že podľa slovenského občianskeho práva sa po uplynutí lehoty splatnosti pôvodný obsah záväzku ihneď považuje za nesplnený, v dôsledku čoho tento obsah zaniká a nahrádzajú ho nové povinnosti. Pri pozornejšom skúmaní môžeme dospieť k záveru, že ani v občianskom práve omeškanie ihneď neznamená nesplnenie záväzku v zmysle jeho pôvodného obsahu. Omeškaním nie len že nedochádza k nahradeniu jeho pôvodného obsahu novými povinnosťami, v občianskom práve nedochádza ani k jeho rozšíreniu, ako tomu bolo pri úrokoch z omeškania podľa obchodného práva.

Zo znenia § 517 Občianskeho zákonníka vyplýva, že veriteľ môže od pôvodného záväzku odstúpiť až vtedy, ak dlžník nesplní svoj dlh ani v primeranej lehote, ktorú mu na plnenie veriteľ poskytol. Inak povedané, veriteľ môže od záväzku odstúpiť len vtedy, ak dlžníkovi poskytne primeranú dodatočnú lehotu na plnenie, pričom dlžník ani napriek tomu svoj záväzok (ešte stále pôvodný záväzok) nesplní. Predmetné ustanovenie ďalej tvrdí, že pri peňažnom dlhu vzniká omeškaním veriteľovi právo požadovať popri plnení záväzku aj úroky z omeškania, resp. poplatok z omeškania. Tieto skutočnosti podporujú tvrdenie o trvaní záväzku s jeho pôvodným obsahom aj napriek uplynutiu lehoty jeho splatnosti. Zároveň § 575 OZ, ktorý pojednáva o nemožnosti plnenia, poukazuje na skutočnosť, že plnenie nie je nemožné, a teda povinnosť dlžníka plniť v zmysle pôvodného obsahu záväzku nezaniká ani v prípade, ak plnenie možno uskutočniť hoci aj za sťažných podmienok, s väčšími nákladmi alebo až po

¹ Zákon č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník v znení neskorších predpisov.

² Zákon č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník v znení neskorších predpisov.

dojednanom čase. Pôvodný obsah záväzku nie je omeškaním nahradený novými povinnosťami (pôvodný obsah nezaniká), nevznikajú namiesto neho ani práva z väd³.

Zmenu v obsahu záväzku, ktorú proklamuje Občiansky zákonník zaradením omeškania do príslušného oddielu, by sme mohli badať vo vzniku nároku na úroky z omeškania, prípadne na poplatok z omeškania, náhradu škody alebo na zmluvnú pokutu. Tieto nároky však tvoria osobitné záväzky oddeliteľné od pôvodného záväzku, preto na splnenie pôvodného záväzku nemajú vplyv. Ako sme už načrtli, v občianskom práve nemá na splnenie pôvodného obsahu záväzku vplyv ani nárok na úroky z omeškania, resp. poplatok z omeškania, pretože na rozdiel od obchodného práva sa tu plnenie započítava najskôr na istinu záväzku, až potom na prípadné úroky z omeškania, alebo na poplatok z omeškania. Zmena v obsahu záväzku, ktorá podľa Občianskeho zákonníka mala omeškaním nastať, nebude spočívať v rozšírení jeho obsahu o povinnosť zaplatiť úroky z omeškania. Omeškanie má vplyv na prechod nebezpečenstva škody, prípadne na vznik potenciálnej možnosti veriteľa odstúpiť od zmluvy. Okrem dlžníka sa môže do omeškania dostať aj veriteľ. V takom prípade nemožno hovoriť o omeškaní dlžníka, ani ak už uplynula lehota splatnosti záväzku, pretože: „...požiadavka, aby si veriteľ splnil svoje zákonné a zmluvné povinnosti, vyplýva v našom právnom poriadku z konštrukcie samotnej podstaty omeškania.“⁴

Vzhľadom na to môžeme tvrdiť, že ako obchodné právo, tak ani občianske právo nepovažuje omeškanie za nesplnenie pôvodného obsahu záväzku, pretože sa možnosť budúceho, aj keď oneskoreného plnenia nie len že nevyklucuje, ale dokonca sa od dlžníka naďalej vyžaduje, ak už záväzok ako taký nezanikol iným spôsobom. Aj oneskorené plnenie bude plnením v zmysle pôvodného obsahu záväzku, ktoré môže viesť k splneniu pôvodného záväzku.

4. Vadné plnenie ako príčina zmeny obsahu záväzku

Vadné plnenie, na rozdiel od oneskoreného plnenia, nie je plnením záväzku, a to ani v prípade, že by bolo vadne plnené ešte pred uplynutím lehoty splatnosti záväzku. V dôsledku vadného plnenia pôvodný obsah záväzku zaniká ako nesplnený a nahrádzajú ho nové povinnosti dlžníka. Charakter nového obsahu záväzku bude záležať od povahy vady, v ktorej spočíva nesplnenie pôvodného obsahu záväzku a od pôsobenia, ako aj intenzity pôsobenia tejto vady na predmet plnenia. Podstatným bude aj výber oprávneného, resp. povinného z jednotlivých nárokov z väd, ktorý je dovolený nie len v Obchodnom zákonníku, ale aj v Občianskom zákonníku. Nie vždy je potrebné preukazovať vadu konkrétneho výrobku. „Zistenie potenciálnej vady výrobkov patriacich do tej istej skupiny alebo tej istej výrobnéj série umožňuje kvalifikovať taký výrobok ako

³ MAREK, K. Povinnosti kupujúceho z kupní smlouvy, ujednaní v souvislosti s kupní smlouvou (podle obchodního zákonníku). In *Justičná revue*. 2010, roč. 62, č. 6-7, s. 847-854.

⁴ OVEČKOVÁ, O. Omeškanie s plnením peňažného záväzku po novele Obchodného zákonníka. In *Bulletin slovenskej advokácie*. 2013, č. 9, s. 48.

vadný bez toho, aby bolo potrebné preukázať uvedenú vadu v prípade konkrétneho výrobku.“⁵

Na rozdiel od Obchodného zákonníka, Občiansky zákonník výslovne nehovorí o zmene v obsahu záväzku ako o priamom následku vadného plnenia. Všeobecná úprava zodpovednosti za vady je pritom ponechaná na úpravu v Občianskom zákonníku. Ten vadné plnenie a jeho následky nezaradzuje do vyššie spomínaného oddielu venovanému zmenám v obsahu záväzkov. Takýto účinok vadného plnenia je ale možné vyvodit' z obsahu nárokov, ktoré z vadného plnenia podľa Občianskeho zákonníka vznikajú. Sú to nároky ako primeraná zľava z ceny, výmena, oprava, či doplnenie toho, čo z dohodnutého plnenia chýba (nemáme však na mysli doplnenie čiastočného plnenia, ale doplnenie neúplného plnenia v zmysle súčastí vecí). Tieto nároky z vadného plnenia obsahuje aj Obchodný zákonník. *„Režim (objektívni) zodpovednosti predávajícího je postaven na zásade, že prednost má uskutečnení pôvodní smlouvy před její změnou, resp. ukončením. S tím koresponduje režim prostředků ochrany: náprava (oprava či výměna) předchází slevě z kupní ceny, resp. odstoupení od smlouvy.“*⁶

Čiastočné plnenie nemôžeme považovať za vadné plnenie, pretože podstata obsahu takéhoto plnenia je totožná s obsahom povinnosti dlžníka. Čiastočné plnenie nie je nesprávne plnenie, ale neúplné plnenie. *„Věc je vadná, nemá-li vlastnosti stanovené v § 2095 a 2096, za vadu se považuje i plnění jiné věci, vady v dokladech nutných pro užívání věci, dodání jiného zboží či jiného počtu, pokud není vhodná pro účel patrný ze smlouvy nebo pro účel obvyklý.“*⁷ Ani čiastočné plnenie veriteľ' nemusí prijať, ak podľa občianskeho práva takéto plnenie odporuje dohode účastníkov alebo povahe pohľadávky a podľa obchodného práva v prípade, ak takéto plnenie odporuje povahe záväzku, alebo hospodárskemu účelu sledovaného veriteľ'om pri uzavretí zmluvy, ak tento účel je v zmluve vyjadrený alebo v čase uzavretia zmluvy dlžníkovi známy. V takom prípade sa na čiastočné plnenie nebude prihliadať. V ostatných prípadoch môže dlžník svoj záväzok plniť aj čiastočne a veriteľ' musí prijať aj toto čiastočné plnenie, ak mu také konanie nespôsobí neprímerané ťažkosti. *„Jiné záměry a účely kupujícího, které pro prodávajícího nebyly a nemohly být nikterak zřejmé, jsou pro účely zodpovědnosti za vady irelevantní.“*⁸

Splnenie záväzku, ktorý bol plnený vadne, nastane až splnením nových povinností dlžníka, ak tak urobí v dodatočnej primeranej lehote poskytnutej mu veriteľ'om. Ako občiansky zákonník, tak ani Obchodný zákonník túto lehotu presne nedefinujú. Táto lehota plynie podľa Obchodného zákonníka odo dňa, v ktorom nastalo vadné plnenie a podľa Občianskeho zákonníka odo dňa, v ktorom boli vady nadobúdateľ'om vytknuté scudziteľ'ovi.

⁵ Rozsudok Boston Scientific Medizintechnik, spojené veci C-503/13 a C-504/13, EU:C:2015:148.

⁶ TICHÝ, L. Kupní smlouva a spotřebitelská kupní smlouva, včetně zodpovědnosti za vady. In: *Bulletin advokacie*. 2014, č. 7-8, s. 30-31.

⁷ HUSTÁK, Z. – MAREK, K. Koupě obchodního závodu – k některým předpokladům uplatnění práv z vadného plnění. In: *Bulletin advokacie*. 2015, č. 5, s. 29.

⁸ TICHÝ, L. *Komentář k § 2095 Občianského zákoníku*, ASPI. Wolters Kluwer, 2013.

Ak sa podľa Obchodného zákonníka strany dohodli na plnení v konkrétnom čase po uzavretí zmluvy a dlžník so súhlasom veriteľa plnil ešte pred touto dobou, môže do tejto doby, resp. do začiatku jej plynutia, ak nebola určená ako deň, ale ako dlhší časový horizont, nahradiť svoje vadné plnenie plnením v zmysle pôvodného obsahu záväzku, čo by znamenalo zánik záväzku jeho splnením. Takýmto konaním dlžník nesmie veriteľovi spôsobiť neprimerané výdavky alebo neprimerané ťažkosti. Na vadné plnenie, ktoré nastalo pred dobou určenou na plnenie sa bude naďalej prihliadať iba z pohľadu práva na náhradu škody, ktoré veriteľovi zostane zachované, ak mu vadným plnením alebo jeho nápravou vznikne škoda. Ak dlžník nenapraví svoje vadné plnenie do doby, kedy sa podľa dohody malo plniť, resp. do začiatku jej plynutia, nastávajú účinky vadného plnenia v plnom rozsahu. To znamená, že pôvodný obsah záväzku zaniká ako nesplnený a k splneniu záväzku dôjde až splnením nových povinností vo veriteľom určenej dodatočnej primeranej lehote. Občiansky zákonník preferuje plnenie bez zbytočného odkladu. Napriek tomu možnosť dohody medzi účastníkmi, ktorou by sa strany dohodli na plnení v konkrétnom čase po uzavretí zmluvy, nevylučuje. Analogicky je možné použiť úpravu obchodného zákonníka.

Okrem zmeny v obsahu pôvodného záväzku môže pri vadnom plnení, ako aj pri oneskorenom plnení dlžníka, vzniknúť veriteľovi osobitný nárok na náhradu škody alebo na zaplatenie zmluvnej pokuty. Obidva inštitúty pozná ako Občiansky, tak aj Obchodný zákonník. Špecifikom občianskeho práva je nárok na náhradu potrebných nákladov vzniknutých v súvislosti s uplatnením práva zo zodpovednosti za vady a nárok na primerané finančné zadosťučinenie. Všetky tieto práva však budú obsahom nového záväzku bez vplyvu na splnenie pôvodného záväzku.

Vadné plnenie nepovažujeme za splnenie pôvodného obsahu záväzku ako v obchodnom, tak ani v občianskom práve. Vadné plnenie nemožno považovať ani za plnenie záväzku, pretože nesmeruje k jeho splneniu.

Občiansky zákonník a Obchodný zákonník nie sú jediné právne predpisy Slovenskej republiky zaoberajúce sa vadami a vadným plnením. „*Problematiku zodpovednosti za vadný výrobok na úrovni Európskej únie harmonizuje smernica Rady 85/374/EHS z 25. júla 1985 o aproximácii zákonov, iných právnych predpisov a správnych opatrení členských štátov o zodpovednosti za chybné výrobky (ďalej len „smernica 85/374“), ktorá vychádza z objektívnej zodpovednosti výrobcu za škodu spôsobenú vadným výrobkom. V Slovenskej republike bola táto smernica implementovaná najmä zákonom č. 294/1999 Z. z. o zodpovednosti za škodu spôsobenú vadným výrobkom.*“⁹

5. Vzťah omeškaného plnenia a vadného plnenia

Dôležitou otázkou zostáva problematika vzťahu omeškaného plnenia a vadného plnenia. Vylučujú sa vzájomne tieto situácie? Je možný súbeh nárokov z omeškania a z väd plnenia?

⁹ JÁNOŠÍKOVÁ, M. Musí byť výrobok skutočne vadný, aby zakladal zodpovednosť jeho výrobcu za vady? In: *Bulletin slovenskej advokácie*. 2015, č. 4, s. 29

Z hľadiska časovej línie môže dôjsť k vadnému plneniu ako pred, tak aj po lehote splatnosti záväzku. Keďže vadné plnenie nemožno považovať za plnenie záväzku, nemá takéto plnenie po lehote splatnosti vplyv na omeškanie s plnením. Dlužník je v omeškaní od uplynutia lehoty na plnenie jeho záväzku až po riadne plnenie, teda splnenie záväzku v dodatočnej lehote určenej mu veriteľom v dôsledku omeškania dlžníka, resp. dovtedy, kým záväzok nezanikne iným spôsobom, než splnením. Oneskorené plnenie, ktoré je vadným plnením, považujeme stále len za vadné plnenie. Následkom vadného plnenia po lehote splatnosti záväzku bude zastavenie plynutia dodatočnej lehoty poskytnutej dlžníkovi veriteľom na oneskorené plnenie, pričom zastavenie plynutia tejto lehoty nastane z dôvodu zániku možnosti splnenia pôvodného obsahu záväzku. Od momentu vadného plnenia určí veriteľ novú dodatočnú primeranú lehotu na splnenie nových povinností dlžníka, v súlade s ustanoveniami o vadnom plnení podľa Občianskeho zákonníka, ako aj Obchodného zákonníka. Dlužník je v omeškaní nepretržite od uplynutia lehoty na splnenie pôvodného obsahu záväzku, až po zánik záväzku s novým obsahom počas novej dodatočnej primeranej lehoty určenej veriteľom v dôsledku vadného plnenia dlžníka, ktorý je v omeškaní, alebo do zániku záväzku iným spôsobom, než jeho splnením. Prerušenie omeškania z dôvodu vadného plnenia po lehote splatnosti záväzku by odporovalo vyššie uvedenému tvrdeniu o plynutí omeškania.

Ak nastane vadné plnenie ešte pred lehotou splatnosti záväzku, dôsledkom zmeny obsahu záväzku pôvodný obsah záväzku zaniká. Rovnako tak sa stáva neúčinnou aj pôvodná lehota splatnosti tohto záväzku, keďže tá sa viazala k jeho pôvodnému obsahu. Vadné plnenie bude mať za následok nemožnosť splniť pôvodný obsah záväzku, preto následky omeškania nastanú už v momente vadného plnenia spolu s následkami z vadného plnenia¹⁰. Výnimkou je situácia, kedy bolo plnenie dohodnuté na určitý čas, pričom k vadnému plneniu došlo pred dohodnutou dobou. Touto možnosťou sme sa zaoberali už vyššie. Po zániku pôvodného obsahu záväzku v dôsledku vadného plnenia začne dlžníkovi plynúť nová dodatočná primeraná lehota na splnenie jeho nových povinností, ktorú mu určí veriteľ.

Ustanovenia Občianskeho zákonníka umožňujú veriteľovi odstúpiť od zmluvy až po uplynutí dodatočnej primeranej lehoty určenej dlžníkovi na oneskorené plnenie. V prípade vadného plnenia je možné odstúpiť od zmluvy nie len po uplynutí takejto dodatočnej primeranej lehoty určenej dlžníkovi v dôsledku jeho vadného plnenia, ale v niektorých prípadoch aj okamžite po vadnom plnení dlžníka podľa Obchodného zákonníka, resp. okamžite po vytknutí vád nadobúdateľom scudziteľovi podľa Občianskeho zákonníka.

Ak má veriteľ v dôsledku dlžníkovej vady plnenia, ktoré nastalo ešte pred splatnosťou záväzku, možnosť odstúpiť od zmluvy okamžite, nemožno uplatniť ustanovenia o možnosti odstúpiť od zmluvy až po uplynutí dodatočnej primeranej lehoty podľa ustanovení o omeškaní dlžníka, pretože by tým bol veriteľ nútený zotrvať v právnom vzťahu s dlžníkom aj po tom, čo má zákonnú možnosť takýto vzťah vypovedať. Veriteľ môže odstúpiť od zmluvy okamžite po vadnom plnení dlžníka, ak tak urobí bez meškania po rozhodujúcich skutočnostiach, ktoré ho na to podľa jednotlivých právnych

¹⁰ Uznesenie NS SR sp. zn. 2 Obo 15/2010 z 27. januára 2011.

úprav oprávňujú. Rovnako tomu bude aj v prípade, ak nastane vadné plnenie až po lehote splatnosti záväzku, ak je následkom vadného plnenia veriteľovo oprávnenie okamžite odstúpiť od zmluvy.

Obchodný zákonník umožňuje v určitých prípadoch okamžité odstúpenie od zmluvy aj pre prípad omeškania dlžníka. Ak by v tejto situácii nemal veriteľ možnosť okamžite odstúpiť od zmluvy pre vadné plnenie, ktoré nastalo ešte pred uplynutím lehoty splatnosti záväzku, a v dôsledku ktorého došlo zároveň k omeškaniu dlžníka, rovnako, ako vo vyššie uvedených prípadoch sa bude postupovať aj v tejto situácii podľa ustanovení, ktoré umožňujú okamžité odstúpenie od zmluvy, teda podľa ustanovení o následkoch omeškania dlžníka.

Následkom dlžníkovho neplnenia v primeranej dodatočnej lehote je veriteľova možnosť odstúpiť od zmluvy alebo možnosť požadovať od dlžníka primeranú zľavu z ceny. Ak ide o peňažné plnenie, úroky z omeškania sa počítajú od momentu vadného plnenia, až po zánik záväzku ktorýmkoľvek spôsobom.

Ak teda nastanú účinky vadného plnenia ešte pred uplynutím lehoty splatnosti záväzku, nastanú spolu s nimi aj účinky omeškania. Ak najprv nastanú účinky omeškania, nenastanú automaticky aj účinky vadného plnenia. Vadné plnenie nemá vplyv na splnenie záväzku, a teda nevplyva ani na omeškanie s plnením, prípadne na ďalšie plynutie doby, počas ktorej sa rátajú úroky z omeškania. Momentom vadného plnenia po lehote splatnosti nastanú aj účinky vadného plnenia. Možnosť odstúpiť od zmluvy, v prípade ak následkom vadného plnenia nie je možnosť okamžitého odstúpenia od zmluvy, sa vplyvom vadného plnenia po lehote splatnosti oddiali, a to v dôsledku zastavenia plynutia dodatočnej primeranej lehoty určenej veriteľom dlžníkovi na oneskorené plnenie a jej nahradenia podobnou lehotou v dôsledku vadného plnenia.

6. Odstúpenie od zmluvy a konvalidácia vadného plnenia veriteľom

Nie vždy musí riadne omeškané plnenie znamenať splnenie záväzku. Rovnako tak vadné plnenie nemusí nutne znamenať nesplnenie záväzku.

Ak podľa obchodného práva veriteľ po uplynutí lehoty splatnosti záväzku bez meškania odstúpi od zmluvy v prípade, ak nemá na oneskorenom plnení záujem a dlžník o tejto skutočnosti v čase uzatvárania zmluvy vedel, alebo to mal vedieť, pričom veriteľ tak urobí ešte pred dlžníkovým oneskoreným plnením, nebude mať oneskorené plnenie dlžníka za následok splnenie záväzku, aj keby tak dlžník urobil v primeranej dodatočnej lehote po uplynutí lehoty splatnosti záväzku. Rovnako tomu bude v prípade, ak dlžník, ktorý sa dostal do omeškania vyhlásil, že nesplní svoj záväzok ani v dodatočnej lehote poskytnutej mu veriteľom. Ak skutočnosť, že veriteľ na oneskorenom plnení nemá záujem, vyplýva už z obsahu zmluvy, účinky odstúpenia nastanú už uplynutím lehoty splatnosti záväzku a na odstúpenie od zmluvy nie je potrebný veriteľov úkon. Takýto účinok uplynutia lehoty splatnosti záväzku môže veriteľ odvrátiť iba v prípade, ak dlžníkovi ešte pred jej uplynutím oznámi, že na splnení záväzku trvá aj po uplynutí lehoty splatnosti záväzku.

Občiansky zákonník umožňuje veriteľovi odstúpenie od zmluvy až po uplynutí dodatočnej primeranej lehoty na plnenie, ktorú veriteľ sám určil. Podľa občianskeho práva

nebude oneskorené plnenie splnením záväzku iba v prípade, ak k takémuto plneniu dôjde až po odstúpení veriteľa od zmluvy po uplynutí dodatočnej primeranej lehoty na plnenie.

Okrem odstúpenia od zmluvy je možné zmluvu zrušiť s účinkami *ex tunc*. Túto možnosť pozná ako občianske, tak aj obchodné právo. Spoločným menovateľom zrušenia zmluvy a odstúpenia od zmluvy je zánik pôvodného záväzku. Žiadne plnenie po zániku záväzku nemôže znamenať splnenie tohto pôvodného záväzku.

Ak veriteľ konvaliduje, čiže vyjadrí súhlas s dlžníkovým plnením, ktoré je vadné, takýmto úkonom prijíma vadné plnenie namiesto dojednaného plnenia a označuje ho za splnenie záväzku. Momentom súhlasu sa veriteľ vzdáva všetkých nárokov z väd plnenia, ako aj osobitných nárokov na náhradu škody, alebo zmluvnú pokutu. V prípade, ak by na strane dlžníka došlo k omylu v plnení, môže dlžník namietať neplatnosť právneho úkonu z dôvodu omylu na jeho strane a žiadať od veriteľa vrátenie nesprávneho plnenia na svoje náklady. V takom prípade sa na dlžníkovu plnenie nebude prihliadať. Dodatočné schválenie vadného plnenia môže veriteľ podmieniť splnením podmienky. Konvalidácia je v zásade jednostranným úkonom. Ak by svoj súhlas veriteľ podmienil splnením podmienky dlžníkom, stane sa z konvalidácie dvojstranný úkon, na ktorého účinko je potrebný súhlas oboch strán. V tomto prípade budeme hovoriť o dohode o zmene v obsahu záväzku, ktorú upravuje iba občiansky zákonník, no obchodný zákonník takúto dohodu nevyklučuje. Ak by absentoval súhlas čo i len jednej strany s dohodou, plnenie dlžníka ostáva vadným a nastávajú všetky účinky vadného plnenia.

Záver

Splnenie, nesplnenie, vadné plnenie a omeškanie sú osobitné situácie v záväzkových vzťahoch, s ktorými sú späté osobitné právne následky. Ako podľa Občianskeho zákonníka, tak aj podľa Obchodného zákonníka omeškané plnenie v zásade smeruje k splneniu záväzku, zatiaľ čo vadné plnenie má v zásade za následok nesplnenie pôvodného obsahu záväzku a smeruje k zániku tohto obsahu. Ako z každého pravidla, aj z uvedených dvoch pravidiel existujú výnimky. Napriek tomu, ani vadné plnenie automaticky neznamená nesplnenie záväzku ako takého. Úprava omeškania a vadného plnenia podľa Občianskeho zákonníka a podľa Obchodného zákonníka je teda v zásadných otázkach rovnaká.

Rozdiel nájdeme najmä v prístupe k vymáhateľnosti práv uplynutím zákonnej, alebo dohodou určenej doby. Zatiaľ čo obchodné právo preferuje premlčanie nárokov z väd, úprava občianskeho práva ráta s preklúziou týchto práv, pokiaľ neboli vady v stanovenej dobe vytknuté scudziteľovi. Ak túto dobu nadobúdateľ dodržal, domáhať sa práv z väd môže vo všeobecnej premlčacej dobe. Pri nárokoch z právnych väd, teda v prípadoch uplatnenia práva tretej osoby na predmet plnenia záväzku, je prístup oboch právnych odvetví rovnaký. Nároky z právnych väd sa uplynutím zákonnej doby premlčujú.

Ďalší rozdiel nachádzame v úprave možnosti odstúpenia od zmluvy. Zatiaľ čo v občianskom práve je pre odstúpenie od zmluvy v dôsledku omeškania nutné uplynutie dodatočnej primeranej lehoty, obchodné právo pozná aj situácie, kedy je v dôsledku

omeškania dlžníka s plnením záväzku od zmluvy možné odstúpiť ihneď. Úprava možnosti odstúpenia od zmluvy v dôsledku vadného plnenia je v zásade rovnaká. Rozdiel medzi právnymi úpravami je v začiatku plynutia dodatočnej primeranej lehoty na plnenie, ak je poskytnutie takejto lehoty potrebné.

Plnenie iného plnenia (aliud) a zodpovednosť za vady v obchodnom práve

Patricia Illés

Práca bude systematicky a logicky rozdelená do dvoch častí, pričom v prvej časti som sa rozhodla interferovať problematiku plnenia iného plnenia a v druhej, zodpovednosť za vady v obchodnom práve. Primárnym všeobecne záväzným právnym predpisom upravujúcim obchodnoprávne vzťahy je Zák. č. 513/1991 Z. z. Obchodný zákonník v aktuálnom znení. Je veľmi dôležité poukázať na podstatný rozpor medzi súkromnoprávnymi normami občianskeho práva a obchodného práva. Ustanovenie, v ktorom by plnenie aliud bolo posudzované za vadu v občianskom zákonníku absentuje. „*O vadnom plnení je možné hovoriť len v tom prípade, pokiaľ má plnenie napriek vadám vlastnosti typické podľa predmetu zmluvy. Pokiaľ bolo poskytnuté plnenie niečoho iného, zodpovednosť za vady neprichádza do úvahy; nadobúdateľ má právo na splnenie zmluvy.*“¹

Právna úprava plnenia aliud sa nachádza v ustanovení § 422 ods.1 Obchodného zákonníka, v ktorom je obsiahnuté nasledovné: „*dodanie iného tovaru, než určuje zmluva sa považuje za vady tovaru.*“ Podľa súčasného právneho stavu teda dodanie inej veci než určuje zmluva nemá za následok zánik záväzku, no pôjde iba faktickú vadu tovaru. Za takýchto okolností je náležité aplikovať relevantné ustanovenia o zodpovednosti za vady obsiahnuté v Obchodnom zákonníku. Pri tomto druhu plnenia je však nevyhnutné mať na zreteli, či ide o dodanie podobného tovaru (zhotoviteľ dodá obyčajné pracovné stoly namiesto pracovných stolov pre počítače), prípadne dodanie kompletne iného tovaru (dodanie jedálenských stolov namiesto pracovných stolov zhotoviteľom).² Otázkou, či ide o vadné plnenie, alebo o plnenie aliud sa zaoberalo najmä v judikatúre predvojnového obdobia. Pri dodaní motora s menším výkonom, než bolo dohovorené, pôjde o aliud (*Vážny 3402, Ro NS ČSR zo 16.1.1924, sp. zn. Rv I 843/1923*). Pri dodaní tokajského rezaného vína namiesto vína tokajského samorodého, pôjde taktiež o aliud (*Vážny, 5774, Ro NS ČSR z 18.2.1926 sp.zn. Rv I 206/24*). Pri plnení iného plnenia je na mieste aj posúdenie, či neplatnosť scudzovacej zmluvy nepodmieňuje omyl podľa predmetu plnenia (*error in obiecto*) poprípade omyl tkvejúci vo vlastnosti (*error in materia*), prípadne či je plnenie poznačené neodstrániteľnou vadou, čoho dôsledkom je zrušenie zmluvy.

Na základe platného právneho stavu v Českej republike je nevyhnutné rozlišovať medzi plnením aliud a vadným plnením. O vadné plnenie ide vtedy, ak plnenie disponuje špecifickými vlastnosťami zodpovedajúcim predmetu zmluvy. Druhou zákonnou alternatívou je plnenie aliud, ktoré je v odbornej praxi brané ako plnenie iného plnenia. Iným plnením sa má chápať dodanie plnenia iného druhu, kvality, odrody a podobne. Takéto plnenie má za následok zánik záväzku. Rozsudok Nejvyššího soudu ČR zo dňa 2.4.1924 sp.zn. Rc 3679/1924 definoval plnenie aliud nasledovne: „*Jde o zboží jiné*

¹ JEHLIČKA a kol. Občanský zákonník. Praha : C. H. Beck, 2004, s. 729.

² PALKOVÁ, R. In Suchoža, J. a kol. *Obchodné právo*. Bratislava: Iura Edition, 2009, s. 788.

(aliud), je-li rozdíl mezi objednaným a dodaným zbožím tak podstatný, že by se při rozumném pojmání stavu věci obchodník ani nepokusil s takovým zbožím smlouvu plniti a také by ani nemohl očekávat, že je odběratel jako plnění smlouvy přijme.“

Zodpovednosť za vady podľa Občianskeho zákonníka v prípadoch, kedy došlo k plneniu iného plnenia do úvahy neprichádza.³ Argumentujem tým, že na plnenie aliud nie je možné hľadieť ako na plnenie zo zmluvy uzavretej. Do úvahy prichádza jedine návrh na zmenu pôvodnej zmluvy. Nadobúdateľ má v tomto prípade dve alternatívy. Tou prvou je prijatie plnenia aliud nadobúdateľom a na základe tohto prijatia dôjde k návrhu na zmenu zmluvy, v dôsledku čoho sa osoba poskytujúca plnenie neocitá v omeškaní. Druhou alternatívou je odmietnutie plnenia nadobúdateľom, v dôsledku čoho sa poskytovateľ dostal do omeškania.⁴

Diametrálne diferentný je však stav podľa platného Obchodného zákonníka v ČR. Na jeho základe sa teda plnenie aliud chápe vadným plnením. Ustanovenie § 422 ObZ je dispozitívne a v dôsledku toho je účastníkom obchodnoprávneho vzťahu umožnené prevziať plnenie aliud namiesto plnenia dohodnutého v zmluve.⁵ Práve režim obchodnoprávny je podľa mnohých viac praktický a vďaka dispozitívnej právnej úprave sa kupujúcemu umožňuje zvoliť si náležitý právny postup za predpokladu, že obdrží plnenie aliud.

Generálne ustanovenie, ktoré by upravovalo problematiku zodpovednosti za vady, v obchodnom zákonníku absentuje. Tento fakt je odôvodnením možnosti aplikácie podporného uplatnenia občianskoprávnej úpravy obsiahnutej v ustanoveniach § 499 až §510 OZ. O tomto subsidiárnom realizovaní horeuvedených ustanovení je možné hovoriť v súvislosti s obchodnoprávnymi záväzkovými vzťahmi. V obchodnom zákonníku sa nachádza komplexná právna úprava zodpovednosti za vady pri kúpnej zmluve (§ 422 a nasl. OBZ), zmluve o dielo (§ 456 a nasl. OBZ), zmluve o predaji podniku, zmluve o kontrolnej činnosti a zmluve o kúpe prenajatej veci. Na tieto zmluvné typy sa teda aplikácia subsidiárnych ustanovení vylučuje. Aby mohlo dôjsť k zodpovednosti za škodu, je obligátne splniť tri predpoklady a to: vznik škody, kauzálny nexus medzi vznikom škody a následok. Ustanovenia občianskeho zákonníka o zodpovednosti za vady je možné použiť jedine pre scudzovacie zmluvy priamo upravené občianskym zákonníkom.

Aplikácia týchto ustanovení na verejnú (nútenú) alebo dobrovoľnú dražbu sa vylučuje. Navrhovateľ zodpovedá za vady predmetu dobrovoľnej dražby v prípade, ak mu tieto vady boli známe a v zmluve o vykonaní dražby na ne neupozornil dražobníka včas. Pri verejnej dražbe je situácia úplne iná, nakoľko pri nej prechádza či už vlastnícke právo alebo iné právo na vydražiteľa na základe právnej skutočnosti, ktorou je príklep licitátora, zodpovednosť za vady dražobníka do úvahy neprichádza. Z uvedenej skutočnosti vyplýva jedine to, že navrhovateľ je povinný upozorniť dražobníka na

³ ŠVESTKA, J., SPÁČIL, J., ŠKÁROVÁ, M., HULMÁK, M. a kol. *Občianský zákonník: Komentář*. Praha : C. H. Beck, 2008, s. 1359-1360. ISBN 978-80-7400-108-6.

⁴ KNAPPOVÁ, M., ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J. a kol. *Občianské právo hmotné*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2009. s. 106. ISBN 9788073574680.

⁵ KOBLIHA, I., KALFUS, J., KROFTA, J., KOVAŘÍK, Z., KOZEL, R., POKORNÁ, J., SVOBODOVÁ, Z. *Obchodní zákoník: Komentář*. Praha: Linde Praha, a.s., 2006. s. 1133. ISBN 80-7201-564-8.

vady vopred známe, pretože za ne zodpovedá v plnom rozsahu vydražiteľovi. Touto otázkou sa zaoberal aj Nejvyšší soud České republiky, ktorý vo svojom rozsudku (*Ro NS ČR z 30.6.2010, sp. zn. 21 Cdo 534/2009*) dospel k záveru nasledovnému: „*Keby návrhovateľ na vady predmetu dražobníka riadne upozornil, ale dražobník by ohlásené vady náležite nepremietol do popisu stavu predmetu dražby v dražobnej vyhláške alebo v jej dodatkoch, bol by odôvodnený záver o tom, že dražobník porušil ustanovenia zákona o verejných dražbách, v dôsledku čoho zodpovedá za škodu ním spôsobenú.*“⁶

⁶ FEKETE, I. *Občiansky zákonník: Komentár*. Bratislava : Eurokódex, 2015 s. 338 ISBN: 9788081550416.

Prehlásenia a záruky (Representations and Warranties) a ich význam v obchodných zmluvách

Alžbeta Fertal'ová

Úvod

Prehlásenia a záruky (z angl. Representations and Warranties, ďalej už len „R&W“) sú jednostranné vyjadrenia zmluvných strán o určitých skutočnostiach. Tieto ustanovenia zmluvy môžu opisovať rôzne skutočnosti. R&W sa môžu týkať tak zmluvnej strany („Nadobúdateľ prehlasuje, že je oprávnený v mene spoločnosti uzavrieť zmluvu o prevode podniku.“), ako aj predmetu zmluvy („Prevádzajúci prehlasuje, že spoločnosť nie je účastníkom žiadnych súdnych konaní.“). Tento inštitút môžeme nájsť v texte samotnej zmluvy, v prílohách zmluvy, či v rôznych dokumentoch, ktoré pochádzajú ešte len zo štádia prípravy zmluvy. S týmto inštitútom sa stretávame v rôznych typoch zmlúv ako sú napríklad úverové zmluvy, zmluva o prevode obchodného podielu, zmluva o kúpe akcií, zmluva o predaji podniku, či v samotnej kúpnej zmluve podľa Občianskeho alebo Obchodného zákonníka. Na úvod je tiež potrebné podotknúť, že sa nejedná o prehlásenie, ani o záruku typickú v slovenskom práve (napríklad podľa § 429 ObZ).

1. R&W v angloamerickom právnom systéme

Inštitút R&W pochádza z angloamerického právneho systému (konkrétne z anglického contract law) preto je na mieste aspoň v skratke priblížiť R&W vo svetle common law. Prehlásenia a záruky sa v angloamerickom právnom systéme považujú za dva odlišné inštitúty.¹

V prípade **prehlásení**, je predovšetkým dôležitá ich samotná identifikácia. Môže sa zdať, že odlišenie zmluvných podmienok od prehlásení je jednoduchšie v prípade zmlúv, ktoré sú skôr v písomnej než v ústnej forme. Často však aj zmluvy v písomnej podobe sú sprevádzané ústnou, či písomnou komunikáciou, ktorá môže byť kvalifikovaná aj ako zmluvné prehlásenie. Podľa tradičného prístupu, klasifikačným kritériom medzi zmluvnou podmienkou a prehlásením (ako ne-zmluvnou podmienkou, teda ustanovením, ktoré samo o sebe nezakladá povinnosť zmluvnej strany) je úmysel zmluvných strán (resp. úmysel byť daným ustanovením viazaný, napríklad v prípade jeho porušenia). V praxi sa však aj toto kritérium stretáva s problémami. V prípade sporu je viac než isté, že strany budú tvrdiť, že mali odlišné úmysly. Súd málokedy skúma skutočný alebo skrytý úmysel jednotlivých zmluvných strán.² Samotné prehlásenie je sekundárne, resp. vedľajšie stanovisko týkajúce sa faktov, či okolností vzťa-

¹ Pozri tiež *Sycamore Bidco Ltd v Breslin & Anor* [2012] EWHC 3443 (Ch) (30 November 2012). Dostupné na: <http://www.bailii.org/ew/cases/EWHC/Ch/2012/3443.html>

² SMITH S. *Atiyah's Introduction to the Law of Contract*. Sixth Edition. New York : Oxford University Press, 2005, s. 133-134.

hujúcich sa na danú prejednávánú vec. Prehlásenia môžu niečo potvrdzovať alebo sľubovať. Môžu byť tiež v zmluve vyjadrené či už explicitne alebo implicitne. Ak už bol úmysel raz jasne daný, súdy common law rozhodujú v závislosti od prípadu, podľa pravidiel vzťahujúcich sa či už na zmluvné podmienky alebo na prehlásenia. Napriek tomu, že prehlásenie samo o sebe nie je zmluvnou podmienkou, môže ňou byť. Pokiaľ je teda prehlásenie v zmluve formulované ako zmluvná podmienka, jeho porušenie má za následok právo domáhať sa náhrady škody, či až právo odstúpiť od zmluvy. Osoba sa teda v prípade nepravdivého, či zavádzajúceho prehlásenia dopustí **civilného deliktu** a poškodená strana bude mať právo aj na odstúpenie od zmluvy.³

Záruka je konštruovaná ako zmluvná podmienka, ktorá garantuje pravdivosť určitej vyhlásenej skutočnosti. Záruky sú teda koncipované v rámci zmluvy, no nie priamo v rámci povinností zmluvných strán. Záruka sa teda v common law považuje za zmluvnú podmienku, ktorá zakladá zmluvnú zodpovednosť v prípade, že sa určité zarúčené skutočnosti nebudú zhodovať s realitou. Porušenie záruky teda spočíva v konaní, kedy predávajúci sľúbil, že predmet zmluvy bude mať určité vlastnosti, no svoj sľub nedodržel. Význam záruk môže tak spočívať v uľahčení práce kupujúceho, nakoľko ho zbavia povinnosti preveriť, či deklarovaný stav korešponduje so skutkovým stavom.⁴ Porušenie záruky sa bude chápať ako neprijateľné, či nevhodné plnenie svojich zmluvných povinností, teda ako porušenie zmluvy, na základe čoho bude môcť druhá zmluvná strana **požadovať náhradu**.⁵ Aby poškodená strana vôbec mala nejaký nárok z porušenia R&W, v angloamerickom právnom systéme súd skúma, či nešlo o prípad „slepej dôvery“ v pravdivosť prehlásení a záruk.⁶

Nakoľko majú tieto inštitúty svoje zázemie a históriu v angloamerickom práve, kontinentálne právo by si malo hľadať inšpiráciu práve tu čo sa týka praktizovania R&W.

2. R&W v slovenskom obchodnom práve

V slovenskom právnom poriadku R&W nemôžeme jednoznačne považovať za právne úkony zmluvnej strany. Podľa § 34 OZ, „Právny úkon je prejav vôle smerujúci najmä k

³ Osborneclarke.com. *Representations and warranties in private M&A*. 2014. Dostupné na: <http://www.osborneclarke.com/connected-insights/blog/representations-and-warranties-in-private-mergers-and-acquisitions/>

⁴ HORODYSKI D. *Representations and warranties in Continental Law Corporate Sale and Purchase Agreements*. In: *Mílniky Práva v Stredoeurópskom Priestore 2012*. Bratislava : Univerzita Komenského, 2012. s. 854.

⁵ V podobe práva na náhradu škody.

⁶ V rozsudku *Torres v. State Farm Casualty Co.*, 43 So. 2d 757 (1983), napriek tomu, že sa žalovaný dopustil nepravdivého vyhlásenia, na ktoré sa žalobca spoliehal, súd rozhodol že žalovaný nemôže byť zodpovedný za civilný delikt z titulu nepravdivého prehlásenia. Bolo tomu tak z dôvodu, že žalobcova dôvera v osobu žalovaného nebola dôvodná. Pokiaľ kupujúci slepo dôveruje aj v situácii, kde by nemal, v rámci výkonu primárnej starostlivosti sa do omylu uviedol sám a teda sa aplikuje princíp *volenti non fit injuria* (princíp privolenia poškodeného).

vzniku, zmene alebo zániku tých práv alebo povinností, ktoré právne predpisy s takýmto prejavom spájajú.“⁷ Z uvedenej definície vyplývajú určité atribúty, ktoré samotné konanie, na to aby sa mohlo považovať za právny úkon, musí spĺňať. Pre takéto konanie je dôležité splnenie podmienok platnosti právneho úkonu, úmysel a náležitosti prejavu. Platnosť právneho úkonu môžeme považovať za kritérium rozlišovania bežného prejavu vôle od prejavu sledujúceho vyvolania právnych účinkov. Na platnosť právneho úkonu sa vyžaduje splnenie náležitostí vôle ako aj jej prejavu, náliežitosť predmetu a subjektu. V tomto smere teda vidíme problém v požiadavke náležitosti vôle. Vôľa ako taká musí byť slobodná, vážna a bez omylu. Zmluvná strana uvádzajúca nepravdivé R&W tieto vlastnosti vôle nespĺňa, konkrétne nespĺňa požiadavku prejavu vôle bez omylu.⁸ Vôľu treba interpretovať v súvislosti s úmyslom konajúceho. Na problematiku vôle teda bezprostredne nadväzuje požiadavka prejavu vôle, ktorý smeruje najmä k vzniku, zmene alebo zániku tých práv alebo povinností, ktoré právne predpisy s takýmto prejavom spájajú. Zmluvná strana uvádzajúca R&W nesledovala vznik, zmenu, či zánik práv alebo povinností.⁹ Pokiaľ by si však strany upravili nároky z nepravdivých R&W možno uvažovať nad samostatným právnym úkonom v podobe inominátnej zmluvy.

V slovenských právnych podmienkach R&W sami o sebe nie sú právne záväzné. To však neznamená, že sa takými nemôžu stať. Môže tak byť napríklad ustanovením, v ktorom sa zmluvná strana zaviazne, že dané prehlásenie je pravdivé, poprípade úpravou nárokov z nepravdivých R&W (pozri vyššie prípad inominátnej zmluvy). Čo teda robiť v prípade ak už takýto inštitút v zmluve máme? V nasledujúcich podkapitolách sa budeme venovať možným následkom prípadu nepravdivých R&W.

2.1. Zodpovednosť za vady

Napriek vyššie spomenutému tvrdeniu, že R&W nemožno jednoznačne považovať za právny úkon, nebude tomu tak v prípade ak R&W sa budú posudzovať ako **osobitná (vymienená) akosť**. Ide o prípad, kedy predávajúci ubezpečuje kupujúceho, že vec má určité vlastnosti, najmä vlastnosti vymienené kupujúcim.¹⁰ Na to, aby sme mohli jednoznačne povedať, že ide práve o prípad vymienenej akosti, potrebujeme určitý prejav vôle predávajúceho, teda dané ubezpečenie. V opačnom prípade sme opäť na začiatku nášho problému, teda problematiky následkov nepravdivých R&W bez výslovného prevzatia zodpovednosti za ich nepravdivosť.

R&W, ktoré popisujú veci prevádzané zmluvou (napríklad hmotné aktíva spoločnosti) môžu v našich podmienkach zodpovedať dohodnutým vlastnostiam týchto vecí. Z tohto dôvodu by sme mohli použiť úpravu **zodpovednosti za vady**. V prípade ne-

⁷ § 34 zákona č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník.

⁸ Pozri nižšie, podkapitola 2.2

⁹ JAKUBOVIČ D. *Záväzkové vzťahy a zabezpečovacie právne inštitúty v obchodnom práve*. Bratislava : VEDA, vydavateľstvo SAV, 2004, s.33.

¹⁰ § 597, § 616 - § 618 zákon č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník.

pravdivosti R&W, by teda šlo o „vadný tovar“, teda vec, ktorá nezodpovedá dohodnutým vlastnostiam ipso facto došlo by ku zodpovednosti za vady (vznik zodpovednostného vzťahu). Pri nepravdivých R&W nejde o škodu na strane kupujúceho (teda o zmenšenie jeho majetku), ale o nadobudnutie predmetu zmluvy s nižšou skutočnou hodnotou, než bola jeho hodnota deklarovaná predávajúcim. O vadný predmet zmluvy môže ísť v prípade, ak na prevádzaný obchodný podiel, je zriadené záložné právo hoci predávajúci prehlásil, že záložné právo zriadené nie je. Ak teda súhlasíme s myšlienkou aplikácie zodpovednosti za vady, kupujúcemu z toho vyplývajú oprávnenia na primeranú zľavu, odstránenie väd, či odstúpenie od zmluvy. Odstúpenie od zmluvy môže byť v niektorých prípadoch priveľmi komplikované, až nereálne a to napríklad v prípade prevodu podniku. Ak sa nepravdivosť R&W zistí až po samotnom prevode, navrátenie celej transakcie po účinnom prevode majetkových práv nebude prichádzať do úvahy.¹¹ Podľa § 439 odsek 1 ObZ zľava zodpovedá rozdielu medzi hodnotou, ktorú by mal tovar bez väd a hodnotou, ktorú mal dodaný vadný tovar. Výpočet zľavy však môže byť problematickým, napríklad ak dohodnutá kúpna cena je nižšia než je hodnota podniku. Ako príklad „vadného tovaru“ si tiež môžeme uviesť prevod obchodného podielu, ktorý patrí do BSM. Názory na to, či na prevod obchodného podielu sa má aplikovať ustanovenie § 145 odsek 1 OZ nie sú jednotné. Podľa rozsudku NS SR z 26. novembra 2009, sp. zn. 6 Obdo 30/2009, obchodný podiel predstavuje práva a povinnosti spoločníka obchodnej spoločnosti a tieto jeho práva sú obmedzené len zákonom a spoločenskou zmluvou. Všetky práva a povinnosti spoločníka sú upravené Obchodným zákonníkom ako *lex specialis*. Preto nikto iný ako spoločník, ani manžel spoločníka nemôže zasahovať do práv spoločníka previesť svoj obchodný podiel na tretiu osobu za podmienok stanovených § 115 Obchodného zákonníka a spoločenskou zmluvou spoločnosti, ktorej podiel je predmetom prevodu. Podľa rozsudku NS SR z 25. júna 2005, sp. zn. 5 Obdo 11/2007, medzi práva spoločníka v spoločnosti s ručením obmedzeným patrí aj právo za podmienok upravených v ustanovení § 115 ObZ previesť svoj podiel na inú osobu. Pokiaľ však takýmto spoločníkom je manžel, ktorý svoj obchodný podiel nadobudol za trvania manželstva a z prostriedkov patriacich do bezpodielového spoluvlastníctva manželov, takýto právny úkon (t.j. zmluva o prevode obchodného podielu) musí byť v súlade aj s príslušnými ustanoveniami Občianskeho zákonníka, najmä s § 145 ods. 1. Podľa ustálenej judikatúry, hodnota obchodného podielu patrí do bezpodielového spoluvlastníctva manželov, preto pri jeho predaji, ktorý sa vymyká z kategórie bežných vecí, je potrebný súhlas oboch manželov. Žiadne z týchto odlišných rozhodnutí nie je publikované v Zbierke rozhodnutí a stanovísk NS SR. Ak teda vezmeme druhé spomínané rozhodnutie za smerodajné, nakoľko nejde o bežnú vec, predaj obchodného podielu je podmienený súhlasom druhého z manželov. Pokiaľ pri našej transakcii takýto súhlas chýba, predmetný prevod je postihnutý právnou vadou, ktorá teda zakladá relatívnu neplatnosť právneho úkonu (manžel, ktorého súhlas absentuje sa podľa § 40a OZ môže domáhať relatívnej neplatnosti

¹¹ GYÁRFÁŠ J. Inštitút „representations and warranties“ v slovenskom práve. In *Bulletin slovenskej advokácie*. 2013, roč. XIX, č. 3, s. 28-35.

právneho úkonu). Kupujúci voči predávajúcemu v tomto prípade môže uplatniť odstránenie vady (získanie dodatočného súhlasu manžela), poprípade bude môcť od zmluvy odstúpiť. To, že aj pri obchodnom podiele môžeme hovoriť o jeho určitých vlastnostiach potvrdzuje rozhodnutie Najvyššieho súdu ČR, podľa ktorého je nepochybne možné, aby si zmluvné strany dohodli, aké vlastnosti musí obchodný podiel mať. Pokiaľ teda ide o takéto dohodnuté (vymienené) vlastnosti obchodného podielu, je možné podľa Najvyššieho súdu ČR použiť právnu úpravu týkajúcu sa zodpovednosti za vady tovaru.¹²

2.2. Omyl

Ako následok nepravdivých R&W by do úvahy prichádzala aj aplikácia zákonných ustanovení o **konaní v omyle**. Podľa ustanovenia § 49a OZ, právny úkon je neplatný, ak ho konajúca osoba urobila v omyle vychádzajúcom zo skutočnosti, ktorá je pre jeho uskutočnenie rozhodujúca, a osoba, ktorej bol právny úkon určený, tento omyl vyvolala alebo o ňom musela vedieť. Právny úkon je takisto neplatný, ak omyl táto osoba vyvolala úmyselne. Omyl v pohnútkte nerobí právny úkon neplatným.¹³ Zo subjektívnej stránky tohto konania vyplýva, že k uvedeniu do omylu môže dôjsť ako z nebanlivosti, tak aj úmyselne. V prípade využitia ustanovenia o omyle, môžeme uvažovať o relatívnej neplatnosti zmluvy. Nakoľko v prípade prvej vety sa na relatívnu neplatnosť vyžaduje rozhodujúca skutočnosť, je potrebné aby šlo o závažné nepravdivé R&W.¹⁴ Z druhej vety citovaného ustanovenia vyplýva, že úmyselné uvedenie nepravdivých R&W môže takisto viesť k neplatnosti právneho úkonu (uzavretia zmluvy).

2.3. Nekalá súťaž

Pri následkoch nepravdivých R&W by sme teoreticky mohli uvažovať aj nad prípadom **nekalej súťaže**, konkrétne nad **klamlivou reklamou**. Predpokladom na to, aby sme mohli posudzovať nepravdivé R&W ako nekalosúťažné konanie, je kumulatívne splnenie troch podmienok: musí ísť o konanie v hospodárskej súťaži, konanie v rozpore s dobrými mravmi súťaže a konanie spôsobilé privodiť ujmu iným súťažiteľom alebo spotrebiteľom.¹⁵ Podľa § 44 odsek 1 ObZ, „nekalou súťažou je konanie v hospodárskej súťaži, ktoré je v rozpore s dobrými mravmi súťaže a je spôsobilé privodiť ujmu iným súťažiteľom alebo spotrebiteľom. Nekalá súťaž sa zakazuje.“¹⁶ Podľa § 45 odsek 1 ObZ, „klamlivou reklamou je reklama tovaru, služieb, nehnuteľností, obchodného mena, ochrannej známky, označenia pôvodu výrobkov a iných práv a záväzkov, ktorá

¹² Uznesenie Najvyššieho súdu ČR sp. zn. 29 Cdo 5452/2008 z 26.10.2010.

¹³ § 49a zákon č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník.

¹⁴ Ako príklad Gyárfáš uvádza kúpu obchodného podielu spoločnosti, ktorej jediným aktívom je budova obchodného centra, no po uzatvorení zmluvy sa ukáže, že spoločnosť k danej nehnuteľnosti vlastnícke právo nemá. V takomto prípade možno očakávať, že kupujúci sa bude domáhať neplatnosti celej zmluvy.

¹⁵ Uznesenie Najvyššieho súdu SR sp. zn. 1 Obo 2/2012 z 22.5.2013.

¹⁶ § 44 odsek 1 zákon č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník.

uvádza do omylu alebo môže viesť do omylu osoby, ktorým je určená alebo ku ktorým sa dostane, a ktorá v dôsledku klamlivosti môže ovplyvniť ekonomické správanie týchto osôb alebo ktorá poškodzuje alebo môže poškodiť iného súťažiteľa alebo spotrebiteľa.“¹⁷ Je zrejmé, že uvedenie nepravdivých R&W je konanie v rozpore s dobrými mravmi, ako pravidlami správania sa, ktoré sú v prevažnej miere v spoločnosti uznávané a tvoria základ fundamentálneho hodnotového poriadku.¹⁸ Je pravidlom, že súlad obsahu právneho úkonu s dobrými mravmi musí byť posudzovaný vždy, bez ohľadu na to, či bol výsledkom slobodného dojednaní medzi účastníkmi zmluvy.¹⁹ Uvedenie nepravdivých R&W teda uvádza resp. je spôsobilé viesť osoby, ktorým je určené do omylu a takto ovplyvniť ich správanie sa.

2.4. Právo na náhradu škody spôsobenej porušením povinností

V prípade nepravdivých R&W môže byť uplatnenie si práva na náhradu škody značne problematické. Pokiaľ budeme považovať R&W ako samostatný záväzkovo-právny vzťah, pravdivosť R&W by zodpovedala povinnosti zmluvnej strany a teda následkom v prípade ich nepravdivosti by bola zodpovednosť za škody. Podľa dikcie § 420 odsek 1 OZ: „Každý zodpovedá za škodu, ktorú spôsobil porušením právnej povinnosti.“ Problém nastáva v tom, že obsahom záväzku je niečo dať, niečo konať, niečo sa zdržať, či niečo strpieť, z prehlásenia (ako vyjadrenia zmluvnej strany o určitom stave) takáto povinnosť nevyplýva. Nejasnosti by tiež mohli nastať v prípade určenia momentu vzniku tohto záväzku a jeho porušenia. Bude to uzatvorením zmluvy obsahujúcej nepravdivé R&W? Alebo v prípade nepravdivého prehlásenia zmluvnej strany, že na prevádzanom obchodnom podiele nie je zriadené záložné právo. Vznik práva na náhradu škody má logicky vzniknúť až uplatnením záložného práva.

Okrem horeuvedených možností riešenia prípadných sporov vyplývajúcich z nepravdivých R&W, by mal konajúci súd v konkrétnom prípade skúmať **úmysel zmluvných strán**, zohľadniť **zásadu poctivého obchodného styku**, **dobromyseľnosť zmluvných strán**, **dobru vieru**, či **dobré mravy**. V neposlednom rade by konajúci súd mohol skúmať vyššie spomenutý prípad slepej dôvery. V tomto kontexte by bolo tiež potrebné sa zamerať na to, či druhá zmluvná strana (tá, ktorej boli nepravdivé R&W dané) objektívne vedela / mohla vedieť o nepravdivosti R&W. Napríklad pokiaľ niekto uzavrie zmluvu s osobou, ktorá prehlasuje, že vlastní pozemky na Mesiaci, pričom toto prehlásenie považuje za podstatné (bez neho by danú zmluvu neuzavrel), nemôže sa predsa odvolávať na nepravdivé R&W, nakoľko by mal pri náležitej opatrnosti vedieť, že takéto vyhlásenie už len z objektívneho hľadiska nemôže byť pravdivé.

¹⁷ § 45 odsek 1 zákon č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník.

¹⁸ Uznesenie Ústavného súdu SR sp. zn. IV. ÚS 55/2011- 19 z 24.2.2011.

¹⁹ Nález Ústavného súdu ČR sp. zn. I. ÚS 523/07 zo 7.5.2009.

3. Význam R&W

R&W môžu pokryť všetky aspekty zmluvy. Je však na kupujúcom, resp. na zmluvných stranách, aby si svoje záujmy uchránili. Momentálne jedinou možnosťou ako sa vyhnúť prípadným zdĺhavým sporom vyplývajúcich z porušenia R&W je podrobné upravenie R&W, vrátane ich významu pre zmluvné strany ako aj následkov ich porušenia.

Pokiaľ si zmluvné strany riadne zmluvne upravujú sankcie a zodpovednosť za porušenie R&W, strany sa budú môcť **vyhnúť časovo náročnému procesu hľadania nárokov** podľa občianskoprávných noriem. Podľa E. Millera je ďalšou ich významnou úlohou skutočnosť, že môžu tvoriť **základ pre due diligence**.²⁰ R&W budú predstavovať dôležitý zdroj informácií o spoločnosti, v prípade ak kupujúci (za účelom zistenia pomerov) vykonáva v danej spoločnosti prieskum. Správnosť R&W tiež môže byť **odkladacou podmienkou** k účinnosti zmluvy. Pokiaľ teda kupujúci pri vynaložení due diligence pred účinnosťou zmluvy zistí rozpor medzi deklarovanými R&W a skutočným stavom, zmluva nenadobudne účinnosť.²¹

Nemenej dôležitý význam spočíva v určitých prípadoch v **presune dôkazného bremena**. Z rozhodnutia Najvyššieho súdu SR vyplýva: „Samotná skutočnosť, či účastník konania vystupuje na strane žalobcu alebo žalovaného, nemá priamy vplyv na jeho povinnosť tvrdiť rozhodujúce skutočnosti a predložiť alebo označiť dôkazy na svoje tvrdenia. Rozdelenie bremena tvrdenia a dôkazného bremena medzi účastníkmi v spore závisí na tom, ako vymedzuje právna norma práva a povinnosti účastníkov. Obvykle platí, že skutočnosti navodzujúce žalované právo musí tvrdiť žalobca, zatiaľ čo okolnosti toto právo vylučujúce sú záležitosťou žalovaného. Bremeno tvrdenia a dôkazné bremeno vystihuje aktuálnu skutkovú a dôkaznú situáciu konania. V priebehu sporu sa môže meniť, teda môže dochádzať k jeho prerozdeľovaniu. Pri posudzovaní dôkazného bremena na strane toho - ktorého účastníka treba rešpektovať tzv. negatívnu dôkaznú teóriu, t. j. pravidlo, že neexistencia (niečoho) majúca trvajúci charakter sa zásadne nepreukazuje. Na nikom totiž nemožno spravodlivo žiadať, aby preukázal reálnu neexistenciu určitej právnej skutočnosti.“²² Premietnime si to na príklade poisťovnej zmluvy. Poisťovňa uzavrie s poisťencom zmluvu o poistení. V tejto zmluve bude uvedené prehlásenie, že poisťenec nemá v rodine určitú dedičnú chorobu. Poisťenec však v rodine túto chorobu má a následne na ňu aj ochorie, na čo si u poisťovne bude uplatňovať plnenie z poisťného (napríklad na pokrytie liečebných nákladov). Keďže z uzavretej zmluvy je jasné, že dané prehlásenie urobil poisťenec, dôkazné bremeno sa presúva na poisťenca.

²⁰ Slov. previerka podniku, náležitá starostlivosť.

²¹ MILLER E.L. *Mergers and Acquisitions: A Step-by-Step Legal and Practical Guide*. Hoboken : N.J. by Wiley, 2008, s. 214.

²² Uznesenie Najvyššieho súdu SR sp. zn. 6 Cdo 81/2010 z 31.5.2010.

Záver

Na základe uvedeného teda môžeme skonštatovať, že inštitút R&W môže predstavovať veľký pokrok v systéme obchodného práva. Na bežné a hlavne menej problematické aplikovanie tohto inštitútu je najideálnejšie jeho právne zakotvenie (napríklad v rámci ustanovení štvrtej hlavy prvej časti OZ) alebo aspoň „vzorové“ súdne rozhodnutie týkajúce sa danej problematiky. Krokom vpred by mohla byť aj odporúčacia medzinárodná úprava týkajúca sa R&W.²³ V súčasných podmienkach je pri využívaní tohto inštitútu nevyhnutné postupovať s primeranou opatrnosťou a obozretnosťou a nespoliehať sa na ničím **nepodložené a** hlavne písomne **nezaručené R&W**. V záujme predídenia možných sporov a problematickej aplikácii nášho zákona, majú strany stále možnosť upraviť si nároky z nepravdivých R&W v rámci zmluvy ako samostatné, inomínátne záväzky.

²³ Vypracovaná napríklad ICC alebo UNIDROIT.

Drobné nedostatky a nadpráce pri zmluve o dielo a kúpnej zmluve

Martina Grejtáková

Úvod

Konstrbatosť právnych vzťahov v oblasti obchodu nie je výnimočným javom. Vzťahy medzi podnikateľmi sa môžu naštrbiť rôznymi spôsobmi a v akomkoľvek štádiu vzťahu. Najčastejšie samozrejme dochádza k problém, keď príde na rad plnenie povinností strán. V našom prípade povinností vyplývajúcich z kúpnej zmluvy a zo zmluvy o dielo v čase po odovzdaní tovaru, resp. diela.

1. Drobné nedostatky

1.1. K otázke splnenia záväzku

V prvom rade je potrebné vnímať tento problém z pohľadu splnenia povinnosti vyplývajúcej zo záväzku. Podľa § 324 ods. 1 ObchZ záväzok zanikne, ak sa veriteľovi plní riadne a včas. Podľa ustanovení o zmluve o dielo zhotoviteľ splní svoju povinnosť vykonať dielo jeho riadnym ukončením a odovzdaním predmetu diela objednávateľovi v dohodnutom mieste, inak v mieste ustanovenom týmto zákonom. Podľa ustanovení o kúpnej zmluve predávajúci je povinný dodať tovar v množstve, akosti a vyhotovení, ktoré určuje zmluva, a musí ho zabaliť alebo vybaviť na prepravu spôsobom určeným v zmluve. Z uvedených noriem vyplýva, že ak má dielo/tovar čo i len drobné vady, zhotoviteľ/predávajúci porušil svoju povinnosť. Keďže svoju povinnosť porušil, môže sa to považovať za nesplnenie aj za plnenie s vadami.

Kvalifikácia takého porušenia povinnosti ako nesplnenia záväzku by sa podľa nášho názoru priečila minimálne zásade proporcionality. Keďže z nesplnenia záväzku by veriteľovi priamo vyplývalo právo odstúpiť od zmluvy. Ak by sme ale použili striktný gramatický výklad, mohli by sme sa k takému záveru dopracovať. Ak by sme ale použili teleologický výklad, mohli by sme dielo s drobnými nedostatkami posudzovať za plnenie s vadami, z ktorého by potom objednávateľovi vznikli primerané nároky. Ak posudzujeme danú situáciu ako vadné plnenie, následkom je, že záväzok nezaniká, ale sa zo zákona modifikuje spôsobom, ktorý zodpovedá nárokom veriteľa z vadného plnenia. Dlužníkovi teda vznikajú povinnosti zo zodpovednosti za vady a až splnením týchto povinností záväzok zanikne splnením. Hospodársky zákonník naopak umožňoval, aby záväzok zanikol splnením už v okamihu vadného plnenia a po zániku tohto záväzku nastupovali práva veriteľa zo zodpovednosti za vady.¹

¹ § 129 ods. 1 zákona č. 80/1989 Hospodársky zákonník: "Povinnosť zo záväzku zaniká jej splnením."

1.2. Prevzatie tovaru, resp. diela veriteľom

Povinnosťou zhotoviteľa, resp. predávajúceho je dodať dielo, resp. tovar v dohodnutom mieste, čase a bez väd. V prípade splnenia týchto povinností, je objednávateľ, resp. kupujúci povinný vykonať dielo, resp. dodaný tovar prevziať a zaplatiť dohodnutú cenu. To znamená, že prevzatie vadného predmetu plnenia nie je povinnosťou veriteľa ale jeho právom. Avšak, odmietnutie prevziať dielo/tovar s nedostatkami, ktoré neznemožňujú ich základné funkcie by sa mohlo považovať za výkon práva v rozpore s poctivým obchodným stykom. Takéto konanie by sa teda mohlo považovať za zneužitie práva kupujúceho/objednávateľa. K následkom prevzatia vadného diela sa vyjadril i Najvyšší súd Českej republiky vo svojom rozsudku zo dňa 12. 5. 1999, sp. zn. 33 Cdo 894/1998. Uviedol, že „*ak má dielo vady (zjavné alebo skryté), nie je dielo riadne ukončené, a to i v prípade, že dielo bolo objednávateľom prevzaté.*“ Tento záver je podľa nášho názoru trochu nerovnomerný, keďže zhotoviteľ môže skončiť bez diela i bez plnenia.

Judikatúra a časť jurisprudencie zastáva názor, že ak má dielo i drobné nedostatky, nemôže sa považovať za riadne vykonané.² Raban rozlišuje riadne ukončenie diela bez väd a riadne ukončenie diela s vadami, ktoré nebránia bežnému užívaniu veci.³ Okamih odovzdania predmetu zmluvy riadne a včas je dôležitý pre vznik povinností veriteľa. Zákon explicitne nevymedzuje ako sa má postupovať v prípade drobných nedostatkov, čo sa týka zaplattenia kúpnej ceny. Závisí to od nároku, ktorý si veriteľ vyberie. Každopádne, ak dôjde k plneniu s drobnými nedostatkami, veriteľ má právo uplatniť si nárok na odstránenie týchto nedostatkov, a po túto lehotu cenu nezaplatiť. Po uplynutí lehoty na odstránenie väd si môže uplatniť zľavu, a teda primeranú časť z ceny zadržať a zvyšok zaplatiť zhotoviteľovi/predávajúcemu. Extrémny postup v prípade drobných nedostatkov by bolo využitie práva odstúpiť od zmluvy po predošlom upozornení, a teda cenu nezaplatiť a tovar neprevziať. Subsidiárne je táto možnosť obchodným zákonníkom daná i v prípade porušenia zmluvy nepodstatným spôsobom. Vzhľadom na dispozitívnosť a v určitom zmysle vágnosť týchto ustanovení by bolo najlepšie dojednať si okolnosti vzniku povinnosti zaplatiť cenu v zmluve, a to čo najkonkrétnejšie. Teda zmluvne predpokladať, že ak budú potrebné nadpráce nepodstatného charakteru, objednávateľovi napriek tomu vznikne povinnosť zaplatiť cenu už pri odovzdaní diela. Prípadne aj stanoviť výšku sumy, ktorú v prípade drobných nedostatkov bude objednávateľ oprávnený zadržať pokiaľ tieto nebudú odstránené. To však ešte negarantuje jednoznačný výklad, a teda riešenie problému.

² ŠTENGLOVÁ, I. *Smlouva o dílo*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2010, s. 88 a tiež Štenglová, I. In ŠTENGLOVÁ, I., PLÍVA, S., TOMSA, M. a kol. *Obchodní zákoník. Komentář*. 12. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009, s. 1124.

³ RABAN, P. In Bejček, J., Eliáš, K., Raban, P. a kol. *Kurs obchodního práva. Obchodní závazky*. 4. vydání. Praha : C. H. Beck, 2007, s. 337.

1.3. Postup pri uplatňovaní nárokov veriteľa z vadného plnenia

V prípade, že vylúčime, že by sa v prípade plnenia s drobnými nedostatkami jednalo o nesplnenie, bude sa postupovať podľa § 436 ObchZ a nasledujúcich. Vady dodaného tovaru môžu mať dvojakú povahu. Môžu spôsobovať porušenie zmluvy podstatným spôsobom, v tom prípade sa bude postupovať podľa § 436 ObchZ. V druhom prípade vady spôsobujú porušenie zmluvy nepodstatným spôsobom, a to je vymedzené v § 437 ObchZ. Jedným z prvých krokov bude položiť si otázku, či v danej situácii došlo k podstatnému porušeniu zmluvy. Ak bude odpoveď záporná, môže sa pri výbere a uplatňovaní nárokov z vadného plnenia postupovať podľa § 437 ObchZ. Drobné nedostatky a nadpráce pri zmluve o dielo a kúpnej zmluve budeme považovať za porušenie zmluvy nepodstatným spôsobom. Odsek 1 § 437 poskytuje veriteľovi dve alternatívy. Môže požadovať od predávajúceho, resp. zhotoviteľa buď dodanie chýbajúceho tovaru a odstránenie ostatných väd alebo si uplatniť zľavu z kúpnej ceny. Z toho vyplýva, že veriteľ nemôže uplatňovať tieto nároky kumulatívne. A keď si vyberie jeden z nich, nemôže ho bez súhlasu predávajúceho meniť, okrem prípadu, že by uplynula primeraná lehota na ich splnenie alebo by dlžník oznámil, že nesplní svoje povinnosti v tejto lehote. Ak veriteľ požaduje odstránenie väd tovaru, nemôže uplatniť iné nároky z väd tovaru, okrem nároku na náhradu škody a na zmluvnú pokutu.

Uplatňovanie nárokov z väd môžeme podľa nášho názoru deliť na dve štádiá. Pričom ak by sme ich znázornili na časovej osi, v strede by bol posledný deň dodatočnej lehoty na odstránenie väd tovaru. Pokiaľ dovtedy budú vady dlžníkom odstránené podľa požiadaviek kupujúceho, dlžník riadnym a včasným splnením svojej povinnosti uspokojí nároky kupujúceho a záväzok zanikne splnením. Pokiaľ sa ale dostaneme na časovej osi za bod znázorňujúci koniec lehoty a nároky uplatnené veriteľom neboli ešte uspokojené, bude sa vzťah ďalej spravovať odsekom 5 § 437 ObchZ. V tomto prípade sa opäť veriteľ ocitá pred dvoma alternatívnymi nárokmi. Pokiaľ teda v prvom prípade žiadal odstránenie väd, teraz si môže uplatniť nárok na zľavu z kúpnej ceny (túto by mohol požadovať aj ako prvú) alebo môže od zmluvy odstúpiť. Odstúpenie od zmluvy je podmienené tým, že veriteľ je povinný upozorniť predávajúceho na úmysel odstúpiť od zmluvy pri určení lehoty podľa odseku 3 alebo v primeranej lehote pred odstúpením od zmluvy. Veriteľ nemôže zvolený nárok bez súhlasu dlžníka meniť.

Je dôležité zdôrazniť, že následky takejto právnej úpravy sa premietajú najmä do povinnosti prevziať predmet zmluvy a do povinnosti zaplatiť kúpnu cenu, resp. odmenu. Podľa súčasného právneho stavu v SR objednávatel'/kupujúci nie je povinný dielo/tovar prevziať, ak má vady. Nie je teda ani povinný zaplatiť za neho dohodnutú cenu, pokiaľ nie je v zmluve dohodnuté inak. Veriteľ však nie je oprávnený bez ďalšieho odstúpiť od zmluvy. Veriteľ je oprávnený využiť všetky nároky v súlade s § 437 ObchZ. To znamená, že musí dodržať postup jednotlivých krokov, t.j. rešpektovať zásadu subsidiarity jednotlivých nárokov obsiahnutú v odseku 5.

1.4. Porovnanie s českou právnou úpravou

Nový občiansky zákonník (ďalej len "NOZ"), ktorý je plodom nedávnej rozsiahlej re-kodifikácie českého civilného práva upravuje otázky týkajúce sa traktovanej témy v mnohom odlišne. Súčasná úprava obsiahnutá v obchodnom zákonníku je skôr paralelou predchádzajúcej úpravy v českom obchodnom zákonníku. Keďže rozdielov je viac, začneme s vymedzením zániku záväzku vyplývajúceho zo zmluvy o dielo. Ako sme už citovali vyššie, obchodný zákonník v § 554 ods. 1 stanovuje, že zhotoviteľ splní svoju povinnosť vykonať dielo jeho riadnym ukončením a odovzdaním predmetu diela objednávateľovi. Momentálne platná a účinná česká úprava dôraz na riadne ukončenie nekladie. Povinnosť zhotoviteľa je splnená a záväzok zaniká, ak je dielo spôsobilé slúžiť svojmu účelu.⁴ Dá sa povedať, že sa jedná o obdobnú úpravu ako v prípade Hospodárskeho zákonníka. Takže podmienka riadneho ukončenia diela sa vymenila za podmienku spôsobilosti diela slúžiť svojmu účelu. Tento je samozrejme odlišný v jednotlivých prípadoch, a tak predpokladáme, že strany si presnejšie vymedzia v zmluve, kedy sa bude dielo považovať za dokončené. "*Strany smlouvy si tak často dohodnou, že dílo se má za dokončené i v případě, má-li drobné vady, které samy o sobě ani ve spojení s jinými nebrání užívání díla.*"⁵ V opačnom prípade bude na súdnej praxi nastavenie predpokladov, za ktorých sa má dielo za dokončené a spôsobilé na odovzdanie. Z dikcie § 2605 vyplýva, že objednávateľ dielo prevezme s výhradami či bez nich, takže i vtedy, ak bude odovzdané s vadami. Toto ustanovenie má kľúčový význam týkajúci sa nároku na zaplatenie ceny, ktorý vzniká, keď je dielo dokončené a odovzdané. Teda i vtedy, ak je prevzaté s vadami. Podľa konštantnej judikatúry ešte z obdobia platnosti predošlej právnej úpravy právo na zaplatenie ceny diela vzniká jeho zhotovením, teda ukončením diela a jeho odovzdaním v dohodnutom mieste.⁶ Ďalším podstatným dôsledkom je, že súd neprizná objednávateľovi právo zo zjavných väd diela, ak objednávateľ neuplatní pri prevzatí diela žiadne výhrady, a ak zhotoviteľ namietne, že právo nebolo uplatnené včas. Zásadná zmena je teda v tom, že objednávateľ je povinný dielo prevziať, aj keby malo v budúcnosti dôjsť k odstúpeniu od zmluvy.⁷ V našich podmienkach je prevzatie vadného diela právom a nie povinnosťou a zároveň pri prevzatí vadného diela nevzniká povinnosť zaplatiť celú kúpnu cenu, keďže dielo nie je riadne ukončené. Tu možno u našich susedov badať tendenciu smerujúcu k vyššej ochrane zhotoviteľa. To sa samozrejme môže javiť v určitých prípadoch problematické, ale každá minca má dve strany.

⁴ § 2605 ods. 1 NOZ: „*Dílo je dokončeno, je-li předvedena jeho zbusobilost sloužit svému účelu. Objenatel převezme dokončené dílo s výhradami, nebo bez výhrad.*“

⁵ HORÁK, P. In Hulmák, M. a kol. *Občanský zákoník VI. Záväzkové právo. Zvláštní část. Komentář*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2014, s. 1079.

⁶ Rozsudok Najvyššieho súdu sp. zn. 32 Cdo 13/2009.

⁷ HORÁK, P. in Hulmák, M. a kol.: *Občanský zákoník VI. Záväzkové právo. Zvláštní část. Komentář*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2014, s. 1080.

1.4.1. *Prevzatie stavby podľa NOZ*

NOZ v rámci problematiky drobných nedostatkov diela a ich následkov na práva a povinnosti zhotoviteľa a objednávateľa obsahuje špeciálnu úpravu týkajúcu sa prevzatia stavby. V § 2628 je ustanovené, že objednávateľ nemá právo odmietnuť prevzatie stavby pre ojedinelé drobné vady, ktoré samy o sebe ani v spojení s inými nebráni užívaniu stavby funkčne alebo esteticky, a ani jej užívanie podstatným spôsobom neobmedzujú. Cieľom tohto ustanovenia je zjavne zabrániť účelovému odmietaniu prevzatia diela s odkazom na vady diela, ktoré majú nepodstatný charakter. Je avšak podľa nášho názoru máťúce, že zákonodarca explicitne zakazuje objednávateľovi odmietnuť prevzatie diela len v prípade stavby. V tom prípade vyvstáva otázka, či sa na ostatné prípady tento zákaz nevzťahuje. Ustanovenie § 2628 je vo vzťahu k § 2605 špeciálnym. Teda v prípade stavby objednávateľ je povinný prevziať dielo s výhradami alebo bez nich. Mohli by sme si položiť otázku, či tým zákonodarca predpokladá použitie výkladu per eliminationem v prípade ostatných diel okrem stavby. V ostatných prípadoch by objednávateľ mal právo dielo neprevziať. Avšak podľa § 2605, ktorý je lex generalis, je objednávateľ povinný dielo prevziať aj keď má vady, pričom má právo vyjadriť k nim výhrady. Výslovný zákaz, ktorý zákonodarca formuloval v prípade prevzatia stavby podľa nášho názoru nemá za cieľ výklad ostatných prípadov dôkazom opaku. Skôr si myslíme, že v prípade stavby je v praxi problém drobných nedostatkov najčastejší, možno i nevyhnutný a tak považoval zákonodarca za potrebné explicitne posilniť ochranu zhotoviteľa stavby. Na stavbe rodinného domu na kľúč by takýmito ojedinelými vadami mohol byť škrabanec na podlahe či zvlnené žalúzie. V danom prípade je objednávateľ povinný dom prevziať, teda aj zaplatiť kúpnu cenu a následne si uplatňovať nároky z vadného plnenia podľa § 2107 NOZ.

1.4.2. *Nepodstatné porušenie zmluvy*

Podľa účinnej českej právnej úpravy dodanie diela s drobnými nedostatkami nemožno považovať za nesplnenie záväzku, na rozdiel od slovenskej právnej úpravy resp. predošlého českého obchodného zákonníka. Vzhľadom na to, sa určite bude jednať o plnenie s vadami, kde na rozdiel od slovenskej úpravy vzniká nový záväzkový právny vzťah, ktorého obsahom sú práva a povinnosti z nárokov z vadného plnenia. V našich podmienkach nastáva zákonná modifikácia už existujúceho právneho vzťahu zo zmluvy o dielo, ktorý avšak zanikne až splnením nárokov z vadného plnenia. Podľa českého práva teda kupujúci, resp. objednávateľ zaplatí cenu a potom si môže uplatniť právo na odstránenie vady alebo na primeranú zľavu z kúpnej ceny (ak ide o zjavné vady, musí výhrady uviesť pri prevzatí diela). Ak predávajúci vadu veci neodstráni včas alebo ju odmietne odstrániť, môže kupujúci/objedávateľ požadovať zľavu z ceny, alebo môže od zmluvy odstúpiť. V podmienkach SR objednávateľ nie je povinný dielo prevziať, pokiaľ nie je vykonané riadne a teda mu ani nevzniká povinnosť zaplatiť kúpnu cenu. Je otáznne, či by nezaplatenie ceny z dôvodu drobných nedostatkov súd nevyhodnotil ako priečiace sa výkonu práva v súlade s poctivým obchodným stykom.

No obchodný zákonník povinnosť prevziať dielo i s vadami neustanovuje a moment zániku záväzku viaže na riadne vykonanie diela. Objednávateľ by teda mohol nevyplatiť primeranú časť ceny ako zľavu. Český zákonodarca v rámci rekonštrukcie riziko zneužitia práva objednávateľom minimalizoval.

2. Práce navyše

Problematiku prác navyše sme skúmali v prvom rade v súvislosti s právami a povinnosťami zmluvných strán zmluvy o dielo. Základným ustanovením Obchodného zákonníka je § 547 ods. 2: *"Ak však bola cena určená na základe rozpočtu, ohľadne ktorého zo zmluvy vyplýva, že sa nezaručuje jeho úplnosť, môže sa zhotoviteľ domáhať primeraného zvýšenia ceny, ak sa pri vykonávaní diela objaví potreba činností nezahrnutých do rozpočtu, pokiaľ tieto činnosti neboli predvídateľné v čase uzavretia zmluvy."* Objednávateľ môže bez zbytočného odkladu odstúpiť od zmluvy, ak zhotoviteľ požaduje zvýšenie ceny podľa odsekov 2 a 3 o sumu, ktorá presahuje o viac ako 10 % cenu určenú na základe rozpočtu. V tomto prípade je objednávateľ povinný nahradiť zhotoviteľovi časť ceny zodpovedajúcu rozsahu čiastočného vykonania diela podľa rozpočtu. Vznik tohto nároku zhotoviteľa je podmienený jedine povinnosťou bezodkladného oznámenia nevyhnutného zvýšenia ceny. Samozrejme, pokiaľ neprekračuje 10% z pôvodnej ceny dohodnutej v zmluve. Čo ale ak rozdiel medzi reálnou a dohodnutou cenou prevyšuje 10%? V danom prípade, ak sa nechce zhotoviteľ vystaviť riziku, že objednávateľ odstúpi od zmluvy, je potrebné vyžiadať si jeho súhlas. T.j. ak v priebehu vykonávania diela zistí, že je potrebné urobiť práce navyše, musí s týmto navýšením súhlasiť objednávateľ.

Podľa českej právnej úpravy možno práce navyše deliť na dva prípady v závislosti od vzťahu k predmetu plnenia. Ak sa práce navyše týkajú predmetu plnenia, nevzniká zhotoviteľovi nárok na vydanie bezdôvodného obohatenia objednávateľom. Má sa zato, že práce navyše spadajú pod rámec riadneho dokončenia diela v zmluve. U našich susedov je teda ochrana zhotoviteľa v tomto ohľade pomerne labilná. Naopak, pokiaľ sa jedná o práce navyše nad rámec predmetu plnenia, vzniká zhotoviteľovi nárok na vydanie bezdôvodného obohatenia. V praxi by to znamenalo, že ak stavebník má postaviť stavbu na kľúč, a vykoná práce navyše v súvislosti s vykopáním základov, nemá nárok na vydanie bezdôvodného obohatenia. Ak ale k domu bez príkazu pristavia ešte garáž, či urobí skalku, v tom prípade môže požadovať od objednávateľa vydanie bezdôvodného obohatenia. V našich podmienkach, možno povedať našťastie, takýto prístup nefunguje. V každom prípade, podľa nášho názoru, či už v SR alebo ČR, si musí zhotoviteľ svoju ochranu zabezpečiť sám, a to priebežným "rozširovaním" zmluvy.

Len na záver uvedieme, že problematika prác navyše môže úzko súvisieť i s obchádzaním zákona pri verejnom obstarávaní, keď zmluvy pripúšťajú rôzne práce navyše i zvýšenie cien.

Záver

Cieľom tohto príspevku bolo zistiť, aké sú následky vykonania diela, resp. odovzdania tovaru s drobnými nedostatkami. Došli sme k záveru, že v našich podmienkach je pozícia zhotoviteľa oslabená. Intencie českého zákonodarcu, ktorý sa v rámci rekodifikácie v tejto časti snažil posilniť ochranu zhotoviteľa, sa pravdepodobne zakladajú na predošlej praxi, ktorá bola príliš naklonená objednávateľovi. Treba dodať, že posilnením pozície zhotoviteľa sa podľa nášho názoru postavenie objednávateľa a zhotoviteľa práve vyrovnali. Právo objednávateľa odstúpiť od zmluvy (v krajnom prípade pasivity zhotoviteľa) mu naďalej ostáva, len nie je také jednoduché ho zneužiť. Dovoľme si konštatovať, že škoda, ktorá môže vzniknúť zhotoviteľovi neoprávneným zadržaním ceny objednávateľom je vyššia ako škoda, ktorá by mohla vzniknúť objednávateľovi prevzatím diela s drobnými nedostatkami (tak, ako sú vymedzené v NOZ). Vzhľadom na to usudzujeme, že český zákonodarca takto naplnil zásadu proporcionality a právnej istoty, a preto sa prikláňame k jeho prístupu. Naopak, v prípade prác navyše, sa domnievame, že inšpirácia českou úpravou by nebola najšťastnejšou voľbou.

Zodpovednosť subdodávateľa za vady diela alebo predmetu kúpy

Róbert Marcinčo

Úvod

Verejné obstarávanie sa mnohokrát spájajú s pojmom subdodávateľ. Ide o fenomén, ktorý sa v podnikateľskom prostredí rozširuje veľmi rýchlo. Právna úprava subdodávateľských vzťahov prešla mnohými zmenami, avšak konkrétna úprava týkajúca sa zodpovednosti subdodávateľa za vady plnenia absentuje. Prvá časť príspevku sa venuje definovaniu a kategorizácii väd. Hlavnú časť práce tvorí zhodnotenie súčasného právneho stavu danej problematiky a zároveň porovnanie s českou právnou úpravou.

1. Vady tovaru a diela

Zodpovednosť za vady dodaného tovaru alebo zhotoveného diela vzniká vadným plnením dodávateľa, resp. zhotoviteľa. Primárny záväzok medzi objednávateľom a dodávateľom sa v dôsledku vadného plnenia transformuje na záväzok, ktorý zanikne až uspokojením nárokov z uplatneného práva na riadne plnenie. Deje sa tak, ak objednávateľ neodstúpil od zmluvy, nechcel toto právo využiť alebo ho dokonca ani nemal. Oporou týchto tvrdení je ustanovenie § 324 ods. 3 zákona č. 513/1991 Zb. (ďalej len „Obchodný zákonník“) ak dlžník poskytne vadné plnenie a veriteľ nemá právo odstúpiť od zmluvy alebo toto právo nevyužije, mení sa obsah záväzku spôsobom, ktorý zodpovedá nárokom veriteľa vzniknutým z vadného plnenia, a záväzok zaniká ich uspokojením. Transformácia takehoto záväzku sa deje ex lege, nakoľko podľa ustanovenia § 263 Obchodného zákonníka patrí § 324 ods. 3 medzi kogentné ustanovenia.

Teória práva rozoznáva faktické a právne vady. „**Faktickými vadami** sú vady

- kvantitatívne (vady množstva) a kvalitatívne,
- odstrániteľné a neodstrániteľné,
- skryté a zjavné,
- podstatné a nepodstatné,
- záručné a mimozáručné.“¹

Kvantitatívne vady spočívajú v dodaní takeého množstva tovaru, ktoré nebolo zmluvne dohodnuté ak povaha tovaru dovoľuje presne určiť množstvo tovaru. Tovar však niekedy nie je možné určiť presne, pokiaľ ide o jeho množstvo. Zmluvné strany sa môžu dohodnúť, že množstvo predmetu dodávky určia iba približne, a ak skutočne dodaný tovar bude v takom množstve, že neprekročí zákonom stanovenú 5 % - tnú toleranciu, nepôjde o vady tovaru. Množstvo tovaru nemusí byť v zmluve uvedené vôbec. Je na

¹ SUCHOŽA, J. In Suchoža, J., Husár, J. a kol. *Obchodné právo*. 1. vyd. Bratislava : IURA EDITION, 2009, s. 761. ISBN 978-80-8078-290-0.

kupujúcim, aby dodatočne určil množstvo, ak túto „úlohu“ zmluva nepriznáva predávajúcemu. Je sporné, do akého momentu je kupujúci povinný oznámiť množstvo tovaru. Môže to byť dátum určený v zmluve alebo do doby určenej na plnenie. Ak túto možnosť nevyužije, môžeme na takýto prípad primerane použiť ustanovenie § 327 ods. 1 Obchodného zákonníka a množstvo tovaru určí predávajúci.

Kvalitatívne vady spočívajú v odchýlení od zmluvne dohodnutej akosti a konkrétnom vyhotovení tovaru. Ak akosť tovaru a vyhotovenie nie je upravené v zmluve, predávajúci je povinný dodať tovar v takej kvalite, v akej sa hodí na účel stanovený v zmluve alebo na aký sa tovar spravidla používa. Vlastnosti tovaru môžu byť však určené aj vzorkou alebo predlohou. „Vzorkou sa rozumie ukážka tovaru,“ ktorý má byť predmetom dodania a predlohou sa rozumie akýkoľvek prostriedok (pomôcka) na určenie vlastnosti tovaru (nákresy, katalóg, a pod.).² V prípade, že sú zmluvnými stranami osoby so sídlom alebo miestom podnikania, alebo bydliskom na území Slovenskej republiky, alebo ktoré majú na tomto území podnik alebo jeho organizačnú zložku, akosť tovaru musí byť v súlade s ustanoveniami právnych predpisov³. Osobitné ustanovenia nemusia aplikovať ak je zo zmluvy, alebo vyhlásenia strany alebo z predmetu jej podnikania zrejmé, že tovar sa má vyviezť.

Za *odstrániteľné vady* považujeme tie vady, odstránením ktorých neutrpí kvalita a úžitkové vlastnosti tovaru. Ide teda o nedostatok, ktorý je možné odstrániť.

Neodstrániteľné vady sú vady, ktoré nie je možné odstrániť, a ktoré bránia tomu, aby tovar mohol riadne užívať ako vec bez vady. Pri tomto druhu vád predávajúci spravidla poskytne zľavu z kúpnej ceny. Skúma sa však charakter vady, stupeň a spôsob opotrebenia tovaru, dĺžku užívania tovaru a možnosti jeho ďalšieho využitia.

Skryté vady nie sú viditeľné voľným okom. Vyjdú najavo až používaním veci.

Zjavné vady alebo vady, ktoré možno zistiť z príslušnej evidencie nehnuteľností môžeme zaradiť do jednej kategórie. Ak predávajúci výslovne ubezpečí kupujúceho, že vec je bez akýchkoľvek vád, jedine vtedy možno uplatňovať nárok zo zodpovednosti za vady.

Podstatnou vadou môžeme napríklad označiť omeškanie dlžníka podľa § 365 Obchodného zákonníka alebo veriteľa podľa § 370 Obchodného zákonníka a následne neplnenie ani v dodatočnej primeranej lehote, čo má za následok oprávnenie odstúpiť od zmluvy.

Nepodstatná vada nezakladá právo odstúpiť od zmluvy. Umožňuje však kupujúcemu žiadať dodatočné odstránenie vady, prípadne primeranú zľavu.

² PATAKYOVÁ, M. a kol. *Obchodný zákonník*. Komentár. 4. vydanie. Bratislava : C. H. Beck. 2013. ISBN 978-80-89603-12-1.

³ Napríklad zákon č. 264/1999 Z. z. o technických požiadavkách na výrobky a o posudzovaní zhody, a iné predpisy chrániace zdravie občanov, či ochranu životného prostredia.

„Právnymi vadami sú vady, pri ktorých predmet plnenia (napr. tovar) je zaťažený právom tretej osoby (napr. z priemyselného alebo iného duševného vlastníctva).“⁴

2. Zmluvná možnosť získania nároku z väd objednávateľa voči subdodávateľovi

V súčasnosti podnikateľské prostredie dovoľuje, aby podnikateľ nedisponoval vlastnými výrobnými kapacitami, resp. kvalifikovanými pracovníkmi na zhotovenie diela, ale je postačujúce byť prostredníkom medzi skutočným zhotoviteľom a objednávateľom. V takomto prípade sa stretávame s nasledovnými zmluvnými vzťahmi:

1. Objednávateľ „A“ si objedná tovar alebo zhotovenie diela u dodávateľa „B“, uzatvorí kúpnu zmluvu, alebo zmluvu o dielo.
2. Dodávateľ „B“ dielo nezhotoví sám, ale zmluvne sa dohodne na zhotovení diela so subdodávateľom „C“. Obdobne je to pri kúpe tovaru. Dodávateľ „B“ pred objednávkou objednávateľa „A“ nemusí disponovať objednaným tovarom, alebo požadovaným množstvom, a preto dodávateľ „B“ predmetný tovar objedná u subdodávateľa „C“.

Mám za to, že aj keď sa uvedené vzťahy medzi osobami A – B a B – C vzťahujú na ten istý predmet zmlúv ide o dva samostatné vzťahy vymedzené zmluvnou úpravou každého z nich.

Na základe toho, že ide o dva samostatné zmluvné vzťahy, práva a povinnosti, ktoré vyplývajú z predmetných zmlúv platia *inter partes*, teda výlučne medzi zmluvnými stranami, nakoľko ide o dvojstranný právny úkon.

Ak sa teda stane, že dôjde k vadnému plneniu dodávateľa „B“, či už pôjde o omeškanie plnenia dodávateľom „B“, alebo nebudú dodržané zmluvné podmienky vzťahujúce sa na akosť, vlastnosti, množstvo, obal, či kvalitu plnenia, zakladá takéto porušenie zodpovednosť dodávateľa „B“ za vady voči objednávateľovi „A“. Podľa § 428 ods. 1 Obchodného zákonníka je objednávateľ „A“ povinný svoje právo uplatniť u dodávateľa „B“ zaslaním oznámenia o vadách plnenia. Ako som už vyššie uviedol, v súčasnosti sa stáva bežným využívanie subdodávky tovaru či služieb, a tak v tomto konkrétnom prípade ide o dodaný tovar alebo zhotovenie diela, ktorý bol dodaný prv subdodávateľom „C“ dodávateľovi „B“ a následne ho dodávateľ „B“ dodal objednávateľovi „A“.

Na základe vyššie uvedeného tvrdenia, že zmluva platí výlučne pre zmluvné strany vyplýva, že nie je možné zmluvne založiť zodpovednosť subdodávateľa „C“ voči objednávateľovi „A“. Súčasný právny stav nedovoľuje uzatvoriť zmluvu medzi dvoma stranami (v tomto prípade medzi A – B) a zároveň zaviazat tretiu osobu (zmluvne zaviazat C) bez jej súhlasu.

⁴ SUCHOŽA, J. In Suchoža, J., Husár, J. a kol. *Obchodné právo*. 1. vyd. Bratislava : IURA EDITION, 2009, s. 761.

Objednávateľovi „A“ ostáva možnosť uplatnenia si práva u dodávateľa „B“, ktorý je povinný vady svojho plnenia odstrániť a prípadne svoje právo uplatniť voči subdodávateľovi „C“.

Možnosť ako založiť zmluvnú zodpovednosť za vady medzi objednávatelom „A“ a subdodávateľom „C“ nachádzam v uzatvorení trojstrannej dohody, ktorá priamo upraví vzťah objednávateľa „A“ a subdodávateľa „C“.

Okrem riešenia tejto situácie trojstrannou dohodou sa nám ponúka iná, častejšie využívaná možnosť a to postúpenie budúcej pohľadávky. Objednávateľ si objedná u dodávateľa plnenie a dodávateľ si následne objedná to isté plnenie u subdodávateľa. Vyššie som už uviedol, že ak sa v plnení vyskytne vada, tak je zodpovedný subdodávateľ dodávateľovi, a rovnako dodávateľ objednávateľovi. Avšak v prípade, že dodávateľ medzičasom zanikne, objednávateľ už nemá možnosť si uplatniť právo zo zodpovednosti za vady.

V takomto prípade je dôležité zmluvne medzi objednávatelom a dodávateľom upraviť budúce pohľadávky. Ide o pohľadávky, ktoré v dôsledku vady vzniknú rovnako aj dodávateľovi voči subdodávateľovi. Zmluvne teda objednávateľ postúpi všetky pohľadávky, ktoré môžu v budúcnosti vzniknúť voči subdodávateľovi, čo znamená, že si môže objednávateľ uplatniť právo zo zodpovednosti za vady priamo voči subdodávateľovi.

Takéto postúpenie môže byť súčasťou primárnej zmluvy medzi objednávatelom a subdodávateľom.

3. Spoločná zodpovednosť dodávateľa, subdodávateľa a ďalších subjektov za vady stavby podľa českej právnej úpravy

Ako som už uviedol, slovenská právna úprava nepočíta so vznikom zodpovednosti za vady subdodávateľa a tak vzniku priameho nároku objednávateľa voči subdodávateľovi. Inšpiráciou pre nás môže byť česká právna úprava v zákone č. 89/2012 Sb. Občanský zákoník. Kde i keď veľmi stroho, nachádzame ustanovenie, ktoré upravuje vzťah objednávateľa „A“ a subdodávateľa „C“.

„Bylo-li plněno vadně, je vzhledem k tomu, co sám dodal, zavázán se zhotovitelem společně a nerozdílně

- a) poddodavatel zhotovitele, ledaže prokáže, že vadu způsobilo jen rozhodnutí zhotovitele nebo toho, kdo nad stavbou vykonával dozor,
- b) kdo dodal stavební dokumentaci, ledaže prokáže, že vadu nezpůsobila chyba ve stavební dokumentaci, a
- c) kdo prováděl dozor nad stavbou, ledaže prokáže, že vadu stavby nezpůsobilo selhání dozoru.“⁵

⁵ § 2630 ods. 1 zákona č. 89/2012 Sb.

Uvedené ustanovenie môžeme aplikovať na prípade zhotovenia diela, konkrétne stavby. Vďaka tejto právnej úprave je predpoklad, že dôjde k posilneniu postavenia objednávateľa, ako aj dodávateľa, a vznik práva objednávateľa uplatniť si svoje nároky u viacerých subjektov, podľa svojho uváženia.

Na to, aby vznikla povinnosť na strane subdodávateľa, technického dozoru alebo autora dokumentácie je potrebné, aby existovala vada, ktorá zakladá zodpovednosť dodávateľa za vady diela. To znamená, že bez zodpovednosti dodávateľa nemôže vzniknúť zodpovednosť subdodávateľa, poprípade iných osôb.

V tomto prípade zodpovednosť subdodávateľa nevzniká na základe uzatvorenej zmluvy, ale priamo zo zákona. Tento fakt je veľmi dôležitý, nakoľko ani zmluvnou úpravou nie je možné vylúčiť spomenuté tretie osoby zo záväzku medzi objednávateľom a dodávateľom. Ak by sa v zmluve nachádzalo ustanovenie, ktoré by vylučovalo zodpovednosť týchto osôb, bolo by neplatné, keďže by odporovalo zákonnému ustanoveniu.

Posilnenie postavenia objednávateľa spočíva hlavne v tom, že zaviazané subjekty sú povinné plniť spoločne a nerozdielne.

Problémové môžu byť osobitné zmluvné ustanovenia, v ktorých sa objednávateľ a dodávateľ dohodli napríklad na limitácii výšky zľavy z ceny diela, ktorú poskytne dodávateľ v prípade vadného plnenia. Takéto ustanovenie by podľa môjho názoru nezaväzovalo subdodávateľa a iné osoby už iba z toho dôvodu, že tieto subjekty nepoznajú text zmluvy a ich zodpovednosť sa nezakladá zo zmluvy, ale zo zákona.

Podobne by svoje nároky uplatňoval objednávateľ u dodávateľa, ak by išlo o dohodnutú zmluvnú pokutu, ktoré sa spájajú s existenciou vád.

Rozšírenie možných práv objednávateľa z vád, ktoré by spočívalo v práve svojpomocného odstránenia vád objednávateľom a následnom požiadaní o úhradu nákladov je aplikácie možné podľa výroku Najvyššieho súdu ČR: „*Dohoda, že objednatel sám provede opravu díla (vadně) zhotoveného na základě smlouvy o dílo uzavřené podle obchodního zákonníku a zhotovitel mu uhradí vynaložené náklady, je v rovině právní plně možná.*“⁶ avšak rovnako tretie osoby nebudú na takéto plnenie zviazané.

Komplikácie môžu nastať v súvislosti s povinnosťou dodávateľa upozorniť na nevhodnú povahu príkazov a vecí, ktoré mu dal objednávateľ na zhotovenie diela. Nesplnenie tejto povinnosti nie je v zákone spojené so žiadnou sankciou. Môže teda dôjsť k tomu, že dodávateľ nesplní svoj záväzok skontrolovať veci, ktoré boli určené na zhotovenie diela, ale za samotné vady diela ani nebude zodpovedný, nakoľko celú zodpovednosť bude niesť autor dokumentácie. Potvrďuje to ustanovenie § 2630 ods. 2, ktoré uvádza, že „*zhotovitel se zproští povinnosti z vady stavby, prokáže-li, že vadu*

⁶ Rozsudok Najvyššieho súdu Českej republiky sp. zn. 29 Cdo 2264/2008 z 28. júla 2010.

způsobila jen chyba ve stavební dokumentaci dodané osobou, kterou si objednatel zvolil...“⁷

Nová právna úprava by mala priniesť pre objednávateľa možnosť uplatnenia si práva z vadného plnenia nielen u dodávateľa, ale aj u ďalších osobách a to by malo zaručiť lepšiu vymáhateľnosť týchto práv, resp. rýchlejšie odstraňovanie väd.

Dodávatelia sa vďaka tejto úprave majú možnosť znížiť mieru svojej zodpovednosti za vady, ak je predpoklad, že nemajú výlučnú zodpovednosť. V niektorých prípadoch sa dokonca môže dodávateľ zodpovednosti za vady úplne zbaviť.

4. Návrh úpravy zodpovednosti subdodávateľa za vady plnenia

Aj keď je česká právna úprava zodpovednosti subdodávateľa a iných osôb za vady nová, hodnotím ju ako nedostatočnú. Rozsah úpravy pokrýva iba vzťahy v rámci zmluvy o dielo – zhotovení stavby a aj to veľmi stručne. Ostatné zmluvné vzťahy ostávajú nepokryté.

Navrhujem vytvoriť priamy nárok objednávateľa voči subdodávateľovi ako pri zmluve o dielo, tak aj kúpnej zmluve. Subdodávateľ by mal z vady zodpovedať s dodávateľom spoločne a nerozdielne a objednávateľ by mal právo poznať subdodávateľa. Práve táto informácia môže celý proces nápravy urýchliť, ak dodávateľ nekomunikuje.

Návrh nového občianskeho zákonníka v § 235 prichádza so zaujímavou úpravou: „*Ak má stavba vady a objednávateľ sa nemôže domôcť uspokojenia svojich práv z nesplnenia najmä preto, lebo na majetok zhotoviteľa bol vyhlásený konkurz, alebo zanikol, môže objednávateľ vo vlastnom mene uplatniť prostriedky nápravy voči poddodávateľovi, ktoré by inak mohol uplatniť zhotoviteľ. Poddodávateľ má voči objednávateľovi všetky námietky, ktoré by mal voči zhotoviteľovi. Tejto zodpovednosti sa poddodávateľ nemôže dohodou so zhotoviteľom zbaviť ani ju obmedziť.*“⁸ Je zaujímavou z toho dôvodu, že už nie je dôžité, či bola zmluvne vyriešená zodpovednosť subdodávateľa, ale priamo zaväzuje subdodávateľa byť zodpovedný za vady v prípade, že dodávateľ zanikne, alebo bol na jeho majetok vyhlásený konkurz.

V súčasnosti v zmluvách o dielo nachádzame opakujúce sa ustanovenie: „*Zhotoviteľ zodpovedá za plnenie zmluvy o subdodávke subdodávateľom tak, ako keby plnenie realizované na základe tejto zmluvy realizoval sám.*“ Dodávateľ diela v takomto prípade nemá možnosť zbaviť sa zodpovednosti, aj keby bolo zjavné, že subdodávateľ plnil vadne. Nová právna úprava by mala teda aj ochrániť dodávateľa pred nárokmi objednávateľa, ktoré majú opodstatnenie smerovať na subdodávateľa.

⁷ § 2630 ods. 2 zákona č. 89/2012 Sb.

⁸ DULAK, A. Pracovná verzia návrhu nového Občianskeho zákonníka. [online] Dostupné na: <http://www.najpravo.sk/clanky/paragrafove-znenie-prvej-pracovnej-verzie-navrhu-noveho-obcianskeho-zakonnika.html>.

Záver

Právna úprava zodpovednosti subdodávateľa za vady plnenia zatiaľ absentuje v slovenskom právnom poriadku. Mojm cieľom bolo poukázať na nedostatky v právnej úprave a zdôrazniť o aký dôležitý inštitút ide, skúmať novú právnu úpravu Českej republiky v rovnakej problematike a po inšpirovaní sa novým českým Občanským zákonníkom odporučiť zdefinovať inštitút zodpovednosti subdodávateľa za vady do pripravovaného Občianskeho zákonníka. Bude však zaujímavé sledovať ako sa česká právna úprava bude uplatňovať v aplikačnej praxi súdov, a ako zatiaľ ťažko definovateľné spojenia (napr. „co sám dodal...“⁹) súdy vyložia. Aj vďaka stručnosti českej úpravy však táto téma nie je jednoznačná a ostáva v nej priestor na ďalšiu diskusiu.

⁹ § 2630 ods. 1 zákona č. 89/2012 Sb.

Zmluvná modifikácia úpravy premlčania v obchodnom práve

Matúš Červený

1. Pojem a účel premlčania

Právne poriadky spájajú s plynutím času rôzne následky. Či už ide o nadobudnutie vlastníctva k nejakému statku, stratu nejakého subjektívneho oprávnenia alebo napríklad, ako je to v prípade premlčania, oslabenie nároku veriteľa a na druhej strane vznik subjektívneho oprávnenia na strane dlžníka v podobe námietky premlčania nároku.¹ *Premlčaním rozumieme kvalifikované uplynutie času, v dôsledku ktorého nárok, tj. súdnu uplatniteľnosť práva možno odvrátiť námietkou premlčania.*²

Po takomto vymedzení sa prezentuje otázka - aké má takáto úprava ratio? Zákonodarca ňou rieši určitú ochranu záujmov dlžníka v záväzkovoprávnom vzťahu. Konkrétne bráni tomu, aby mohol veriteľ nezmyselne dlho čakať a oddialovať okamih nárokovania si pohľadávky voči dlžníkovi.³ So zreteľom na uvedené sa tento inštitút javí ako opodstatnený a dôležitý.

Právna úprava premlčania je zakotvená v Občianskom⁴ aj Obchodnom zákonníku⁵. Tým pádom sú na dvojitú úpravu tohto inštitútu naviazané aj problémy v praxi s tým súvisiace. Najdôležitejším sa zvykne javiť otázka ustanoveniami ktorého z uvedených zákonov sa má spravovať ten-ktorý vzťah. Na zodpovedanie daného problému je najprv potrebné uviesť dôležité pravidlo (§ 1 ods. 2 Obchodného zákonníka) - *lex specialis derogat legi generali*. Občiansky zákonník sa na obchodnoprávne vzťahy má použiť len v otázkach, ktoré samotný Obchodný zákonník neupravuje osobitne. Vzhľadom na to platí, že v prípadoch, keď daný vzťah bude vzťahom obchodnoprávnym s úpravou v Obchodnom zákonníku, budú sa aplikovať ustanovenia Obchodného zákonníka. Ako už napovedá názov, my sa budeme zaoberať obchodnoprávnou úpravou premlčania a premlčacej doby.

2. Dĺžka premlčacej doby

Znenie Obchodného zákonníka vytvára dojem, že jednotlivé dĺžky premlčacej doby sú dané pevne a bez možnosti zmeny. Vo všeobecnosti sa za dĺžku plynutia premlčacej

¹ DVOŘÁK, T. - ELIÁŠ, K. In Bejček, J., Eliáš, K., Raban, P. a kol. *Kurs obchodního práva. Obchodní závazky*. 5. vydání. Praha : C. H. Beck, 2010, s. 234, ISBN 978-80-7400-337-0.

² OVEČKOVÁ, O. In Ovečková, O., Žitňanská, L. a kol.: *Obchodné právo. Záväzkové právo*. 2. Vydanie. Bratislava : IURA EDITION, 2013, s. 185, ISBN: 978-80-89635.05-4.

³ POHL, T. Úprava promlčení a preklúzie v novém občanském zákoníku. In *Obchodní právo*. 2013, č. 9, s. 306.

⁴ Zákon č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník v znení neskorších predpisov (ďalej len "Občiansky zákonník").

⁵ Zákon č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník v znení neskorších predpisov (ďalej len "Obchodný zákonník"). Čo je obchodnoprávnym vzťahom uvádza zákonodarca v § 261 a 262 Obchodného zákonníka.

doby považujú štyri roky, ako je deklarované v § 397 Obchodného zákonníka: *Ak zákon neustanovuje pre jednotlivé práva inak, je premlčacia doba štyri roky.*⁶ Výslovne potom osobitne upravené prípady budú regulované aj osobitnými dĺžkami plynutia premlčacej doby.

Napriek tomu, že súčasná právna úprava na prvý pohľad nepriznáva stranám možnosť rozsiahlejšej dispozície s dĺžkou, či okamihom začiatku plynutia premlčacej doby, je na mieste povedať, že tento prístup sa razantne nelíši ani od tých, ktoré jej predchádzali. Ustanovenia Všeobecného Občianskeho zákonníka z roku 1811 a Občianskeho zákonníka z roku 1950 priznávali možnosť dohodou strán s dĺžkou premlčacej doby disponovať, hoci v značne obmedzenej podobe. Uvedené zákonníky stranám dovoľovali dĺžku doby len skrátiť. Zákonník medzinárodného obchodu z roku 1963 rozšíril možnosť premlčaciu dobu upraviť aj v podobe predĺženia.⁷

Vyššie uvedené sa s poukazom na predchádzajúce konštatovania môže javiť ako prirodzené. Napriek nepopierateľnému významu predchádzajúcich úprav však naša právna úprava nemôže len stavať na tej minulej a vychádzať čisto z historického kontextu. Musí sledovať situácie a vzťahy v súčasnosti pričom sa má vyvíjať spolu so spoločenským a technickým pokrokom a prispôsobovať sa problémom, ktoré s nimi súvisia. Určitým vzorom ktorým by sa mohla súčasná prílišná obmedzenosť modifikácie premlčania v našom Obchodnom zákonníku inšpirovať je napríklad aj nový český Občiansky zákoník.⁸ Ten po vzore nemeckého BGB⁹ a Návrhu všeobecného referenčného rámca¹⁰ v § 630 ods. 1)¹¹ výslovne zakotvil možnosť modifikácie dĺžky premlčacej doby dohodu strán záväzku vo všeobecnosti. V zmysle tejto úpravy je možné danú dobu upravovať formou skrátenia aj predĺženia. Jasná limitácia je legislatívou stanovená priamo v uvedenom ustanovení. Spodná hranica premlčacej doby nesmie byť kratšia ako jeden rok a horná hranica zas nesmie presiahnuť 15 rokov. Okrem dĺžky, teda časovej limitácie, český zákonodarca pamätal aj na negatívne vymedzenie čo do osôb ako strán dohody.¹² Nie je možné upraviť dĺžku premlčacej doby v neprospech slabšej strany. Čo týmto pojmom zákonodarca myslel, už v danom ustanovení, ba v celom texte zákona absentuje. Bude sa jednať o situácie, kedy bude absentovať faktická rovnováha strán.¹³ S ohľadnutím sa na dlhodobú blízkosť a donedávna aj takmer totožnosť právnej úpravy civilného a obchodného práva môžeme konštatovať, že na

⁶ § 408 Obchodného zákonníka.

⁷ OVEČKOVÁ, O. *Premľčanie v obchodnom práve*. Bratislava : Wolters Kluwer, s.r.o., 2015, s. 166, ISBN: 978-80-8168-205-6.

⁸ Zákon č. 89/2012 Sb. Občiansky zákoník (ďalej len "NOZ").

⁹ SVOBODA, K. In Švestka, J., Dvořák, J., Fiala, J. a kol.: *Občiansky zákoník. Komentář*. Svazek I. Praha : Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 1586.

¹⁰ Draft Common Frame of Reference.

¹¹ "Strany si mohou ujednat kratší nebo delší promlčecí lhůtu počítanou ode dne, kdy právo mohlo být uplatněno poprvé, než jakou stanoví zákon, nejméně však v trvání jednoho roku a nejdéle v trvání patnácti let."

¹² § 630 ods. 2) NOZ.

¹³ WEINHOLD, D. *Promlčení a prokluze Promlčení a prekluze v soukromém právu*. Praha : C. H. Beck, 2015, s. 130, ISBN: 978-80-7400-183-3.

podobných ideách akými su tie, na ktorých stojí nová česká úprava záväzkov, by mohla stáť aj tá naša.

Rôzne medzinárodné dokumenty zaoberajúce sa úpravou obchodných záväzkov priamo konštatujú možnosť dohody, ktorou by si strany upravili dĺžku premlčacej doby.

Čl. 14:601 Princípov európskeho zmluvného práva¹⁴ vyjadrením širokej autonómie strán¹⁵ konštatuje, že predpoklady premlčania si môžu skrátením alebo predĺžením upraviť dohodou strany. Rovnako ako aj v NOZ, tvorcovia limitovali voľnosť hornou a dolnou hranicou dĺžky plynutia, a síce nie menej ako jeden rok a nie nad tridsať rokov odo dňa, kedy začala premlčacia doba plynúť. Dĺžka tridsať rokov je podľa znenia Princípov najdlhšia prípustná doba v ktorej nárok môže byť premlčaný.¹⁶ Princípy takto konštruujú možnosť dohodnutia si im vyhovujúcej dĺžky premlčania v zmysle zmluvnej slobody.¹⁷

Návrh všeobecného referenčného rámca zakotvuje možnosť modifikácie predpokladov premlčania dohodou vo svojom čl. 7:601 ods. 2). Dispozícia sa môže týkať dĺžky premlčacej doby, okamihu začiatku jej plynutia, či zoznamu dôvodov, pre ktoré bude premlčacia doba spočívať. Tvorcovia nevideli dôvod zamedziť dispozícii so začiatkom plynutia premlčacej doby stranami ak im je priznaná možnosť dohodnúť si splatnosť. Takáto úprava je nevyhnutným protikladom prílišnej jednotvárnosti ustanovení o premlčaní.¹⁸ Pretavuje sa do nej ochrana záujmov strán, ktoré si za cieľom dosiahnutia optimálneho vzťahu a spokojnosti upravia premlčanie k svojej spokojnosti.

Ďalším z dokumentov, ktorý priznáva dispozíciu s premlčacou dobou sú Princípy medzinárodných obchodných zmlúv.¹⁹ Obsiahol to v čl. 10:3 všeobecným konštatovaním, že kontrahenti si môžu premlčacie doby upravovať. Limit skrátenia všeobecnej premlčacej doby je jeden a maximálnej premlčacej doby sú štyri roky. Maximálnu dĺžku predĺženia tvorcovia stanovili na pätnásť rokov.

3. Dispozícia s premlčaním *de lege lata*

Ako bolo vyššie uvedené, zákonodarca nepristupuje k dispozícii s predpokladmi v otázke premlčania veľmi ochotne. Je potrebné povedať, že v našej právnej úprave je problematika premlčania upravená relatívne prísne. Môžeme sa len domnievať čo je dôvodom takejto úpravy alebo čo k nej legislatívny orgán viedlo. Ako prvá sa naskytuje skutočnosť až priveľkej spätosti s minulosťou a lipnutie na zaužitom. To je nepo-

¹⁴ THE PRINCIPLES OF EUROPEAN CONTRACT LAW - Part III, 2002 (Parts I and II revised 1998, Part III 2002) CHAPTER 14. Prescription, Section 6 - Modification by Agreement (ďalej len "Princípy").

¹⁵ OVEČKOVÁ, O. Vývinové tendencie inštitútu premlčania. In *Právny obzor*. 2013, roč. 96, č. 4, s. 333.

¹⁶ Princípy čl. 14:203.

¹⁷ Princípy európskeho zmluvného práva. Bratislava: Iura Edition, 2009, s. 345.

¹⁸ Draft Common Frame of Reference, edited by Christian von Bar and Eric Clive, s. 1203.

¹⁹ UNIDROIT Principles of international commercial contracts, 2010.

chybne v kontraste s progresom regulácie a nazerania na otázku premlčania v obchodnom práve na úrovni vnútroštátnej (spomenuté Nemecko a Česko), ale aj medzinárodnej (uvedené dokumenty).

V slovenskej právnej úprave existuje dvojité úprava inštitútu premlčania, pričom Občiansky zákonník disponovanie s dĺžkou premlčacej doby absolútne vylučuje. Zmyslom takéhoto prístupu je zrejme ochrana slabších strán v občianskoprávných vzťahoch. Je pochopiteľné, že vo vzťahu silnejšej a slabšej strany (e.i. spotrebiteľ a dodávateľ) by to mohlo byť jednoducho a často (obrovské množstvo spotrebiteľských sporov, kde sa dodávateľ snaží spotrebiteľa zaradiť pod režim podnikateľa) využívané v jej neprospech. Takéto dojednanie odlišnej premlčacej doby by bolo v zmysle Občianskeho zákonníka neplatné.²⁰ Obchodný zákonník vníma rozdiel medzi stranami takýchto záväzkov a berie do úvahy zvýšené praktické skúsenosti a odbornosť podnikateľa. Z tohto dôvodu existuje na rozdiel od Občianskeho zákonníka odlišnosť v dispozícii s dĺžkou premlčania v zmysle Obchodného zákonníka.

Obchodný zákonník vo svojich ustanoveniach "skrýva" spôsoby modifikácie dĺžky doby plynutia premlčacej doby na dvoch miestach:

3.1. § 292 ods. 2 Obchodného zákonníka

Právo na určenie obsahu budúcej zmluvy súdom alebo osobou určenou v zmluve a nárok na náhradu škody podľa § 290 ods. 2 sa premlčujú uplynutím jedného roka odo dňa, keď oprávnená strana vyzvala zaviazanú stranu na uzavretie zmluvy podľa § 290 ods. 1, ak zmluva o uzavretí budúcej zmluvy neurčuje inú lehotu. Dojednaná lehota však nesmie byť dlhšia než premlčacia doba vyplývajúca z § 391 a nasl. tohto zákona.

Prvým prípadom ustanovenia, ktoré môžeme subsumovať pod pojem *zmluvná modifikácia premlčania* je ustanovenie týkajúce sa zmluvy o budúcej zmluve. Presnejšie premlčania práva na podanie návrhu na určenie obsahu budúcej zmluvy súdom alebo osobou určenou v zmluve a náhrady škody vzniknutej porušením povinnosti budúcu zmluvu uzavrieť alebo doplniť v zmysle § 290 ods. 2 Obchodného zákonníka.

Zákonom stanovená doba (jeden rok) sa použije len v prípade, že si kontrahenti odlišnú dobu nedohodnú sami, má skôr sekundárny charakter.

Ich zmluvná voľnosť nie je neobmedzená, čo aj vyplýva z poslednej vety uvedeného ustanovenia. Tá obsahuje zákaz ujednania premlčacej doby dlhšej ako tej, ktorá vyplýva z § 391 a nasl.. Avšak nie je jasné ktorý z paragrafov spadajúcich do daného rozsahu sa má použiť. Pravdepodobne tým bola myslená všeobecná premlčacia doba, i.e. štyri roky v zmysle § 397 Obchodného zákonníka.²¹

Čo sa týka následného predĺženia premlčacej doby aplikáciou § 401 Obchodného zákonníka²², to je diskutabilné vzhľadom na to, že citované ustanovenie sa zmieňuje o

²⁰ § 39 Občiansky zákonník.

²¹ ĎURICA, M. In Patakyová, M. a kol.: *Obchodný zákonník. Komentár*. 4. vydanie. Bratislava : C. H. Beck, 2013, s. 1112, ISBN: 978-80-89603-12-1.

²² Vid' nasledujúci výklad.

prípade ak zmluva o uzavretí budúcej zmluvy neurčuje inú lehotu (teda nie jednostrannom úkone)²³. Je však otázne, či by zakomponovanie písomného vyhlásenia v zmysle § 401 do zmluvy o budúcej zmluve nesmerovalo práve k takémuto výsledku.

3.2. § 401 Obchodného zákonníka

Strana, voči ktorej sa právo premlčuje, môže písomným vyhlásením druhej strane predĺžiť premlčaciu dobu, a to aj opakovane; celková premlčacia doba nesmie byť dlhšia ako 10 rokov od doby, keď začala po prvý raz plynúť. Toto vyhlásenie možno urobiť aj pred začiatkom plynutia premlčacej doby.

Druhým zo spôsobov, ktorým je možné upraviť dĺžku premlčacej doby v zmysle Obchodného zákonníka je jednostranné vyhlásenie. Možnosť svojím vyhlásením predĺžiť zákon priznáva osobe, voči ktorej sa právo premlčuje, i.e. dlžníkovi, povinnému.

Podstatnou náležitosťou takéhoto úkonu je teda jeho písomná forma, ktorú zákon jasne požaduje.

V súvislosti s formou vyhlásenia je na mieste spomenúť aj zákonné limity jeho obsahovej stránky. Takéto vyhlásenie môže urobiť dlžník v prípade, že určí dĺžku právo, ktorého sa vyhlásenie týka a samozrejme čas o koľko sa má doba premlčania rozšíriť.²⁴ Časovo však nie je možné vyhlásením predĺžovať plynutie premlčacej doby donekonečna, prípadne ho jednorázovo predĺžiť na neobmedzené časové obdobie. Dikcia zákona je jasná, celková premlčacia doba nesmie presiahnuť desať rokov od okamihu, keď začala plynúť po prvý raz.

Ďalej je potrebné ozrejmiť poslednú vetu citovaného ustanovenia. Jednoznačne hovorí o možnosti vyhlásenia pred okamihom začiatku plynutia premlčacej doby.²⁵ Pochopiteľne je možné vyhlásenie urobiť počas plynutia premlčacej doby. Prípady kedy by išlo o vyhlásenie po uplynutí premlčacej doby už zákonodarca neupravil. Ako dôvod absencie takéhoto ustanovenia sa javí existencia uznania záväzku v zmysle § 407 Obchodného zákonníka. Prostredníctvom neho totiž začne plynúť nová štvorročná premlčacia doba od toho uznania.²⁶

Vyhlásenie v zmysle § 401 následne nie je možné meniť ani odvolať. Išlo o prejav vôle dlžníka, takže ani následná zmena názoru a možnosť vzniesenia námietky premlčania nároku by v tejto situácii s ohľadom na právnu istotu nedávala zmysel.²⁷

Prezentuje sa však otázka či by takýto prejav vôle dlžníka mohol byť chápaný ako zmluvná úprava premlčacej doby.

²³ OVEČKOVÁ, O. *Premlčanie v obchodnom práve*, Bratislava: Wolters Kluwer, s.r.o., 2015, s. 169, ISBN: 978-80-8168-205-6.

²⁴ Tamtiež, s. 167.

²⁵ DVOŘÁK, T. – ELIÁŠ, K. In Bejček, J., Eliáš, K., Raban, P. a kol.: *Kurs obchodního práva. Obchodní závazky*. 5. vydání. Praha: C.H. Beck, 2010, s. 241, ISBN 978-80-7400-337-0

²⁶ OVEČKOVÁ, O. *Premlčanie v obchodnom práve*. Bratislava: Wolters Kluwer, s.r.o., 2015, s. 168, ISBN: 978-80-8168-205-6.

²⁷ MORAVČÍKOVÁ, A. In Patakyová, M. a kol.: *Obchodný zákonník. Komentár*. 4. vydanie. Bratislava: C. H. Beck, 2013, s. 1277.

Čo sa týka časového okamihu vyhlásenia, dikcia zákona jasne stanovuje situáciu, kedy moment vyhlásenia bude možný ešte pred začiatkom plynutia premlčacej doby. Tým pádom existuje možnosť obsiahnuť ho v písomnej dohode strán, pričom vyhlásenie o predĺžení premlčacej doby jednoducho bude jej obsahom. To, či druhá zmluvná strana s obsahom vyhlásenia súhlasila nie je dôležité.²⁸

Ešte je potrebné splniť aj podmienku písomnosti vyhlásenia. Pokiaľ sa zmluvné strany budú ochotné dohodnúť v písomnej forme, prezentuje sa tak možnosť ako premietnúť realizáciu predĺženia dĺžky premlčacej doby do obsahu písomnej zmluvy. Inými slovami tak predstavuje § 401 cestu zmluvnej modifikácie dĺžky premlčacej doby, hoci to zákonodarca explicitne nevyjadril.

4. Dispozícia s premlčaním *de lege ferenda*

Dispozícia s premlčaním v slovenskom právnom poriadku existuje len v značne obmedzenej miere. V občianskom práve bolo úmyslom zákonodarcu pravdepodobne chrániť osoby, ktoré nedisponujú dostatočnou znalosťou právnej úpravy. V obchodnom práve však berie ohľad na to, že subjekty obchodnoprávných vzťahov už budú mať aspoň minimálne praktické skúsenosti a v právnych predpisoch väčší prehľad.

Čo je potom pretrvávajúcim dôvodom nevôle legislatívneho orgánu umožniť týmto subjektom väčší rozsah modifikácie záväzkov, v ktorých sú zaviazané a oprávnené? Možno je to presvedčenie, že takáto úprava v Obchodnom zákonníku nemá miesto. Možno prílišná úcta k minulým právnym úpravám. Jedno je isté. Trendy nasvedčujú rozširovaniu rozsahu dispozície s úpravou premlčania dohodou strán. Či už hovoríme o uvedených medzinárodných úpravách alebo spomínaných predpisoch BGB a českom Občianskom zákonníku.

Napriek nie príliš veľkej ochote zákonodarcu priznať stranám možnosť modifikácie premlčania existujú aj v našom právnom poriadku ustanovenia § 292 ods. 2 a § 401 Obchodného zákonníka. Tie sú v súčasnej právnej úprave cestou pre strany disponovať s dĺžkou premlčacej doby v ich záväzkových vzťahoch a priblížiť si ich k svojej predstave o ňom.

²⁸ OVEČKOVÁ, O. *Premľčanie v obchodnom práve*. Bratislava: Wolters Kluwer, s.r.o., 2015, s. 168, ISBN: 978-80-8168-205-6.

Záložné právo v obchodnoprávných vzťahoch

Dávid Danočko

1. Právna úprava vo svetle subsidiarity

Pokiaľ ide o analýzu právnej úpravy inštitútu záložného práva v slovenskom právnom poriadku, je potrebné začať s ustanoveniami zákona č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník (ďalej len OZ). OZ de lege ferenda i de lege lata plní úlohu subsidiárnej právnej úpravy vo vzťahu k zákonu č. 513/1991 Obchodný zákonník (ďalej len ObZ). § 1 ods. 2 ObZ totiž uvádza: „...Ak niektoré otázky nemožno riešiť podľa týchto ustanovení (rozumieť ustanovenia ObZ), riešia sa podľa predpisov občianskeho práva“. § 261, ako prvý paragraf tretej časti ObZ zaoberajúcej sa Obchodnými záväzkovými vzťahmi, v ustanoveniach odseku 1 až 2 upravuje: „Táto časť zákona upravuje záväzkové vzťahy medzi podnikateľmi, ak pri ich vzniku je zrejme s prihliadnutím na všetky okolnosti, že sa týkajú ich podnikateľskej činnosti. Touto časťou zákona sa spravujú takisto záväzkové vzťahy medzi subjektom ...“ Subsidiarita OZ je zakotvená v ustanovení toho istého paragrafu, v jeho deviatom odseku takto: „Zmluvy medzi osobami uvedenými v odsekoch 1 a 2, ktoré nie sú upravené v hlave II tejto časti zákona, a sú upravené ako zmluvný typ v OZ, spravujú sa príslušnými ustanoveniami o tomto zmluvnom type v OZ a týmto zákonom.“ Občiansky zákonník upravuje inštitút záložného práva v tretej hlave, druhej časti (vecné práva) pod právami k cudzím veciam. Záložnému právu je venovaných 18 paragrafových znení (§ 151a až § 151me OZ). V pomere k ostatným právam k cudzím veciam ako sú vecné bremená (3 paragrafové znenia) a zádržné práva (4 paragrafové znenia) bol pri právnej úprave záložného práva zákonodarca „štedrý“. § 151a podáva legálnu definíciu, vymedzením účelu záložného práva: „Záložné právo slúži na zabezpečenie pohľadávky a jej príslušenstva tým, že záložného veriteľa oprávňuje uspokojiť sa alebo domáhať sa uspokojenia pohľadávky z predmetu záložného práva, ak pohľadávka nie je riadne a včas splnená.“ Záložné právo teda plní dve základné funkcie: zabezpečovaciu a uhradzovaciu. Zabezpečovacia funkcia spočíva v tom, že do zročnosti pohľadávky, má veriteľ k dispozícii záloh ako istotu, pričom pokiaľ dlžník svoj dlh nesplní, uhradzovacia funkcia záložného práva znamená, že sa veriteľ po zročnosti pohľadávky môže uspokojiť zo zálohu. Našou úlohou nie je odcitovať celú právnu úpravu, avšak je na mieste uviesť základné poznatky, ktoré môžeme čerpať zo zákonného znenia, nachádzajúceho sa v OZ. Ten uvádza taxatívny výpočet právnych skutočností, ktorými dochádza k zriadeniu zálohu. Je to písomná zmluva (písomná forma nemusí byť dodržaná pokiaľ sa jedná o záloh na hnutel'nú vec a záloh vzniká odovzdaním veci), schválená dohoda dedičov o vyporiadaní dedičstva, rozhodnutie súdu alebo správneho orgánu a zákon. Nevyhnutnými súčasťami zmluvy o zriadení záložného práva je pohľadávka, ktorá sa zabezpečuje a samotný záloh. V § 151d ods. 1 zákonodarca uvádza, čo môže byť zálohom, pričom vymenúva vec, právo, inú majetkovú hodnotu, byt a nebytový priestor, ktoré sú prevoditeľné, ale aj súbor vecí, práv, časť podniku, atď. Na vznik záložného práva sa vyžaduje jeho registrácia v Notárskom centrálnom registri záložných práv, ak OZ alebo osobitný zákon neustanovujú inak. Teraz sa skúsme zaoberať úpravou, ktorú nám poskytuje ObZ. V jeho obsahu nájdeme pod 1.

oddielom, 6. diela, 3. časti, niektoré ustanovenia o záložnom práve, pričom obsah odkazuje na § 297 až § 299. Po nalistovaní predmetných paragrafov, ktoré sa mali skrývať pod dielom o zabezpečení záväzkov však nájdeme iba stručné konštatovanie: „§ 297 až § 299 – Zrušené“ Prípad na detektívnu kanceláriu. Záhadu, či problém, však najprv skúsime riešiť právnický. V danom diely o zabezpečení záväzku nájdeme v aktuálnom znení ObZ právnu úpravu zmluvnej pokuty, ručenia, bankovej záruky a uznania záväzku. Ustanovenia o záložnom práve boli z ObZ vypustené sériou novelizácií. Novelizáciou vykonanou zákonom č. 58 z roku 1996 došlo s účinnosťou k 1. marcu 1996 k vypusteniu § 297 a § 298. Zákom č. 526 z roku 2002 došlo s účinnosťou k 1. januáru 2003 k vypusteniu úpravy § 299. Uvedeným zákonom došlo k reforme celého konceptu záložného práva v súkromnoprávnom ponímaní. Táto novelizácia priniesla do OZ § 151a až § 151md. Uvedené paragrafy sa budú aplikovať na právnu úpravu záložného práva v celej súkromnoprávnej sfére. Z týchto všetkých skutočností nepochybne vyplýva, že OZ plní ako už bolo uvedené vyššie funkciu *lex generalis* k osobitným úpravám záložného práva.

2. Záložné právo v Obchodnom zákonníku

Záložné právo sa v ObZ sa explicitne spomína na viacerých miestach. V prvom rade ho ObZ upravuje v súvislosti s právnou úpravou obchodného podielu v spoločnosti s ručením obmedzeným. Zriadenie záložného práva upravuje v § 117a, kde ustanovuje, že na obchodný podiel možno zriadiť záložné právo. Je otázkou, či možno obchodný podiel subsumovať pod prípustné predmety zálohu uvedené v § 151d OZ. Obchodný podiel predstavuje podľa ObZ práva a povinnosti spoločníka a im zodpovedajúcu účasť na spoločnosti. Je vecou, či právom? Právni teoretici sa zhodujú na tom, že obchodný podiel predstavuje inú majetkovú hodnotu, upravenú v § 118, ods. 1 OZ. Z toho vyplýva, že obchodný podiel má spôsobilosť byť predmetom záložného práva. Zriadenie záložného práva však ObZ podmieňuje tým, že spoločenská zmluva pripúšťa prevod obchodného podielu. Ak spoločenská zmluva prevod pripúšťa, na zriadenie záložného práva už stačí len písomná zmluva s osvedčenými podpismi. To je jeden z príkladov explicitnej úpravy v ObZ. Avšak ďalej sa venujme inštitútom, ku ktorým zriadenie záložného práva ObZ explicitne neupravuje. V súkromnom práve rozumieme pod záväzkovým vzťahom právny vzťah, v ktorom jeden subjekt (veriteľ) je oprávnený od druhého subjektu (dlžník) „niečo“ požadovať (pohľadávka) a druhý subjekt je povinný „to“ (dlh) poskytnúť, t.j. zachovať sa tak, ako to zodpovedá oprávneniu veriteľa, pričom obidva subjekty sú individuálne určené a ich oprávnenia ani povinnosti nevyplývajú u vlastníctva určitej veci, ale z iného osobitného dôvodu. Obsahom obchodných záväzkových vzťahov môžu byť pohľadávky a dlhy „súkromnoprávneho“ charakteru, t.j. oprávnenia a povinnosti, ktoré sú spôsobilé byť predmetom právneho obratu. V § 261 nájdeme vymedzenie pôsobnosti ObZ práve na takéto záväzkové vzťahy. V deviatom odseku predmetného paragrafu potom nachádzame príkaz na použitie ustanovení OZ na zmluvy, ktoré nie sú pomenované ako osobitný zmluvný typ v ObZ. Takéto zmluvy sú totiž upravené normami OZ. § 261 ods. 9 do účinnosti novely (zákon č. 530/2003 Z.z.) ich upravoval ako tzv. absolútne neobchodné záväzky, na ktoré je možné aplikovať iba OZ. Režim ObZ bol vylúčený. Novelou došlo k zakotveniu súčas-

ného právneho stavu a teda sa v plnej miere akceptuje princíp subsidiarity OZ. Súčasný komentár k ObZ pomenúva takéto zmluvy ako tzv. neobchodné zmluvy s kombinovaným záväzkovým režimom.¹ Jeden z inštitútov, ktorý sa presne takto aplikuje je právna úprava záložného práva v OZ na obchodné záväzkové vzťahy. Aj keď starodávna rímska zásada *pacta sunt servanda* je jednou zo základných zásad, na ktorých zákonodarcovia vybudovali systém nášho súkromného práva a v rôznych variáciách ju nájdeme v najvýznamnejších právnych predpisoch, jej aplikácia právnymi subjektmi je v realite veľakrát tlačaná do úzadia z dôvodov zisťovnosti, neférového správania, atď. Práve kvôli predchádzaniu, alebo aspoň vylúčeniu, či zmierneniu nepriaznivých dôsledkov takého konania subjektov je tu právna úprava zabezpečovania záväzkov.

3. Záložné právo ako využívaný inštitút v obchodných záväzkových vzťahoch

Cieľom zabezpečovania záväzkov je zabezpečiť reálnu pozíciu a práva veriteľa (creditora). Tieto zabezpečovacie právne vzťahy sú vedľajšími (akcesorickými) k hlavnému právnemu vzťahu, ktorý zabezpečujú. Tak aj záložné právo pristupuje k pohľadávke ako nástroj jej zabezpečenia. Záložné právo aj napriek absencii zákonnej úpravy v ObZ patrí k najdôležitejším a najvyužívanejším inštitútom obchodných záväzkových vzťahov. Judikatúra pripomína subsidiárnu úlohu OZ, avšak ako uvediem v nasledujúcej časti, nie vždy je to na prospech veci. Najvyšší súd SR (ďalej len NS SR) sa v uznesení sp. zn. 4 Obo 88 z roku 2000 uzniesol na tom, že ak sa podnikateľ bude v petite dožadovať od súdu vydania predbežného opatrenia na zabezpečenie finančných prostriedkov, ktoré poskytol dlžníkovi - podnikateľovi, na jeho majetok, bez dojednania medzi creditorom a debitorom, súd takémuto petitu nevyhoví. Právna úprava OZ totiž nepozná zriadenie záložného práva predbežným opatrením. V mimoriadnej miere sa môžeme s používaním záložného práva stretnúť v bankovníctve. Podľa § 14 ods. 1 zákona č. 530/1990 o dlhopisoch je *hypotekárny záložný list* (ďalej len HZL) dlhopis, ktorého menovitá hodnota vrátane výnosov z neho je riadne krytá (§ 16 ods. 4) pohľadávkami banky alebo pobočky zahraničnej banky z hypotekárnych úverov zabezpečených záložným právom k nehnuteľnostiam alebo je náhradne krytá (§ 16 ods. 5) a má v názve označenie „HZL“. Tieto listy, ktoré môže vydávať len banka, ktorú na to oprávňuje licencia, tzv. hypotekárna banka. HZL sú často využívané v dôsledku istoty pre subjekty, ktoré sa ich rozhodnutú „zaobstarat“, pretože sú kryté pohľadávkami z hypotekárnych úverov, ktoré sú na dôvažok zaistené prostredníctvom záložného práva reálne existujúcou hodnotou nehnuteľnosti. Toto dvojité zaistenie a to, že ich nemôže vydávať každý, robí z HZL mimoriadne istú a bezpečnú investíciu. Ďalej je ich pozitívom výnosnosť, pretože úrok prijatý z HZL je čistý, a tak nepodlieha žiadnym zrážkam a daniam. HZL sú ako jediný druh dlhopisov oslobodené od dane z príjmu. A v neposlednom rade je ich plusom likvidita, pretože HZL patria medzi verejne obchodovateľné, čo umožňuje majiteľovi, predat' ich kedykoľvek pred dobou splatnosti.²

¹ OVEČKOVÁ, O. a kol. *Obchodný zákonník*. Bratislava : IURA EDITION, 2008. s. 10-13. ISBN: 978-80-8078-205-4.

² Hypotekárny úver. <http://www.finance.sk/byvanie/informacie/hypotekarny-uver/hzl/>

4. Aplikračné nuansy

Jedným z dôsledkov aplikácie dvoch právnych úprav na jeden právny inštitút (v našom prípade pôjde o záložné právo.), je situácia keď sa základná konštrukcia právneho vzťahu bude spravovať normami jedného kódexu, avšak uplatňovanie práv z tohto právneho vzťahu bude podliehať osobitnej právnej úprave. Takto dochádza v určitých prípadoch aj k modifikácii sily právneho nároku (práva). Dobrým príkladom na rozdielnosti v právnom živote záložného práva v občianskoprávnej a obchodnoprávnej praxi je osobitná úprava premlčania v § 387 a nasl. ObZ na právne vzťahy zo záložnej zmluvy, ktorú stranu uzavreli podľa príslušných ustanovení OZ. Vzhľadom na § 261 ods.7, ktorý ustanovuje, že touto časťou zákona sa spravujú aj vzťahy, ktoré vznikli pri zabezpečení plnenia záväzkov v záväzkových vzťahoch, ktoré sa spravujú touto časťou zákona podľa predchádzajúcich odsekov (v odseku 6 tzv. absolútne obchody) a § 261 ods. 9, ktorý hovorí, že zmluvy medzi osobami uvedenými v odsekoch 1 a 2, ktoré nie sú upravené v hlave II tejto časti zákona, a sú upravené ako zmluvný typ v OZ, spravujú sa príslušnými ustanoveniami o tomto zmluvnom type v OZ a týmto zákonom, aplikujeme pri dodržaní podmienok pôsobnosti v uvedených ustanoveniach na premlčanie nárokov zo záložného práva v obchodných záväzkových vzťahoch právnu úpravu ObZ, ktorá je odlišná od úpravy v OZ. Výnimku z takejto teoretickej definície, ktorej konštrukciu nájdeme aj v §388, ods. 1 Obz upravuje hneď jeho druhý odsek, ktorý hovorí, že aj po uplynutí premlčacej doby môže oprávnená strana uplatniť svoje právo pri obrane alebo pri započítaní ak obe práva sa vzťahujú na tú istú zmluvu alebo na niekoľké zmluvy uzavreté na základe jedného rokovania alebo niekoľkých súvisiacich rokovaní, alebo sa právo mohlo použiť kedykoľvek pred uplynutím premlčacej doby na započítanie voči nároku uplatnenému druhou stranou, čo je ustanovenie, ktoré pri použití OZ na záložné práva v občianskoprávných vzťahoch neprihádza do úvahy. Všeobecná premlčacia doba, ktorá sa uplatní vtedy a tam, kde zákon neustanovuje pre jednotlivé právo osobitnú premlčaciu dobu je v prípade obchodnoprávných vzťahov podľa § 397 ObZ 4 roky, čo predstavuje rozdiel oproti 3 rokom stanovených OZ. Navyše § 401 ObZ stanovuje možnosť strany, voči ktorej sa právo premlčuje, písomným vyhlásením druhej strane predĺžiť premlčaciu dobu, aj opakovane. Obmedzuje to však objektívnou dobou 10 rokov od momentu, kedy začala prvý krát plynúť. Takéto vyhlásenie je strana oprávnená urobiť aj pred začiatkom plynutia premlčacej doby, čo možno využiť už pri zmluve o zriadení záložného práva. Takúto právnu úpravu OZ nepozná. Premlčaniu ako takému podľa OZ podliehajú všetky majetkové práva s výnimkou vlastníckeho práva, pričom osobitne ustanovuje, že záložné práva sa nepremlčujú skôr, než nimi zabezpečená pohľadávka. Podľa úpravy ObZ v § 387 ods.2 premlčaniu podliehajú všetky práva zo záväzkových vzťahov s výnimkou práva vypovedať zmluvu uzavretú na dobu neurčitú. Judikatúra je však vo všeobecnosti sporná. V právnických článkoch sa môžeme stretnúť s odkazmi na rozhodnutia českých súdov, ktoré sa k aplikácii OZ na ObZ stavajú v prospech úpravy OZ, aj v prípade vzťahov, ktoré by sa podľa § 261 ods. 7 slovenského ObZ mali spravovať ustanoveniami ObZ. Za všetky uvediem *ratio decidendi* rozsudku Najvyššieho súdu Českej republiky (ďalej len NS ČR) z 25. 4. 2007, sp. zn. 21 Cdo 1918/2005, ktorý znie: právne vzťahy zo záložných práv, ktoré vznikli voči iným zálohom, s výnimkou záložného práva k obchodnému podielu, sa riadia Občianskym zákonníkom a ďalšími predpismi

občianskeho práva, a to aj vo vzťahu k premlčaniu záložného práva. V judikatúre českých súdov teda donedávna prevažoval názor, že OZ (právna úprava záložného práva a vzťahy z neho vyplývajúce) sa bude vzťahovať na celý záväzkový vzťah, nie len na veci, ktoré neupravuje ObZ. K prelomeniu tohto právneho názoru na „najvyšších miestach“ došlo prednedávnom v roku 2014 v rozsudku NS ČR sp. zn. 29 Cdo 1586/2012 zo 16. 10. 2014, v ktorom sa súd zaoberal aplikáciou ObZ na zmluvu o postúpení pohľadávky uzatvorenej podľa OZ. Jeho názor spočíval v tom, že ak ide o postúpenie pohľadávky zo zmlúv o úvere uzatvorenej podľa ObZ, odstúpenie od zmluvy o postúpení pohľadávky sa bude spravovať príslušnými ustanoveniami ObZ, ktoré upravujú možnosti odstúpenia od zmluvy. Ustanovenia OZ o odstúpení zostali neaplikované. Tendenciu zohľadňovať právny stav *de lege lata*, môžeme nájsť v slovenských rozhodnutiach už pred rokom 2014. Samozrejme v rozhodovacej praxi slovenských súdov môžeme nájsť rozhodnutia, kde je subsidiárna úloha OZ vo vzťahu k záložnému právu zohľadnená v optimálnej miere. Najvyšší súd SR (ďalej len NS SR) sa v uznesení sp. zn. 4 Obo 88 z roku 2000 uzniesol na tom, že ak sa podnikateľ bude v petite dožadovať od súdu vydania predbežného opatrenia na zabezpečenie finančných prostriedkov, ktoré poskytol dlžníkovi - podnikateľovi, na jeho majetok, bez dojednanja medzi creditorom a debitorom, súd takémuto petitu nevyhovie. Právna úprava OZ totiž nepozná zriadenie záložného práva predbežným opatrením.³ Dôležitým je však nález Ústavného súdu SR II. ÚS 250 z roku 2011, v ktorom sa sťažovateľ – podnikateľ domáhal premlčania záložného práva. Ratio decidendi uvedeného nálezu spočívalo v konštatovaní Ústavného súdu, že účelu a zmyslu právnej úpravy premlčania v obchodnom práve môže zodpovedať iba taký výklad uvedených ustanovení, ktorý rešpektuje jednak účel a zmysel inštitútu premlčania v právnom štáte a jednak ustanovenia občianskeho a obchodného zákonníka vykladá v ich systematickom kontexte. Je potrebné vychádzať z previazanosti ustanovení Obchodného zákonníka a Občianskeho zákonníka, Tieto závery sa de lege lata vzťahujú iba na prípady zabezpečenia záložným právom obchodnoprávneho záväzku. Vo vzťahu k rovnakému zabezpečeniu záväzkov občianskoprávných bol zákonodarcom ponechaný režim s odlišnými charakteristikami (úprava v OZ). Ďalším príkladom na modifikáciu právnej sily zabezpečenia záväzkov v prípade správnej aplikácie *lex specialis* k *lex generalis* je záložné právo ako akcesorický záväzok v prípade zmluvy o úvere uzavretej podľa §497 a nasl. ObZ. Rozhodovaciu prax Ústavného súdu zohľadňujú aj súdy nižších inšancií. Záložné právo, ktoré zabezpečuje zmluvu o úvere bolo predmetom konania ukončeného rozsudkom Okresného súdu Pezinok, ktorý vyslovil, že premlčanie zabezpečenej pohľadávky záložným právom zo zmluvy o úvere sa riadi obchodným zákonníkom.⁴

5. Resumé

V judikatúre súdov Slovenskej republiky už nachádzame rozhodnutia, ktoré zohľadňujú právny stav *de lege lata* a vykladajú predmetné ustanovenia týkajúce sa subsidiarity v zhode s teóriami právnej vedy o subsidiarite ako takej. Avšak problém duálnej

³ JAKUBOVIČ, D. *Zmluvná disciplína a zabezpečovacie právne inštitúty v obchodnom práve s relevantnou judikatúrou*. Bratislava: Epos, 2005, s.185-187. ISBN: 80-8057-647-5.

⁴ Rozsudok Okresného súdu Pezinok sp. zn.. 5C/257/2011 z 3. júna 2013.

aplikácie OZ a ObZ zostáva aj naďalej predmetom polemík právnickej obce. Azda ponúkanou možnosťou je doplnenie súčasnej právnej úpravy o ustanovenie: *„Právne vzťahy, vyplývajúce zo záväzkov (zo zmlúv), uzavretých podľa OZ sa spravujú ustanoveniami ObZ, ak ich tie upravujú. Ak takej úpravy niet, spravujú sa príslušnou právnou úpravou OZ.“* Snád by ustanovenie v tomto alebo podobnom zmysle aspoň dočasne odstránilo rozpory vo výklade. Máme však za to, že najlepším riešením tohto stavu, je toľko očakávaná rekodifikácia súkromného práva, ktorá by zjednotila právnu úpravu záväzkov a právnych vzťahov z nich vyplývajúcich, v súčasnej dobe duplicitne upravenú v OZ a ObZ v jednom kódexe.

Premlčanie záložného práva zabezpečujúceho obchodnoprávny záväzok

Viktor Varga

Úvod

Akcesorické a subsidiárne záväzkové vzťahy sú vzhľadom na svoju zabezpečovaciu funkciu, ktorú plnia vo vzťahu k hlavnému záväzku, imanentnou súčasťou právneho poriadku. Ich využívanie je logické – pomáhajú upevniť, zlepšiť postavenie jednej strany záväzkového vzťahu, pričom zároveň už preventívne pôsobia na stranu druhú (hrozbou ich aktivácie pri nesplnení si dohodnutých povinností).

Akcesorita zabezpečovacích záväzkov vyjadruje skutočnosť, že sú vedľajšími vzťahmi k hlavnému (zabezpečenému) vzťahu. Nesú tak osud zabezpečeného záväzku, teda vznik a spravidla aj zánik bude spätý so zabezpečovaným záväzkom.

Subsidiarita zase znamená, že tieto záväzky sa uskutočnia (resp. k ich výkonu dôjde) až pri nesplnení zabezpečovaného záväzku.

1. Prečo sa akcesorické práva premlčujú podľa obchodnoprávných noriem?

Obchodný zákonník nám vo svojom ustanovení § 261 vymedzuje, čo všetko sa chápe ako obchodnoprávny záväzok. Práve správne určenie charakteru hlavného záväzku (či pôjde o obchodnoprávny alebo občianskoprávny) má za následok aj aplikáciu tretej časti ObchZ na daný obligačný vzťah.

V prípade, ak vieme (hlavný) záväzok označiť ako obchodnoprávny, z ustanovenia § 261 ods. 7 vyplýva, že režimom tretej časti obchodného zákonníka sa budú spravovať aj vzťahy, ktoré vznikli pri zabezpečení plnenia záväzkov. Môžeme teda povedať, že režim zabezpečenia plnenia záväzku je podriadený hlavnému záväzku.¹ Znamená to, že v prípade záväzkových vzťahov vymedzených v ustanovení § 261 ods. 1 až 6, ak ide o zabezpečenie ich plnenia, toto vždy podlieha režimu Obchodného zákonníka, bez ohľadu na subjekt poskytujúci zabezpečenie.²

Nakoľko sa teda zabezpečovacie vzťahy riadia režimom Obchodného zákonníka a ten upravuje pre oblasť záväzkov aj ich premlčanie, bude sa právna úprava premlčania v Obchodnom zákonníku aplikovať aj na premlčanie zabezpečovacích záväzkov.

Právna úprava premlčania v zákone č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník v znení neskorších predpisov (ďalej len ako „*Obchodný zákonník*“ a/alebo „*ObchZ*“) má komplexnú povahu, a preto sa ustanovenia zákona č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník v znení neskorších predpisov (ďalej len ako „*OZ*“ a/alebo „*Občiansky zákonník*“) Občianskeho zákonníka o premlčaní nebudú aplikovať. Klúčovým znakom je, či sa jedná

¹ OVEČKOVÁ, O. *Premlčanie v obchodnom práve*. 1.vyd., Bratislava : Wolters Kluwer, 2015, s. 141.

² Tamtiež.

o obchodnoprávny vzťah – nie je teda rozhodujúce, či premlčané právo vyplýva z úpravy Obchodného zákonníka alebo podpornej aplikácie Občianskeho zákonníka³.

2. Niekoľko všeobecných poznámok k premlčaniu v obchodnom a občianskom práve

Premlčanie (ako kvalifikované uplynutie času, v dôsledku ktorého možno nárok resp. vymáhateľnosť práva odvrátiť námietkou premlčania)⁴ naplňuje tak v občianskom ako i v obchodnom práve všeobecné princípy a zásady práva, ako napr. princíp *vigilantibus iura* (právo patrí bdelym), čím motivuje veriteľa sledovať svoje práva a dlžníka chráni pred uplatnením práva po neúmernom čase, či zásadu právnej istoty účastníkov právnych vzťahov (reflektovanú aj v tom zmysle, že v prípade absencie námietky premlčania by sa musel dlžník brániť inými námietkami napr. započítanie či splnenie, ktorých preukazovanie by po neúmernom čase bolo mimoriadne ťažké⁵).

Práva na námietku premlčania sa nemožno vzdať a toto právo sa nepremľčuje.⁶ Námietku premlčania môže uplatniť účastník konania až do právoplatného rozhodnutia vo veci samej⁷. O otázke, či je nárok premlčaný alebo nie, možno rozhodnúť aj medzitýmym rozsudkom (považuje sa to za základ veci)⁸.

3. Premlčanie záložného práva zabezpečujúceho obchodnoprávny záväzok

Záložné právo je majetkové právo, ktoré podlieha premlčaniu. Vyplýva to z ustanovenia § 100 ods. 2 OZ, podľa ktorého sa premlčujú všetky majetkové práva s výnimkou vlastníckeho práva.

Ovečková v súvislosti so záložným právom upozorňuje, že záložné právo nemá charakter čisto vecného práva, nakoľko jeho predmetom môžu byť okrem vecí aj napr. patenty, úžitkové vzory, obchodný podiel či cenný papier. To dáva záložnému právu

³ OVEČKOVÁ, O. In Ovečková, O. a kol.: *Obchodný zákonník, komentár*. 3. vyd. Bratislava : IURA EDITION, 2012, s. 328.

⁴ OVEČKOVÁ, O. In Ovečková, O. a kol.: *Obchodný zákonník, komentár*. 3. vyd. Bratislava : IURA EDITION, 2012, s. 330.

⁵ LALÍK, M. In Vojčík, P. a kol. *Občiansky zákonník. Stručný komentár*. 3. vyd. Bratislava : IURA EDITION, 2010, s. 220.

⁶ Porovnaj OVEČKOVÁ, O. In Ovečková, O. a kol. *Obchodný zákonník, komentár*. 3. vyd. Bratislava : IURA EDITION, 2012, s. 339 a LALÍK, M. In Vojčík, P. a kol. *Občiansky zákonník. Stručný komentár*. 3. vyd. Bratislava : IURA EDITION, 2010, s. 221.

⁷ „Nakoľko námietka premlčanie nie je právna skutočnosť, ktorú je účastník povinný tvrdiť v zmysle § 101 OSP do vyhlásenia uznesenia prvostupňového súdu, ktorým sa končí dokazovanie a vo veciach, kde sa nenariaďuje pojednávanie, do rozhodnutia vo veci samej“ - pozri Uznesenie NS SR sp. zn. 5 Cdo 120/2009 zo dňa 13.10.2009.

⁸ R V/1968 citovaný v LALÍK, M. In Vojčík, P. a kol. *Občiansky zákonník. Stručný komentár*. 3. vyd. Bratislava: IURA EDITION, 2010, s. 227.

jeho zmiešanú povahu – povahu vecného a obligačného práva (podľa predmetu zálohu)⁹.

V prípade, ak záložné právo zabezpečuje občianskoprávnu pohľadávku, nie sú pochybnosti o tom, že režim premlčania záložného práva sa bude riadiť Občianskym zákonníkom. Problém ale môžeme vidieť v situácii, ak sa záložné právo použije na zabezpečenie obchodnoprávnej pohľadávky, pretože v zmysle ustanovenia § 261 ods. 7 ObchZ sa na vzťahy, ktoré vznikli pri zabezpečení plnenia obchodnoprávných záväzkov, použijú ustanovenia tretej časti ObchZ (teda aj úprava premlčania, odlišná od úpravy premlčania v OZ)¹⁰. Akým režimom premlčania sa teda bude riadiť záložné právo, ak zabezpečuje obchodnoprávny záväzok ?

Na rozdiel od nášho tvrdenia v prechádzajúcich častiach práce, že zabezpečovacie vzťahy obchodnoprávneho záväzku sa podľa ustanovenia § 261 ods. 7 riadia režimom Obchodného zákonníka (tzn. aj ich premlčanie), slovenská i česká judikatúra sa v zásade zhodujú v tom, že premlčanie záložného práva zabezpečujúceho obchodnoprávny vzťah sa bude riadiť režimom Občianskeho zákonníka. Prečo je tomu tak ?

Najvyšší súd ČR vo svojom rozsudku z 8. februára 2007, sp. zn. 21 Cdo 681/2006, tento postoj odôvodňuje nasledovne: „*Predmetom právnej úpravy obsiahnutej v tretej časti Obchodného zákonníka sú – ako uvádza už jej nadpis – obchodné záväzkové vzťahy (teda nie vzťahy vecného charakteru – pozn. aut.). S ohľadom na vyššie uvedené treba dovodiť, že treťou časťou Obchodného zákonníka sa v zmysle ustanovenia § 261 ods. 4 (teraz ods. 7) spravujú len také vzťahy vzniknuté pri zabezpečení záväzkov, ktoré majú **obligačnú povahu**, ibaže by zákon v inom ustanovení ako § 261 ods. 4 (teraz ods. 7) výslovne ustanovil, že sa Obchodným zákonníkom majú spravovať aj ďalšie právne prostriedky zabezpečenia záväzkov¹¹; okrem iného to znamená, že právne vzťahy zo záložných práv vzniknutých voči iným zálohám sa spravujú Občianskym zákonníkom, a to aj vo vzťahu k premlčaniu záložného práva¹².“*

Česká judikatúra tak sa snaží vysvetliť podriadenie záložného práva pod občianskoprávny režim jeho vecným charakterom (kým úprava tretej časti ObchZ sa nazýva „Obchodné záväzkové vzťahy“).

Slovenská súdna prax bez bližšieho odôvodnenia len stroho konštatuje, že premlčanie záložného práva sa riadi Občianskym zákonníkom aj v prípade, ak ním bola zabezpečená pohľadávka spravujúca sa Obchodným zákonníkom.¹³

⁹ OVEČKOVÁ, O. *Premlčanie v obchodnom práve*. 1. vyd. Bratislava : Wolters Kluwer, 2015, s. 141.

¹⁰ Ustanovenie § 261 ods. 7 hovorí aj o tom, že sa tretia časť ObchZ použije v prípade záložného práva. spojeného s dlhopismi a záložného práva k cenným papierom podľa osobitného zákona. V ďalšej časti práce sa však záložnému právu zabezpečujúcemu dlhopisy a cenné papiere nebudeme venovať.

¹¹ Taká právna úprava tu je len vo vzťahu k dlhopisom a cenným papierom (§ 261 ods. 7 ObchZ).

¹² Rozsudok citovaný podľa OVEČKOVÁ, O. *Premlčanie v obchodnom práve*. 1. vyd. Bratislava : Wolters Kluwer, 2015, s. 137-138; k tomu pozri aj Rozsudok NS ČR sp. zn. 21 Cdo 1918/2005 z 25. apríla 2007.

¹³ Pozri Nález ÚS SR sp. zn. II. ÚS 250/2011-30 z 8. decembra 2011; podobne aj Rozsudok NS SR sp. zn. 1 Cdo 71/2010 z 25. apríla 2012.

Toto konštatovanie so sebou prináša niekoľko aplikačných problémov, nakoľko sa dostávame do situácie, keď sa hlavná pohľadávka premlčuje podľa ustanovení Obchodného zákonníka, ale záložné právo ustanoveniami Občianskeho zákonníka.

Jedným z problémov je napríklad, čo v prípade otázky plynutia premlčacej doby práva, ktoré bolo judikované súdnym rozhodnutím (kde bolo právo priznané navrhovateľovi). Toto rozhodnutie, nakoľko sa dotýka hlavného záväzku, sa bude riadiť režimom premlčania podľa ObchZ, čiže sa neuplatní ustanovenie § 110 ods. 1 OZ (právo priznané právoplatným rozhodnutím súdu sa premlčuje za 10 rokov odo dňa, keď sa malo podľa rozhodnutia plniť), ktorého aplikáciu okrem iného vylučuje aj ustanovenie § 408 ObchZ (k tomu pozri ďalší výklad). Obchodný zákonník ustanovenie podobné § 110 OZ neobsahuje, hovorí len o spočívaní premlčacej doby od momentu uplatnenie práva na súde.

Podľa takejto konštrukcie teda premlčacia doba práva po jeho priznaní v súdnom konaní by mala pokračovať ďalej tam, kde prestala. Veriteľovi tak môže ostať nepríjemne málo času na uspokojenie svojej pohľadávky.

Judikatúra si našla svoj spôsob „riešenia“ tohto problému, pričom česká kráča iným smerom ako slovenská. Súhlasíme však s názorom Ovečkovej, že ani jeden z vymyslených spôsobov nevychádza dostatočne odôvodnene zo stavu de lege lata.¹⁴

NS SR sa k tejto otázke vo svojich rozhodnutiach vyjadril len málokrát, a stroho konštatoval, že štvorročná premlčacia doba (napr. na výkon rozhodnutia v exekučnom konaní) priznaním práva začína plynúť znova¹⁵. Poprel tak inštitút spočívania premlčacej doby (ustanovenie § 402 ObchZ) a nahradil ho inštitútom pretrhnutia premlčacej doby (obdobne ako pri uznaní záväzku).

Judikatúra NS ČR sa v tejto otázke už zjednotila na výklade, podľa ktorého „*judiným ustanovením, v ktorom Obchodný zákonník upravuje premlčanie vo vzťahu k výkonu rozhodnutia a kde aj používa pojem právo právoplatne priznaná súdnym alebo rozhodcovským rozhodnutím je ustanovenie § 408 ods. 2 ObchZ. Zo zaradenia tohto odseku za ustanovenie § 408 ods. 1, zakotvujúci maximálnu desaťročnú lehotu, je nutné vyvodit', že právo právoplatne priznané možno vykonať v exekučnom konaní začatom v desaťročnej lehote podľa ustanovenia § 408 ods. 1*“.¹⁶ Právo priznané súdnym rozhodnutím tak možno uplatniť v exekučnom konaní v rámci 10 ročnej doby (prípadne aj dlhšej podľa ustanovenia § 408 ods. 2) od momentu začatia jej plynutia po prvý raz. K tomuto názoru sa prikláňame aj my, nakoľko nepopiera znenie ustanovenia § 402 ObchZ (spočívanie premlčacej doby) a zároveň chráni úspešného žalobcu pred rýchlym uplynutím premlčacej doby jeho pohľadávky po jej priznaní v súdnom konaní.

Premlčacia doba záložného práva je v zmysle OZ trojročná a začína plynúť odo dňa, kedy sa právo mohlo vykonať po prvý krát, t.j. odo dňa kedy vzniklo právo na uspokojenie zaistenej pohľadávky zo zálohu¹⁷ (v zmysle ustanovenia § 101 OZ teda márnym

¹⁴ OVEČKOVÁ, O. *Premlčanie v obchodnom práve*. 1.vyd. Bratislava : Wolters Kluwer, 2015, s. 236.

¹⁵ Rozsudok NS SR sp. zn. 6 Obo 2/2007 zo 6. marca 2008, podobne aj rozsudok NS SR sp. zn. 6 Obo 312/2006 zo 7. februára 2008.

¹⁶ Uznesenie NS ČR sp. zn. Cdo 2911/2004 zo 17. mája 2005.

¹⁷ Rozsudok NS ČR sp. zn. 21 Cdo 1918/2005 z 25. apríla 2007.

uplynutím dňa splatnosti zabezpečenej pohľadávky). Inak povedané, začiatok premlčacej doby je totožný so začiatkom premlčacej doby zabezpečenej pohľadávky.¹⁸

Dôležitou úpravou stanovujúcou moment premlčania záložného práva bude ustanovenie § 100 ods. 2 Občianskeho zákonníka (*záložné právo sa nepremlčuje skôr, než zabezpečená pohľadávka*), čo je aj vyjadrením akcesority záložného práva. Ustanovenie § 151j ods. 2 OZ¹⁹ ale ráta so situáciou, že sa záložné právo môže premlčať neskôr ako hlavný záväzok.

Úspešne sa záložca premlčania záložného práva dovoľá, ak:

1. uplynula premlčacia doba zabezpečovanej pohľadávky,
2. uplynula aj trojročná premlčacia doba (príp. dlhšia v zmysle aplikácie ustanovenia § 100 ods. 2 OZ) pre veriteľa domáhať sa uspokojenia nároku využitím záložného práva,
3. záložný veriteľ nezačal s predajom zálohu,
4. a vznesie námietku premlčania.²⁰

Ústavný súd vo svojom náleze z 8. decembra 2011, sp. zn. II. ÚS 250/2011 (ďalej ako „*nález*“) vyslovil otázku ďalšieho osudu záložného práva (po naplnení vyššie uvedeníh skutočností), nakoľko nie je jasné, či premlčané záložné právo existuje aj naďalej v naturálnej podobe alebo zaniká – nakoľko záložný veriteľ nemôže záložné právo vykonať po vznesení námietky a dobrovoľné uspokojenie zo zálohu už nie je pojmovmo možné. Otázku položil, odpoveď však neposkytol. Tu si dovoľíme poukázať na právnu úpravu obsiahnutú v novom českom občianskom zákonníku, kde podľa ustanovenia § 618 premlčanie záložného práva registrovaného vo verejnom zozname resp. registri je predpokladom na jeho výmaz z verejného zoznamu (resp. registra), pričom až výmazom zanikne²¹. Premlčaním teda záložné právo jednoznačne nadobúda naturálny charakter a nezaniká. Na Slovensku obdobná úprava absentuje.

V praxi bola sporná otázka, či záložné právo bude zdieľať rovnaký osud ako zabezpečená pohľadávka, ak záložca je inou osobou než dlžník. Judikatúra sa s tým však už vysporiadala. Najvyšší súd ČR vo svojom Rozsudku z 15. februára 2008, sp. zn. 21 Cdo 888/2007 uvádza: „*Pohľadávka zo zmluvy o úvere ale z iného obchodného záväzkového vzťahu, ktorá bola záložnému veriteľovi priznaná proti dlžníkovi právoplatným súdnym rozhodnutím, sa premlčuje za desať rokov odo dňa, keď premlčacia doba začala prvýkrát plynúť. Aj keď také súdne rozhodnutie nie je záväzná tiež proti záložnému dlžníkovi (a to z dôvodu, že nemohol byť účastníkom konania, v ktorom bolo takéto rozhodnutie*

¹⁸ WEINHOLD, D. *Promlčení a prokluze v soukromém právu*. První vydání. Praha : C. H. Beck, 2015, s. 172.

¹⁹ *Ak pohľadávka zabezpečená záložným právom nie je riadne a včas splnená, môže sa záložný veriteľ uspokojiť alebo domáhať sa uspokojenia zo zálohu aj vtedy, keď zabezpečená pohľadávka je premlčaná; to všetko platí za predpokladu, že nie je premlčaný nárok záložného veriteľa na uspokojenie pohľadávky vykonaním záložného práva; judikatúra uvádza situáciu, že hlavný záväzok (zabezpečený záložným právom) by sa premlčal skorej ako za 3 roky (porovnaj uznesenie ÚS SR sp. zn. II. ÚS 250/2011-30 z 8. decembra 2011).*

²⁰ Porovnaj *nález ÚS SR sp. zn. II. ÚS 250/2011-30 z 8. decembra 2011.*

²¹ WEINHOLD, D. *Promlčení a prokluze v soukromém právu*. Praha : C. H. Beck, 2015, s. 172.

vydané), je tu rozhodujúce, že predstavuje skutočnosť, ktorá má za následok predĺženie premlčacej doby zabezpečenej pohľadávky, a že z dôvodu vyjadreného v ustanovení § 100 ods. 2 došlo zo zákona k predĺženiu premlčacej doby záložného práva. Najvyšší súd ČR preto dospel k záveru, že **záložné právo sa v zmysle ustanovenia § 100 ods. 2 nepremlčuje skôr ako zabezpečená pohľadávka nielen vtedy, ak dlžník zabezpečenej pohľadávky dal do zálohu svoj majetok, ale aj v prípade, ak záložný dlžník nie je dlžníkom zabezpečenej pohľadávky**²².

S takto chápanou akcesoritou záložného práva záložcu odlišného od dlžníka zabezpečenej pohľadávky nemal problém ani Ústavný súd SR v už citovanom rozhodnutí,²³ kde tvrdí: *Pokiaľ ustanovenie § 100 ods. 2 OZ predlžuje uplynutie premlčacej doby práva domáhať sa uspokojenia zo zálohu tak, že ustanovuje, že záložné práva sa nepremlčujú skôr, než zabezpečená pohľadávka, vychádza z toho, že je potrebné skúmať iba to, kedy uplynie premlčacia doba zabezpečovanej pohľadávky.* O niekoľko viet nižšie Ústavný súd špecifikuje ako jednu z podmienok úspešného uplatnenia premlčania zálohu aj premlčanie zabezpečovanej pohľadávky.

Stotožňujeme sa teda s tým, že pokiaľ si dlžník námietku premlčania (hlavného záväzku) neuplatnil, aj keď tak urobiť mohol, nebráni to záložnému dlžníkovi (osobe odlišnej) v uplatnení námietky premlčania (záložného práva). Námietka premlčania vznesená dlžníkom nenahrádza uplatnenie námietky premlčania záložným dlžníkom – ten si teda túto námietku musí vzniesť sám²⁴.

Na záver by sme radi dodali, že námietka premlčania je procesným inštitútom, a teda je uplatniteľná len v konaní pred súdom (príp. iným orgánom verejnej moci). Pozícia záložného dlžníka tak bude oveľa komplikovanejšia v prípade, ak sa záložné právo bude realizovať predajom z voľnej ruky (ak sa tak zmluvne dohodli). Ako tvrdí Weinholt, dlžník sa tu bude môcť podľa okolností prípadu nanajvýš dovolávať zásad poctivosti a zákazu zneužitia práva žalobou²⁵.

4. Aplikácia ustanovenia § 408 ObchZ na problematiku premlčania záložného práva

Radi by sme sa vyjadrili aj k rozporu pri aplikácii ustanovenia § 408 ObchZ v judikatúre Najvyššieho súdu SR a Najvyššieho súdu ČR a už citovaným nálezom Ústavného súdu SR²⁶.

Ustanovenie § 408 ods. 1 ObchZ ustanovuje maximálnu dĺžku premlčacej doby na 10 rokov odo dňa, kedy začala plynúť po prvý raz. Námietku premlčania však nemožno uplatniť v súdnom (rozhodcovskom) konaní, ktoré sa začalo pred uplynutím tejto lehoty. Po uplynutí takto stanovenej doby (bez začatia súdneho konania pred jej uply-

²² Je vhodné uviesť, že odlišný názor prezentoval Vrchní soud v Olomouci vo svojom rozsudku sp. zn. 7 Cmo 327/2004 z 19. septembra 2006.

²³ Nález ÚS SR sp. zn. II. ÚS 250/2011-30 z 8. decembra 2011.

²⁴ WEINHOLD, D. *Promlčení a prokluze v soukromém právu*. Praha : C. H. Beck, 2015, s. 173.

²⁵ Tamtiež.

²⁶ Nález ÚS SR sp. zn. II. ÚS 250/2011-30 z 8. decembra 2011.

nutím, resp. nevznesením námietky premlčania v ňom) teda ex lege dôjde k premlčaniu zabezpečovaného záväzku, pričom aplikáciou ustanovenia § 100 ods. 2 OZ rovnaký osud bude zdieľať aj záložné právo zabezpečujúce daný záväzok. Maximálna desaťročná premlčacia doba sa tak aplikuje aj na záložné právo.

Podľa judikatúry Najvyššieho súdu SR²⁷, „výkon rozhodnutia (exekučné konanie) musí byť začatý do uplynutia desaťročnej doby počítanej odo dňa, kedy začala doba plynúť po prvý raz, inak nastane premlčanie tohto rozhodnutím priznaného práva“. S rovnakým stanoviskom prišiel aj Najvyšší súd ČR²⁸, podľa ktorého „právo plynúce z obchodného záväzkového vzťahu právoplatne priznané v súdnom alebo rozhodcovskom konaní v posledných troch mesiacoch desaťročnej doby uvedenej v § 408 ods. 1 (v SR ods. 2) alebo až po jej uplynutí, sa nepremľčí, ak podá oprávnený návrh na nariadenie výkonu rozhodnutia alebo návrh na vykonanie exekúcie v lehote troch mesiacov od vykonateľnosti rozhodnutia.“

Oba sudy tak nemajú problém s akceptáciou situácie, že ak sa exekučné konanie na výkon práva začne pred uplynutím desaťročnej lehoty stanovenej v ustanovení § 408 ObchZ, právo sa nepremľčuje (je teda možné ho vykonať v exekučnom konaní). V zmysle ustanovenia § 100 ods. 2 OZ sa tak nepremľčuje ani záložné právo a je možné sa uspokojiť v rámci exekúcie aj speňažením zálohu.

Odlíšne stanovisko zaujal Ústavný súd SR vo svojom náleze²⁹, v ktorom posudzoval následky vznesenia námietky premlčania záložného práva sťažovateľom (ako záložcom odlišným od dlžníka) vo vzťahu k premlčaniu práva záložného veriteľa domáhať sa uspokojenia zo zálohu vo vlastníctve sťažovateľa v situácii, keď od momentu, v ktorom mohol záložný veriteľ svoje právo uplatniť po prvý raz, uplynula žalovanému márne desaťročná lehota (ako aj premlčacia lehota záložného práva).

Ústavný súd uvádza, že „pri ústavne konformnom výklade, ako aj z previazanosti ustanovenia § 408 ods. 2 ObchZ a § 100 ods. 2 OZ, neostáva než dospieť k záveru, že k predĺženiu premlčacej doby zabezpečenej pohľadávky nedochádza v obchodnoprávných vzťahoch nad rámec jej absolútneho obmedzenia, hoci sa už pre ňu vedie exekúcia, v dôsledku čoho ani podľa § 100 ods. 2 OZ nedôjde k predĺženiu premlčacej doby záložného práva, keďže je už zabezpečená pohľadávka premlčaná sama osebe“.

Ďalej Ústavný súd považoval za **rozpor s účelom a zmyslom príslušných ustanovení**³⁰ ich taký výklad krajským súdom, podľa ktorého „ani v prípade, ak záložca vznesie námietku premlčania práva záložného veriteľa domáhať sa uspokojenia zo zálohu po márnom uplynutí desiatich rokov od splatnosti zabezpečenej pohľadávky a premlčacej doby záložného práva, počas ktorých sa uspokojenia zo zálohu jeho speňažením nedomáhal (bez ohľadu na to, či tak mohol alebo nemohol urobiť v konkrétnom prípade s ohľadom na odlišnosť osoby záložcu a dlžníka), nemá to za následok zánik možnosti záložného veriteľa domáhať sa núteného uspokojenia zo zálohu.“ Tu si dovoľíme pripomenúť, že kritizovaný krajský súd v podstate len reflektoval názory NS SR (aj NS ČR).

²⁷ Rozsudok NS SR sp. zn. 1 Cdo 71/2010 z 25. apríla 2012.

²⁸ Uznesenie NS ČR sp. zn. 20 Cdo 2911/2004 zo 17. mája 2005.

²⁹ Nález ÚS SR sp. zn. II. ÚS 250/2011-30 z 8. decembra 2011.

³⁰ Ustanovenie § 408 ObchZ a § 100 ods. 2 OZ.

Takto chápaný výklad poskytnutý Ústavným súdom považujeme prinajmenšom za sporný. Podľa neho uplynutím maximálnej desaťročnej lehoty (stanovenej podľa § 408 ObchZ) sa tak premlčiava pohľadávka a s ňou (aplikáciou § 100 ods. 2 OZ) aj záložné právo aj v prípade, ak sa na výkon práva vedie exekučné konanie začaté pred uplynutím doby podľa § 408 ObchZ.

Hoci sa Ústavný súd *expressis verbis* odmietol zaoberať následkami premlčania práva na plnenie z hlavného záväzku, vyslovene ale tvrdí, že zabezpečená pohľadávka uplynutím desaťročnej doby (podľa ustanovenia § 408 ObchZ) je premlčaná sama osebe. To prináša so sebou viaceré problémy, pretože:

- i. ak sa zabezpečovaná (a súdom judikovaná) pohľadávka premlčí aj napriek jej výkonu v exekučnom konaní (teda ak v rámci exekučného konania uplynie desaťročná doba ustanovená v § 408 ObchZ), má to za následok možnosť dlžníka vzniesť námietku premlčania v exekučnom konaní; a vznesenie takejto námietky má za následok aplikáciu ustanovenia § 57 ods. 1 písm. g) Exekučného poriadku, zmysle ktorého „*súd vyhlási exekúciu za neprípustnú, pretože je tu iný dôvod, pre ktorý exekúciu nemožno vykonať*“,
- ii. veriteľ sa nemôže domáhať uspokojenia svojej pohľadávky výkonom záložného práva v exekučnom konaní, nakoľko (úspešným) vznesením námietky premlčania sa veriteľ zo zálohu uspokojiť nemôže (viď vyššie).

Máme za to, že takto chápané uplynutie maximálnej premlčacej doby nie je správne, nakoľko bráni výkonu veriteľovho súdom priznaného práva po uplynutí 10 rokov odo dňa, kedy začalo plynúť po prvý raz, čo je okrem iného aj v rozpore s doslovným výkladom ustanovenia § 408 ods. 2 ObchZ (*ak bolo právo právoplatne priznané v súdnom alebo rozhodcovskom konaní neskôr ako tri mesiace pred uplynutím premlčacej doby alebo po jej uplynutí, možno rozhodnutie súdne vykonať, ak sa konanie o jeho výkone začalo do troch mesiacov odo dňa, keď sa mohlo začať*), kde zákonodarca priamo počíta s možnosťou výkonu judikovaného rozhodnutia po uplynutí maximálnej desaťročnej premlčacej doby podľa § 408 ods. 1 ObchZ.

Na základe týchto úvah tak považujeme rozhodnutie Ústavného súdu ohľadom výkladu ustanovenia § 408 ObchZ za neprijateľné a pri výkone rozhodnutia v exekučnom konaní po uplynutí doby stanovenej v § 408 ObchZ dôležité sa riadiť judikatúrou Najvyššieho súdu SR a Najvyššieho súdu ČR.

5. Vplyv uznania záväzku a predĺženia premlčacej doby na premlčanie záložného práva

V praxi sa môže vyskytnúť problém, aký bude mať osud záložné právo zabezpečujúce obchodnoprávnu pohľadávku, ktorú dlžník uznal. Ak je záložcom osoba zhodná s osobou dlžníka, problém nenastáva³¹. Čo ale za predpokladu, že záložcom je iná osoba? Dôjde k predĺženiu premlčacej doby aj záložného práva?

³¹ Právny osud záložného práva sa bude viazať na osud hlavnej pohľadávky (a to aj keď bude hlavná pohľadávka premlčaná) z dôvodu totožnej osoby.

Na vyššie položenú otázku môžeme odpovedať v zásade áno. Ak dlžník uzná svoj záväzok ešte pred jeho premlčaním, začína plynúť nová 4 ročná premlčacia doba, a v zmysle aplikácie ustanovenia § 100 ods. 2 OZ táto sa bude aplikovať aj na záložné právo. Prakticky teda dôjde k predĺženiu premlčacej doby aj zabezpečovanej pohľadávky, aj záložného práva. To reflektuje aj inštitút predĺženia premlčacej doby podľa ustanovenia § 401 ObchZ.

Obdobne uvažuje aj Weinhold, pričom dopĺňa, že nakoľko z hľadiska absencie výslovnej zákonnej požiadavky na súhlas záložcu neostáva nič iné, než dovodiť, že taký súhlas nie je potrebný³².

Iná situácia nastane, ak dlžník uzná už premlčaný dlh (kde došlo aj k premlčaniu záložného práva). **Máme za to, že ak už nastalo premlčanie záložného práva, bez ďalšieho právneho úkonu záložcu - uznanie premlčaného záväzku** (v dôsledku ktorého začne plynúť nová premlčacia doba v zmysle ustanovenia § 407 ObchZ) **nebude mať za následok plynutie novej premlčacej doby aj pre záložné právo**. Záložný dlžník sa tak úspešne vie brániť vznesením námietky premlčania. Aplikácia ustanovenia § 401 ObchZ (predĺženie premlčania) tu neprichádza do úvahy, nakoľko predĺženie premlčacej doby je možné len do momentu premlčania (po premlčaní už nemôžno premlčaciu dobu predĺžiť, len uznať záväzok, avšak bez ďalšieho úkonu záložcu takéto uznanie bude bez účinkov na záložné právo).

Táto situácia bude platiť primerane aj v občianskoprávnom inštitúte uznania dlhu.

Záver

V našej práci sme sa snažili čitateľovi priblížiť problematiku inštitútu premlčania záložného práva zabezpečujúceho obchodnoprávny záväzok. Problém spočíva v rozdielnosti režimov premlčania – kým hlavný (obchodnoprávny) záväzok sa premlčuje podľa premlčania upraveného v Obchodnom zákonníku, záložné právo sa riadi režimom Občianskeho zákonníka. Snažili sme sa poukázať na spoločné a rozdielne uchoopenie danej problematiky v judikatúre SR a ČR (tak najvyšších ako i ústavných súdov), ako aj v odbornej spisbe. V záujme odstránenia pochybností navrhujeme zákonodarcovi zmeniť stav de lege lata, nakoľko vytvára zbytočný stav neistoty účastníkov obchodnoprávných vzťahov pri ich zabezpečení záložným právom. Navrhujeme priblíženie (prípadne zjednotenie) úpravy premlčania v Obchodnom zákonníku a Občianskom zákonníku, nakoľko (zrejme najviditeľnejšie pri zabezpečovacích vzťahoch) nie je odôvodnené mať tak rozdielnú úpravu inštitútu premlčania v kódexoch obchodného a občianskeho práva.

³² WEINHOLD, D. *Promlčení a prokluze v soukromém právu*. Praha : C. H. Beck, 2015, s. 174.

Obchodné záväzky: Všeobecná časť

Zborník z III. študentského sympózia z obchodného práva

Zostavila: Dominika Zavadová

Vydavateľ: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach

Odborné poradenstvo: Univerzitná knižnica UPJŠ v Košiciach

<http://www.upjs.sk/pracoviska/univerzitna-kniznica>

Rok vydania: 2016

Náklad: 50 ks

Rozsah strán: 102

Rozsah: 7,35 AH

Vydanie: prvé

Tlač: EQUILIBRIA, s.r.o.

ISBN 978-80-8152-406-6 (tlačená verzia publikácie)

ISBN 978-80-8152-407-3 (e-publikácia)

ISBN 978-80-8152-406-6

9 788081 524066